

T.C.
BAŞBAKANLIK
Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı
Yayın Nu: 16

XII. MİLLETLERARASI ARŞİV KONGRESİ **6-11 EYLÜL 1992, MONTREAL**

SUNULAN TEBLİĞLER - II

- Arşivcilikte Bütünlük ve Muhafaza
Liv MYKLAND - *NORVEÇ*
- Tesbit ve Değerlendirme Çalışmalarında Standartlaşma
Hervé BASTIEN - *FRANSA*
- RAMP Araştırmalarının Milletlerarası Seviyede Standartlaşmasının
Desteklenmesi ve Bu Araştırmaların Günümüzde ve Gelecekteki Rolü
Premadasa MANAMPERI - *SRI LANKA*
- Arşivist ve Uzman Arşivist Eğitimi
Pedro LOPEZ - *İSPANYA*
- Arşiv Eğitim Programının Hazırlanması
Gabriel O. ALEGBELEYE - *NIJERYA*

ANKARA - 1992

Türkçe kontrol ve tashih:

*Bilge KAYA
Murat ŞENER
Recai YILDIZ*

Daktilo:

*Sevgi BULUT
Faika TEZ
Aynur YÖNET*

İsteme Adresi :

Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü
Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı

İvedik Caddesi, No: 59 06180 - Yenimahalle/ANKARA
Telf. No: 344 16 46 Sant.: 344 59 09/15 hat

İÇİNDEKİLER

	<u>Sayfa</u>
- Arşivcilikte Bütünlük ve Muhafaza / Liv MYKLAND.....	1
- Tesbit ve Değerlendirme Çalışmalarında Standartlaşma / Herve BASTIEN.....	13
- RAMP Araştırmalarının Milletlerarası Seviyede Standartlaşmasının Desteklenmesi ve Bu Araştırmaların Günümüzde ve Gelecekteki Rolü / Premadasa MANAMPERI.....	25
- Arşivist ve Uzman Arşivist Eğitimi / Pedro LOPEZ	31
- Arşiv Eğitim Programının Hazırlanması / Gabriel O. ALEGBELEYE.....	50

ARŞİVCİLİKTE BÜTÜNLÜK VE MUHAFAZA

ARŞİVİSTİN KİMLİĞİ VE UZMANLIK

Liv MYKLAND

Özet

İnsan bilgisi ve faaliyetleri yeni seviyelere ulaşmıştır. Enformasyon ihtiyacı kısa bir süre içerisinde artmış ve dokümantasyona duyulan ihtiyaç da her zamankinden fazlaşmıştır. Böyle bir ortamda, arşiviste düşen görev toplumun dokümanter mirasına şekil vermek ve bunu erişilebilir hale getirmek için yeni yolların bulunmasına yardımcı olmaktır.

Nerede çalıştıkları önemli olmaksızın, arşivistler öncekinden daha çok şey isteyen ve daha karmaşık bir görevle karşı karşıyadırlar. Arşiv malzemesinin miktarı problem yaratabilir. Fakat modern teknolojinin bir neticesi olarak büyük değişiklikler yer almaktadır. Bu teknolojinin, belgelerin saklanması, elde edilmesi ve erişimi ile ilgili daha verimli vasıtalar sunarken, arşivistin vazifesinin özünü teşkil eden problemleri ortaya çıkardığı da muhakkaktır. Aksiyomlar ve teoriler, yeni gelişmeleri ihtiva edecek şekilde genişletilecektir. Değişikliklerin neticeleri üzerinde dikkatlice durulacaktır.

Biz arşivistler olarak günümüzün taleplerini karşılayabilmek için ne derece hazırız? Bu sorunun cevabını kendimizi ve görevlerimizi nasıl gördüğümüzü ve meslekî kimliğimizi nasıl tanımladığımızı inceleyerek bulabiliriz. Bizler bütün dünyada yayılan ve her yıl sayıca artan bir mesleğin üyeleri. Fakat 20. yüzyılın ortaya çıkardığı yeni enformasyon çevresine intibak edebilecek bilgiye ve uzmanlığa sahip miyiz? Beynelmilel bir kimlik içerisinde yer almamızı sağlayan müşterek şuur ve faaliyetleri ne ölçüde paylaşıyoruz?

İnsanların enformasyonu, yeni usullerle değerlendirmelerinin neticeleri ile karşı karşıya kalmayı engelleyemediğimiz için, kimlik problemi arşivistler için herşeyden daha önemlidir. Bu sebeple, mesleğimizin daha iyi anlaşılmasının nasıl sağlanabileceğini, bugüne kadar arşivistlerin karşılaştıklarından daha zor olan problemlerle uğraşabilmek için meslekî yönümüzü nasıl geliştirebileceğimizi sorabiliriz.

Arşiv ve Arşivist (1)

Arşivler tek başlarına arşivistlere kimliklerinin özünü verirler. Arşivistler bunlardan değer mefhumunu kazanırlar ve görevlerinin yapısı ve toplumdaki yeri hususunda fikir temin ederler. Meslekî grubumuzu tanımlamak istersek, işimiz olan arşivciliğin hedefini düşünmemiz ve bizden ne istediğini sormamız gerekir. Öyleyse bir an için arşivin yapısı ve müşterek meslekî ilgilerimiz üzerinde duralım.

Bir arşiv, vakalar ve teferruatlar yönünden enformasyondan daha çok şey ifade eder. Bir arşiv, parçaları birbirini izah eden bölünmez bir bütündür. İnsanlar, arşiv belgelerini farklı şekilde yorumlasalar bile, bu belgeler gerçeği bulma ve bazı

olayları ispat etme özelliği taşıdıklarından değişmez bir kaynak teşkil ederler. Arşivler bir şahsın veya bir grubun hafızasından daha değerli bir hafızayı temsil ederler. Arşivler tutarlı, değişmez ve muteber kurumlardır. Kültürümüzün ve medeniyetimizin köklerini bütün yönleriyle ifade ederler çünkü günlük faaliyetlerin neticeleridirler. Yapılmış, düşünülmüş, tartışılmış ve kararlaştırılmış şeylerden arta kalanlardır. İnsanlığın kazandığı bilgileri ve tecrübeleri ifade ederler. İnsanlık, bunları bir nesilden diğerine naklederken fevkalâde bir hafızaya ihtiyaç duyar. Arşivler bunun için birer vasıta teşkil ederler.(2)

Arşivsiz bir dünya, hafızası, kültürü, kanunî hakları olmayan bir dünya demektir. Bundan dolayı arşivist, toplumun arşivlere erişimini sağlamada ve sosyal hafızasını korumada büyük ve önemli mesuliyetler taşımaktadır.(3)

Bu mesuliyet, hangi belgelerin saklanacağına karar verirken gereklidir. Bu görev, kültürel mirasın muhteviyatını ve geleceğin müşterek şuurunu belirlemeye yönelik olduğundan çok önemlidir. Bunun haricinde, ister kâğıt isterse en modern materyaller üzerinde muhafaza edilmiş olsunlar belgelerin ömrünü mümkün olduğunca uzun tutmak arşivistin görevidir. Bunu belgelerin teşekkülü, muhafazası ve kullanımı için en iyi şartları temin ederek yaparlar. Hatta, arşivistler belgelerin muteberliğini teşkil eden hayatî irtibatlar ve münasebetlerle yakından ilgilenirler. Bundan dolayı tasnif işleminde, belgelerin ihtiva ettiği enformasyonun ve belgelenen şeylerin değişmemesini sağlamaya çalışırlar. Böylece arşivistler, toplum fertlerinin dokümanter miraslarına ulaşmalarını sağlarlar.

Bütün bu görevler teşekküllerinden itibaren belgelere karşı aktif bir tutum içinde olmamızı gerektirir. Bilgilerimiz ve tecrübelerimizin ışığında belgelerin teşekkülü, muhafazası ve kullanımına mahsus en uygun ve muteber işlemleri yürütmekten sorumluyuz. Bu çok yönlü ve önemli görev bize, diğer insanların kusursuz hatırlama kapasitelerini artırmak için çalışan kişi hüviyetini verir. Bu görev, şaşırtıcı enformasyon çağında bilinen diğer görevlerden daha değerlidir.

Enformasyon, 30 yılı aşkın bir süredir çok faydalı bir bilim ve geniş bir sanayinin hedefi olmuştur. Bu sanayi, enformasyon ürünlerinin yayıncılarını, bilgisayar yazılım ve donanım üreticilerini, kopya makinelerini ve iletişim teknolojilerini ve hızla gelişen bir enformasyon sektörünü ihtiva etmektedir. Enformasyon, teknolojisi büyük bir oranda üretilmekte, pazarlanmakta ve hayatımızda önemli bir faktör teşkil etmektedir.(4)

"Arşiv belgesi" kelimesi artık sadece "kâğıt" anlamında kullanılmaz; aynı zamanda, elektronik ve dijital tekniklere dayalı birtakım enformasyon materyallerine de işaret eder. Enformasyonun üretilmesi, yayılması, kontrolü ve idaresiyle ilgili yeni teknikler öyle hızlı ve tesirli gelişti ki, arşiv belgelerinin, arşivistlerin iştiraki olmadan, yeni şekillerde ve materyallerde ortaya çıkması gibi bir durumla karşı karşıya kaldık.

Bunu gözönünde tutarak, enformasyon çağındaki yerimizi aydınlatmamız ve stratejilerimizi belirlememiz gerekir. Şimdi sormamız gereken soru şudur: Enformasyon çağı arşivlere nasıl tesir eder? Muhafaza ve verimli kullanımı artırma olan görevlerimize sadık kalabilmek için teorilerimizi nasıl geliştirebiliriz? Metodolojimizi ve uygulamalarımızı yeni durumlara göre nasıl uyarlayabiliriz?

Arşiv belgeleri, yüzyıllardır aynı şekilde karşımıza çıkmışlardır; oysa bugün yeni teknikler sayesinde bilinen arşiv belgelerine pek benzemiyorlar. Bundan önceki arşiv belgeleri, tek bir parça halindeydi. Dokümanın kendisi veya belgedeki enformasyonun küçük bir parçası bile kendi başına pek bir anlam ifade etmez.

Bir arşiv belgesindeki birbirine bağlı bilgilerle ilgili verileri ayırmak için, bununla uğraşacak kişileri beklemek sakıncalıdır. Bir belgedeki orijinal bilgilere mahsus durumlar ile teşekkül ve kullanıma mahsus durumlar arasında büyük bir fark vardır. Bilginin elde edilmesinde modern usuller kullanıldığında arşiv belgelerinin organik bağlarını ayırmak gerekir.

Bununla beraber, bilgiyi ayrı parçalar halinde kullandığımız takdirde tedbirsizlikleri engelleyebiliriz ve arşiv belgelerinin yapısı da çok fazla değişmez. Kâğıt üzerinde kayıtlı arşiv belgelerinin kullanıcıları, kendi maksatlarına uygun enformasyonu seçerek kaynaklarını parçalara ayırmışlardır. Tek bir veri parçasının arşivden alındıktan sonra nasıl kullanıldığını kontrol etmek, hiçbir zaman bizim ilgi alanımız olmamıştır.

Fakat kâğıt üzerindeki arşiv belgelerini kullanmak için, kullanıcılar arşivlere girmek ve belgeler arasındaki münasebetleri çözmek zorunda kalmışlardır. Bugün kullanıcı, arşive girmeden ve onu teşkil eden dokümanların birbirleriyle olan irtibatlarını anlamadan veriyi arşivden çıkarabilir. Bu kısmen modern teknikler sayesinde mümkün olmuştur. Fakat bunun bir sebebi daha var. Arşivistler yeni materyallere kayıtlı belgelerin provönansını ustalıkla tanımlayamadıklarından bilgiler arasında münasebetleri ortaya koyamamaktadırlar.

Bununla beraber, yeni vasıtalarla kayıtlı belgelerde bazı bilgiler arasındaki münasebetler muhafaza edilmiştir. Materyal ne olursa olsun, bir belgede mevcut olan bilgiler arasındaki münasebetler, o belgenin ilgili olduğu fonksiyonlar ve faaliyetlere bağlıdır. Bu durum, elektronik veya diğer modern materyaller için de aynıdır. Arşivistler söz konusu münasebetlerin kullanıcılara açık olmasını sağlarlar.

Arşiv belgelerinin mevcudiyetleri süresince, yani belgenin teşekkülünden başlayarak arşiv deposuna kültürel bir miras olarak devredilerek aktüel kullanımları sona erinceye kadar uygulanacak belge yönetim sistemi için uygun metotların geliştirilmesi gereklidir. Hepsinden önemlisi, bütün muhtemel talepleri karşılamayı kolaylaştırmak için bu dokümanların tanımlanması gerekir. Bunu gerçekleştirebilmek için de yeni bir teknolojiye ihtiyaç vardır. Bizim bu hususta sarfedeceğimiz gayretlerin çok önemli olduğuna şüphe yoktur. Bizim görevimiz, bu enformasyonu toplumun en uygun şekilde kullanmasını sağlamaktır. Yeni teknolojinin bu hususta bize yardımcı olacağı da muhakkaktır.

Belgelerin teşekkülünde ve kullanımında elektronik veri işleme metotlarının uygulanması bir başka meseleyi gündeme getirir. Elektronik arşiv belgelerindeki bilgiler, kâğıt arşiv belgelerindeki bilgiler kadar değerli değildir. Çünkü, elektronik materyallere kayıtlı olan bilgiler arasındaki dahili ve harici münasebetlerin izi kolaylıkla kaybolabilir. İç ve dış provönansa ait bu münasebetler, bütün seviyelerde tanımlanmalıdır. Bu metotta enformasyon en doğru şekliyle yer almalıdır. Sadece bu tür tanımlamalar vasıtasıyla arşiv belgelerinin bütünlüğünü muhafaza edebiliriz. Doğru bir tanımlama, kullanıcılara, kullandıkları malzemeyi anlamalarına yardımcı

olacak bir vasıta temin eder. Olayların ve verilerin değerini, bir karışıklıktan çıkmış maddeler olarak değil de birer delil olarak anlamak için fırsat yaratır.

Elektronik arşiv belgeleri, yapısı itibarıyla değişebilen veya değiştirilebilen belgeler olduğundan hangi bilginin geçerli olduğunu tesbit etmeliyiz. Dijital arşiv belgeleri de benzer problemler ve ihtiyaçlar ortaya çıkarır. Şüphesiz bizler şimdi aklımıza gelmeyen daha ileri teknolojilerle de karşılaşacağız.

O halde, yeni enformasyon dünyasındaki arşiv teorisini nasıl kabul edebiliriz? Dünya gerçekten mevcut fikirlerimizden kurtulmadıkça başa çıkamayacağımız ölçüde değişmekte midir? Bu konuyu aydınlatmak için meslekî bir grup olarak tarihimize ve geçmişimize bakalım.

Toplum, her türlü faaliyetle ilgili dokümana ihtiyaç duyar ve bizim görevimiz bu ihtiyacı karşılamaktır. Yıllardır hiçkimse tarihî araştırmalar için arşiv belgelerinin değerine önem vermemiş hatta bu hususta hiç düşünmemiştir. Bununla beraber orijinal arşiv malzemelerinin muhafazasına duyulan ihtiyaç çok büyüktü.(5)

Avrupa'da arşiv belgeleriyle ilgili düşünceler zamanla değişmiştir. 19. yüzyıla yaklaşıırken arşiv depoları tarihî araştırmaların laboratuvarı olarak görülmeye başlanmış böylelikle de arşivistin göreviyle ilgili düşünceler değişmiştir. Arşivistler artık idarecilerin yardımcısı olarak değil tarihçilerin yardımcısı olarak kabul edilmekteydi.

Arşivler ile tarih yazmak arasındaki bu bağ, arşivistin görevi ile ilgili karışıklığı izah eder. Bazıları arşivciliği, resmî belgelerle temin eden bağımız bir meslek olarak, bazıları ise tarihî araştırmaların temeli olarak görürler. Bu görüşler arasındaki farklılık sadece farklı ülkelerde yaşayan veya farklı eğitim seviyelerine sahip arşivistler arasında değil, aynı özelliklere sahip arşivistler arasında da mevcuttur. O halde, arşiv belgelerinin birden fazla fonksiyonu olduğunu söyleyebiliriz. Arşiv belgelerinin delil olma özelliği vardır. Tarihçiler için önemli kaynak teşkil ederler. Geçmiş ile ilgili önemli bilgilerin temelidirler. Veriyi, olayları ve enformasyonu belirlemede temel teşkil ederler.

Bizler, arşivist olarak muhtelif ortamlarda çalışırız. Bazılarımız devlet arşivlerinde, bazılarımız ise kamu kuruluşlarında veya özel sektörde çalışırız. Yapılan arşiv çalışmaları çalıştığımız arşive göre değişir. Fakat arşivist olarak hepimizin görevi, arşiv belgelerini değerlendirmek, muhafaza etmek ve onları erişilebilir hale getirmektir.

Çalıştığımız arşivdeki işverenin arşivcilikle ilgili görüşleri neyse biz de o doğrultuda çalışmak zorunda kalırız. İster tarihî araştırmalar için birer vasıta olarak kabul edilelim, ister daha yeni idarî hedeflerin temsilcileri olalım, nihayetinde hepimiz topluma hizmet veririz. Bunun sebebi, bizim birer insan olarak kendi hafızamıza dayandığımız gibi, toplum olarak da geçmişe yani arşivlere dayanmamızdır.

Arşivistler toplumda böylesine geniş bir şekilde yer aldıkları için hangi bilgilere ihtiyaç duydukları konusunda muhtelif görüşler vardır. Bazıları sadece yaygın eğitime gerek duyarken, bazıları arşiv çalışmalarıyla ilgili birkaç uygulamalı kursla birlikte tarih konusunda da üniversite eğitimi görmeye ve hatta bazıları da yeni ve karmaşık arşiv medyası ile uğraşabilmek için teknik eğitime ihtiyaç duyar.

Kısacası, arşiv çalışmalarının sadece birkaç uygulamalı teknikle mi yürütüleceği yoksa ayrı bir bilim dalı mı gerektirdiğine dair dünya çapında bir tartışma mevcuttur. Tabii ki, özel bir eğitim ihtiyacı, ayrı bir arşiv biliminin mevcudiyetine dayanmaktadır. Bunlar çok önemli problemlerdir.

Arşiv bilimi, arşiv belgesinin yapısı ve fonksiyonunun analizi, işlenmesi ve kullanımını ihtiva eden bir bilim olarak tarif edilebilir.(6) Pekçok ülkedeki arşivistler, tasnif ve tanımlama çalışmalarının gereği ve arşivciliğin önemli bir hususu olan arşiv belgelerinin aidiyeti üzerinde durmuşlardır. Böylelikle, arşivcilikteki çalışmalar, daha geniş çaplı bir teorik çalışma yerine daha fazla inceleme yapılmasını gerekli kılmıştır. Bu incelemeler, genel ve aktüel problemleri değerlendirmek maksadıyla yapılmıştır. Hatta sahamızla ilgili olarak hazırlanmış ünlü kitaplar bile teorikten çok uygulamalı bilimlerde kullanılan kılavuzlardır.

Kılavuzların arşivciliğin temeli olduğu fikri yanlıştır. Onlar mevcut bilgileri yeni neslin arşivistlerine nakletme ihtiyacından ortaya çıkmışlardır. Uygulama ihtiyacı sadece kılavuzları yaratmak için değil, aynı zamanda uygulamalı metotları destekleyici teorileri geliştirmek için de önemli bir ihtiyaçtır. Hatta provönans prensiplerinin tesbiti bile, konuyla ilgili teorik temel, Müller, Feith ve Fruin tarafından 1895'de geniş bir şekilde açıklanıcaya kadar bir uygulama niteliğindeydi.(7)

Pratik el kitapları olan bu tür kılavuzlar, arşivcilikte teorik bilgilerin gelişmesini teşvik etmez. Bunlar sadece, mesleğimizin temeli olan uygulamalı prensipleri, teknikleri ve metodolojiyi ihtiva ederler. Tam ve ilmî bir araştırma geleneği ortaya koyabilirler fakat çok fazla ayrıntı vermezler.

Arşivistlerin, uygulamalı bilimi tercih etmelerinin sebebi, teorik eğitimi diğer bilim dallarında almış olmalarıdır. Aslında, arşiv biliminin teori, metodoloji ve uygulamasına dair önemli bir kısmı, arşiv belgelerini tarihî araştırmaların materyalleri olarak gören tarihçiler tarafından meydana getirilmiştir. Onlar, arşivistlerin tarihi ve bazı uygulamalı teknikleri bilmeleri gerektiğini söylemişler ve çoğu kez arşivistleri kendilerinin uzantıları olarak görmüşlerdir.

Bu durum, araştırmalarda ve özellikle de teorilerin geliştirilmesinde verimsizliğe yol açmıştır. Bununla birlikte, tarihçi-arşivist geleneğine karşılık arşivistin bir tarihçi olmaması gerektiğini savunanlar da vardır.(8) Bu fikrin taraftarları, arşiv biliminin muhtelif bilim dallarını da kaynak olarak kullanması gerektiği hususunda görüş belirtmişlerdir. Bu görüş, arşiv biliminin günümüzdeki gelişimini ortaya koymaktadır.

Günümüzde arşivistler için özel olarak hazırlanmış çok fazla eğitim programı yoktur. Almanya, İtalya ve Hollanda gibi ülkeler klasik eğitim vermektedir. Fakat bazı yeni programlar geliştirilmiştir. Arşivistlerin sıkı bir eğitimden geçmeleri, arşivlerin modern toplumdaki yapısını ve durumunu açıklamada yardımcı olan diğer disiplinlere dayanır. Böyle bir program, teoriyi, metodolojiyi, arşiv belgelerinin yapısını, tasnif ve tanımlama prensiplerini, belgelerin değerlendirilmesini, arşiv belgelerinin aidiyetini, araştırmayı, kullanımı, müracaat hizmetlerini ve erişimi ele alan muhtelif uygulamaları gerekli kılar. Bu uygulamalara hukuk, eski resmî belgeleri inceleme, enformasyon bilimi ve yeni teknolojiler de eklenmiştir.(9)

Böylece, arşiv eğitimi hem kendine hem de diğer disiplinlere dayanan bir eğitim türü olmuştur.

Kalıcı bir ilmi araştırma ihtiyacı, arşivistin zihnindeki düzenlemelerle yakından ilgilidir. Bu çok önemlidir çünkü, bizim için zarurî olan sahalara öyle hızlı gelişmektedir ki, arşiv malzemesinin topluma hem bugün hem de gelecekte faydalı olabilmesi için lüzumlu ilmi temelleri kaybetmeden şuurlu bir çaba sarfetmemiz gerekmektedir.

Gördüğümüz gibi, mesleğimizce kabul gören pekçok kriter vardır. Bazıları özel bir eğitimi şart görürken, diğerleri arşiv çalışmalarıyla ilgili herhangi bir yeteneğe veya bilgiye ihtiyaç duymazlar. Fakat, öncelikle tarih konusunda akademik bir eğitimi, göreve başladıktan sonra da tam bir arşiv eğitiminin verilmesini zarurî görürler. Bunu takiben, arşiv teorisinin özellikleri ve arşiv araştırmalarının başlıca sahalarının neler olduğu hususundaki görüş farklılıklarıyla ilgili muhtelif meselelerle karşılaşırız.

Bu meseleler arşivist olarak kimliğimizin gelişmesinde önemli yer tutar. Günümüz arşivistinin kimliği nedir? sorusuna kesin bir cevap vermek mümkün değildir. Muhtemelen şöyle bir soru da sorabiliriz: Enformasyon çağının arşiv belgelerine uyum sağlayabilmek için ihtiyaç duyduğumuz kimlik nedir?

Arşivist ve arşivcilik mesleği

Kimliğimizin tarihî geçmişini ve bazı önemli özelliklerini tanımlamak için teşebbüste bulundum. Neden mesleğimizi, enformasyon çağının gereklerine ayak uydurabilecek ölçüde geliştirmek zorunda olduğumuzu belirlemeye çalıştım. Şimdi kendi çalışma sahamızı bir kenara bırakalım ve genel olarak mesleklere bir bakalım.

Sosyologlar, bir mesleği gerçek bir uzmanlık sahası yapan özel kriterleri belirleyerek mesleklerin analizini yapmışlardır. Bir mesleğin sosyolojik yapısının muhtelif yönleri de vardır.(10)

Birincisi, gerçek bir meslek, toplum için önemli bir sahayı ihtiva eder ve meslek gereği fedakârlıklar gerektirir. Toplum, kendisi adına bir takım önemli görevleri dikkate alan meslekleri kabullenir. Gerçek bir meslek, kendi haklarını ve değer yargılarını belirler ve diğerlerinin kendi sahasında onu yönetmelerine izin vermez. Hizmet verdiği şahıslar ve gruplar adına ihtiyaçları belirler. İkincisi, her meslek ilmi bir bilgi kaynağına ve bu bilgileri isteyenlere nakledecek özel bir eğitim sistemine sahiptir. Bu eğitim, mesleğe giden tek yol olmalıdır ve bu yolu takip edenler mesleğin üyeleri olmak için istekli olmalıdır.

Üçüncüsü, her meslek, müşterek hedeflere ulaşmak için müşterek çaba gösterir. Bu müşterek çaba sayesinde meslek, eğitim, terminoloji, toplumun özellikleri ve ahlakî değerleriyle ilgili kendi standartlarını ortaya çıkarır.

Son olarak, uzmanlık için normlar, değerler ve dillerle ilgili müşterek bir anlayışa sahip olmak gereklidir.

Bütün bu özellikler biraraya geldiğinde bir mesleğin sosyologlarca tanımlanan şekli ortaya çıkar. Bir uğraşı bir meslekten ayıran şey, daha fazla çalışma kapasitesi

ve gücüne sahip oluşudur. Toplum ayrıca bu görevi yürütmek için lüzumlu kaynakları, meslekî yetkileri ve güveni de vermelidir.

Uzmanlık gerektiren her mesleğin temelinde bir bilim vardır. Uzmanlık bazı kurumlar, yani çalışma sahasına tesir eden durumları kontrol ve teyit eden birtakım özel topluluklar tarafından güçlendirilir ve daha verimli hale getirilir. Bütün bu özellikler, birbirine tesir eder ve yürütülecek görevlere dair müşterek bir anlayışın ve müşterek bir kültürün gelişmesine yardımcı olur. Bu da uzmanlığın temelidir.

Görebildiğim kadarıyla, uzmanlık gerektiren bir meslek olup olmadığımız konusunda fikir yürütmektense uzmanlığa ne kadar yaklaştığımızı, yani hangi seviyede olduğumuzu sormamız daha uygundur. Bizim uzman olmamız ve uzmanlığın daha yüksek seviyelerine gelmemiz şüphesiz sadece arşivistler için değil aynı zamanda arşivistlerin hedefleri ve dolayısıyla toplum için de faydalıdır.

Eğer meslekî bir yetki kazanmak ve böylelikle arşivlerin bütünlüğüne tesir etmek ve onları muhafaza etmek istiyorsak, bunun için uzmanlık faydalı bir yoldur. Bu bizim enformasyon çağındaki en önemli sahalarımızdan biridir. Bu mesuliyet ve yalnızca bizim değil aynı zamanda toplumun da mesuliyetidir.

Uzmanlıkla ilgili bu analiz, genel bir analiz olup herhangi bir meslekle ilgili olarak kullanılabilir. Hedefimiz, bir uzmanlık sahası olduğumuzu ispatlamak veya ispatlamamak değil, toplum yararına yürüttüğümüz işlerin ehli olmak için bazı özelliklerin geliştirilmesinin gerekli olup olmadığını ortaya çıkarmaktadır. Böylelikle enformasyon çağının hızla artan değişikliklerine cevap verebilmek maksadıyla, mevcut prensip ve teorilerimize süreklilik kazandırarak ve onları geliştirerek, arşiv teorisini, metodolojisini ve uygulamalarını günümüze uyarlamak için muhtelif yollar araştırabiliriz.

İlk kritere göre bir meslek toplum için faydalı olmalıdır. Arşivistlerin de böyle bir topluluk oluşturdıklarına şüphe yoktur. Çünkü arşivler bir ihtiyaç ve bir kaynağı temsil ederler. Toplum arşivler sayesinde her türlü dokümantasyonu bulabilir, araştırma vasıtalarından faydalanabilir ve delil teşkil eden kaynakları tekrar elde edebilir. Arşivlerine gereken önemi vermeyen bir toplum kültürel yönden zayıflayacak ve en önemli kurumlarını, kimliğini ve gelişme imkânlarını kaybedecektir. Vatandaşların haklarını arşiv belgeleriyle ispatlayamayan bir toplum, toplum olarak adlandırılmaz. Hukuk kurallarını ve vatandaşların haklarını da dikkate alırsak, bu tür kurumları meydana getirmek ve arşiv belgelerini muhafaza etmek zarurî hale gelir.

Enformasyon çağında arşiviste düşen başlıca üç görev vardır. Birincisi, teknolojik gelişmeler, arşivlerin bütünlüğünü yeni yöntemlerle muhafaza etmemizi gerekli kılar. Arşivlerin bütünlüğünün bozulması riski her zamankinden daha fazladır ve arşivist olarak bizler bunları muhafaza etmek için gerekli tedbirleri almakla yükümlüyüz. Bunu, arşivleri meydana getiren kişilerle işbirliği yaparak gerçekleştirebiliriz. Ayrıca, arşiv belgelerinin değerlendirilmesi ve bunlar arasındaki bağlantıların açığa çıkarılmasıyla ilgili teorilerimizi ve metodolojimizi geliştirerek de bunu yapabiliriz. Böylelikle, arşivlerin dünyaya sunduğu doğru enformasyonun bütünlüğünü garantilemiş oluruz. İkincisi, Elektronik belgelerde teşekkül eden arşiv belgeleri değişime ve bozulmaya maruz kalır. Dolayısıyla bu durum, vatandaşların geçerli dokümanlar elde etmesini sağlamak hususunda özel bir

yükümlülük getirir. Bunun için orijinal bir dokümanın ne olduğu açık bir şekilde tanımlanması lazımdır. Üçüncüsü, belgelerden meydana gelmiş bir mirası toplumun bu günü ve yarını için muhafaza etmek ve erişilebilir hale getirmek görevimizdir. Bu, özellikle enformasyonla fazlaca uğraştığımız zamanlarda gerekmektedir. Teşekkür eden her belgeyle ilgilenmemiz mümkün olmadığı için bir ayırım yapmamız gerekir. Böylece toplum bize, arşiv mirasının neleri ihtiva etmesi gerektiği konusunda karar vermek gibi çok önemli bir mesuliyet vermiş olur. Bu durumda görevimiz toplum ve toplumu oluşturan şahıslar için politik, kanunî, sosyal ve kültürel kurumlar meydana getirmektir.

Toplum, arşiv kurumları kurarak, arşiv mevzuatları hazırlayarak ve çalışmalarımızı kolaylaştıracak kaynaklar temin ederek görevlerimizi yerine getirmemiz için bize bir takım dayanaklar sağlamıştır. Ayrıca bu yolla, mesleğimize duyduğu güveni de ifade etmiştir. Bununla birlikte, kaynaklarımız genellikle yetersiz kalmaktadır. Eğer bunları çoğaltmak istiyorsak hem şahıs hem de grup olarak görevimizin önemini daha açık ve iyi bir şekilde ifade etmemiz ve ne tür kaynaklara ihtiyaç duyduğumuzu belirlememiz gerekir.

Toplum, arşivistlere bir mesuliyet vermiştir. Cesaretle bu mesuliyetin üstesinden gelecek ve bunu başarıyla sürdüreceğiz. Bunu gerçekleştirmemiz için bize bazı haklar da tanınmıştır. Mesela, görevimizi yürütmek için yetki verilmiştir. Bununla birlikte arşivistler topluma hizmet veren kişiler oldukları için hem toplumun ihtiyaçlarına hem de kendi ihtiyaçlarına cevap vermek zorundadırlar. Böylelikle arşivistin arşiv konusundaki fikirleri ile toplumun ihtiyaçları arasında sürekli bir bağ oluşur. Bu bağ nihai olarak sadece teoriler değil uygulamalar neticesinde çözülür. Fikir itibarıyla, arşivist toplum tarafından seçilmiş bir uzmandır. Aslında o, yanlış anlamalara, ihmellere ve hatta kötü hedeflere karşı mücadele verir.

Şüphesiz bizler toplum için önemi olan mefhumları yerine getirmekteyiz. Ayrıca belli seviyede yetkilere de sahibiz. Yetkimiz olması gerekenden daha az ve sınırlı olsa da, bizler eğer görevimize devam etmek istiyorsak, yani bütün arşiv vasıtalarını öğrenerek, bugünün ve geleceğin nesilleri için nelerin muhafaza edileceğini belirleyerek ve halk yararına arşiv belgelerine erişimi kolaylaştırarak toplum adına bu belgeleri saklamak istiyorsak, görevimizi yerine getirmek için gerekli otorite ve kaynakları temin etmeye gayret gösterdiğimiz takdirde yetkilerimiz artacaktır. Çünkü kabul görmek ve yetki birbirinden ayrılmaz.

Bilim ve bilimdeki birlik kavramları, eğitim ve standart kavramlarıyla yakından ilgili olup, mesleğimizi geliştirmemiz için vasıta teşkil ederler. Eğitim ve birlik sayesinde kapasitemiz ve kendimize duyduğumuz güven ortaya çıkar. Yine bunlar sayesinde toplum, bizim mesuliyetlerimizin üstesinden gelebilecek vasıflarda bir grup olduğumuzu anlar.

Gördüğümüz gibi, tam anlamıyla bir tecrübeye sahip olmaktan uzağız. Arşivistlerin eğitim imkânları, hâlâ dünyanın pek çok yerinde hatta çok gelişmiş ülkelerde bile yok denecek kadar azdır. İyi bir eğitimin olmayışı bir mesleğin en büyük eksikliğidir. Kendi bilgilerimizi artırmamız son derece önemlidir. Bu bilgilerimizi diğer disiplinlerden ve mesleklerden ayıramayız. Bir mesleğin gücünü ve gerekli vasıflarını ortaya çıkarmak da eğitim gerektirir. Arşivistler bu güce,

vasıflara ve birliğe sahip olmalıdırlar. Arşivcilikte birlik tam olarak idrak edilirse mesleğimizde istenilen seviyeye ulaşacağımıza şüphe yoktur.

Bilgi, eğitim ve öğretim birbirinden ayrılması mümkün olmayan hususlardır. Bunlar biraraya geldiklerinde mesleğimizin ve çalışmalarımızın özünü ve kaynağını teşkil ederler. Meslek sosyolojisi, bilgi ve eğitimin iyi bir meslek için gerekli parçalar olduğunu anlamamızı sağlar. Meslekte sağlam bir temel oluşturmak için bilgide birlik ve bütünlük şarttır; eğitim ise mesleğe başlayacak genç arşivistler için temel vasıflar kazandırır.

Günümüzde eğitimin teorik temeli, enformasyon çağının getirdiği özel problemleri açıklamayı ve tanımlamayı hedef almalıdır. Arşiv belgelerini muhafaza etmek için bu problemleri çözmek son derece önemlidir. Arşiv bilimini ileri seviyelere getirirsek ve mesleğimizle ilgili uygun bir eğitim sistemi geliştirirsek, arşivistleri üzerlerine düşen görevleri yapabilecek şekilde hazırlayabiliriz. Kapasitemizi genişletip meslekî uygulamalarımızı kuvvetlendirirsek toplumun bize olan güveninin artmasını sağlarız.

Müşterek hedeflere ulaşmak için işbirliği yaparsak, meslekte uzmanlaşılabilir. Bu tür bir işbirliğine yönelik kurumlar, dünyanın her yerindeki arşivistler tarafından meydana getirilmektedir. Bu kurumlar, meslekî eserlerin yayınlanmasıyla ve çalışma gruplarından seminer ve kongrelere kadar pek çok seviyelerdeki meslekî toplantıların düzenlenmesiyle fikir alışverişini ve bir takım bağların kurulmasını kolaylaştırır. Müşterek meslekî standartların geliştirilmesinde kurumların oynadığı rol de çok önemlidir. Bu konuda Milletlerarası Arşiv Konseyi (ICA) başı çekmektedir.

Pek çok saha, müşterek standartlara büyük ölçüde ihtiyaç duymaktadır. Mesela, yeni medyalara kayıtlı enformasyonu muhafaza etmek ve hizmete sunmak için teknolojinin gücünden faydalanmamız gerekir; dolayısıyla teknik standartlara ihtiyaç duyarız. Eğitim de, mesleğin kendisine has standartlar koyması gereken bir başka sahadır. Eğitimde mümkün olan en yüksek vasıflara ulaşmak ve arşivcilikte standartlara kavuşmak için eğitim programının arşivistler tarafından belirlenmesi önemli bir konudur.

Aktif kuruluşlar, mesleğimizin vasıflarını ve gücünü garanti ederler. Bu kuruluşlar, meslekî işbirliği ve gelişmeleri teşvik ederek, ayrıca aynı değerlerin, terminolojinin ve özelliklerin kullanılmasını da temin ederek kültüre önemli katkılarda bulunurlar. Güçlü bir meslekî kültür, özgüvenimizi artıracaktır. Bu yolla müşterek kültür, şu ana kadar incelediğimiz tüm fikirleri birleştiren bir mefhum haline gelir. Bu, mesleğimizle ilgili müşterek bir anlayış sistemi meydana getirir ve böylelikle uzmanlığımız için hem bir vasıta hem de bir netice teşkil eder. Meslekî kültürümüzü genişletmek, arşivlere hak ettikleri değeri ve önemi vermeyen enformasyon toplumunda son derece önemlidir.

Sonuç

Teknoloji deðiřtiğinden, arşiv belgeleri de deðiřmektedir. Çalışma sahamız, alışılagelmiş medyadaki sınırlı sayıda arşiv belgesinden yeni medyadaki sınırsız sayıda belgeye doğru genişlemiştir. Aynı şekilde, arşiv belgelerinin yapısı da sabitten deðiřkene doğru farklılık göstermiştir. Ancak bizim arşivist olarak görevimiz hep aynı kalmıştır. Bilinen veya henüz bilinmeyen herhangi bir maksatla toplum adına arşiv malzemesini değerlendirmeli, ayırmalı, muhafaza etmeli ve erişilebilir hale getirmeliyiz. Çağımız enformasyon çağıdır ve kapasitemize, verimliliğimize ve yarattığımız tesire yönelik talepler her geçen gün artmaktadır.

Ben eminim ki, bütün bu talepleri karşıalamanın yolu meslekî bir kimlik geliştirmekten geçmektedir. Toplumun bizden istediklerinin bir hizmete davet olduğunun farkına varmak zorundayız. Toplum bizim gayretlerimizi, çalışmalarımızı, yardımlarımızı istemektedir. Bu istekleri en iyi şekilde karşıalamanın yolu, dünyaya kendine güvenen ve kararlı bir çehre kazandırmak maksadıyla gayretlerimizi bilgilerimizi artıracak yönde sarfetmektir.

Benim, bütün dünya çapında azimli ve bilgili bir arşivist topluluğu kurmaya yönelik bir hayalim var. Arşivlerin önemini göstermede başarılı olan bir meslek, toplumu aydınlatan ve bilgilerini sürekli geliştiren bir meslektir. Bundan dolayı, arşivleri gereken sadakati göstererek, gayretlerimizi topluma hizmet vermek için biraraya getirelim.

Arşivlerin yanlış anlaşıldığı yerlerde cehalete ışık turalım. Arşivlerin yanlış kullanıldığı yerlerde insanları bu yanlış kullanımın neticeleri hususunda uyaralım. Arşivlerin yok olmaya terkedildiğı yerlerde onları ayakta tutmak için çalışalım. Onların muhafazasıyla ilgili karar verilecek yerlerde doğru karar vermesi için topluma yardım edelim.

Gücümüzün yetmediğı ve vazifemizin anlaşılmadığı yerlerde bunun anlaşılması için başkalarına en güçlü delilleri göstereyim. Mesajımızın öneminin anlaşılmadığı yerlerde anlaşılana kadar mücadele edelim.

Açız ve cahil kaldığımız yerlerde ilmimize katkıda bulunalım. Yeni şeyler ve yeni metotlar öğrenmemizin gerektiğı yerlerde bunları kendi hedeflerimiz ve prensiplerimiz çerçevesinde öğrenelim.

Biraraya geldiğimiz yerlerde arşivlerin toplum tarafından anlaşılması için gayretle çalışalım. Meslektaşlarımızın fikirlerine ve hedeflerine saygı duyalım, onları teşvik edelim, bilgi ve yeteneklerini geliştirmede zorlukların üstesinden gelmeleri için onlara destek olalım ve bütün zorluklara rağmen bunların üstesinden gelebilecek gücün inancımızda gizli olduğunu unutmayalım.

Büyük zorluklar karşısında fazla çaba sarfetmekten başka kaybedecek hiçbir şeyimiz yok.

Bunun için azimli ve umutlu olalım.

DİPNOTLARI

1. Tebliğin bu bölümü, İsveçli arşivist Nils Nilsson'un teorik çalışmalarına, özellikle *de Arkiven och Informationssamhället* (Lund: Studentlitteratur, 1976) ve *Arkiv i förvandling* (Solna: Nordiska Bokhandeln, 1983) isimli eserlerine dayanılarak hazırlanmıştır.
2. *Selected Writings of Sir Hilary Jenkinson*, ed. Roger H. Ellis ve Peter Walne (Gloucester: Alan Sutton, 1980), pp. 368-380.
3. Hilary Jenkinson, *A Manual of Archive Administration*, gözden geçirilmiş 2. baskı. (London and Bradford: Percy Lund, Humphries & Co., 1937; yeni baskı 1965), pp. 15-16.
4. Basil Stuart-Stubbs, "Whither Information," *Management of Recorded Information: Converging Disciplines: Proceedings of the International Council on Archives Symposium on Current Records, National Archives of Canada, Ottawa, May 15-17, 1989*. Der. Cynthia Durance. (München: K.G. Saur. 1990). pp. 15-26.
5. Charles Kecskemeti, "The Professional Culture of the Archivist," *American Archivist* 50 (Yaz 1987): pp. 408-413.
6. Nilsson, *Arkiven*, p. 96.
7. Adolf Brenneke, *Archivkunde. Ein Beitrag zur Theorie und Geschichte des Europäischen Archivwesens* (1953). Bearbeitet nach Vorlesungsnachschriften und Nachlasspapieren und ergänzt von Wolfgang Leesch (München/Pullach: Dokumentation, 1970). p. 69. Ayrıca bakınız S. Müller, J.A. Feith, R. Fruin, *Manual for the Arrangement and Description of Archives*. 2. bsk. ter. Arthur H. Leavitt, yen bsk. Ken Munden (New York: H.W. Wilson, 1968), p. 19.
8. Jenkinson, *Manual*, pp. 123-125; Hilary Jenkinson, "The English Archivist: A New Profession," (1947) *Selected Writings of Sir Hilary Jenkinson*, pp. 236-259; ve Felix Hull, "The Archivist Should Not Be an Historian," *Journal of the Society of Archivists* 6 (Nisan 1980): pp. 253-259.
9. The University of British Columbia, School of Library, Archival and Information Studies, *Master of Library Science Program and Master of Archival Studies Program 1990-1991* (Vancouver, 1990) ve *Course Information Booklet: Description of Courses Offered in the Master of Archival Studies Program, Winter Session 1990-1991* (Vancouver, 1990). Terry Eastwood, "Nurturing Archival Education in the University," *American Archivist* 51 (Yaz 1988): pp. 228-252.

10. Philip Elliot, *The Sociology of the Professions* (Londra: Macmillan, 1972); *The Sociology of the Professions; Lawyers, Doctors and Others*, ed. Robert Dingwall ve Philip Lewis (Londra: Macmillan, 1983); Ulf Torgersen, *Profesjonssosiologi* (Oslo- Bergen- Tromsø: Universitetsforlaget, 1972); ve Harold L. Wilensky, "The Professionalization of Everyone?" *American Journal of Sociology* 70 (Eylül 1964): pp. 137-158. Ayrıca bakınız Richard J. Cox, "Professionalism and Archivists in the United States," *American Archivist* 49 (Yaz 1986): pp. 229-247.

Tercüme:
Neclâ OLSA

TESBİT VE DEĞERLENDİRME ÇALIŞMALARINDA STANDARTLAŞMA

Hervé BASTIEN

Son yıllarda oldukça yaygın bir şekilde belli bir tarihten sonra teşkil edilmiş olan belirli belgelerin tasfiyesi, muhafazası ve ayrıca arşivistlerin mümkün olduğunca erken bir safhada belgelerin yönetiminde etkili olması hususlarında fikir birliğine varılmıştır.

Bu husus, belgelerin hacminde meydana gelen düzenli artış ile biraraya getirildiğinde neyin çıkarılması gerektiğinden ziyade, neyin muhafaza edilmesi gerektiği ile ilgilenen arşivistler arasında değişik bir görüş ortaya çıkarmıştır. 1976 yılında Washington'da yapılan Milletlerarası Arşiv Kongresi sırasında ilk defa ortaya çıkarılan bu görüşler, 1988 Paris Kongresi'nde "yeni arşiv belgeleri" kavramının incelenmesiyle daha çok önem kazanmıştır, çünkü değerlendirme prensipleri enformasyon sistemlerinin hazırlanması ile birlikte aynı anda tesbit edilmektedir. Hatta teknolojik gelişmeler neticesinde arşivistlerin karar verme hürriyetleri artmış ve birçok tasfiye kararı arşivistin meslek ahlakına kalmıştır. Tarihi mirasımızı muhafaza ederek vatandaşların haklarını da muhafaza etmiş olacağımızdan, tasfiye işlemlerinde son derece dikkatli olmamız gereklidir. (1)

1.Tasfiye Nedir?

İlk bakışta, değerlendirme işlemi standartlaşma fikriyle uyumlu değilmiş gibi görünür. Arşivistlerin değerlendirme işlemi ev hanımlarının karpuz seçmesine benzetilir. J.B. Rhoads'un RAMP çalışmasında da görüldüğü gibi belge değerlendirme konusu ile ilgili hiçbir ISO standardı mevcut değildir. Bu konu "arşivcilikte değerlendirmenin esası olan " (2) analiz konusu ve standardizasyonun temeli (3) dikkate alınarak daha ayrıntılı incelenebilir. Bu durumdaki en iyi benzetmeyi şu şekilde yapabiliriz: Süpermarkette alışveriş yapan bir kişi kasaya gidip de kuyrukları görünce hiç tereddüt etmeden en kısa kuyruğu olan kasayı seçer. Onun hızlı ve ani kararı çeşitli parametrelerin şuuraltında değerlendirilmesinin bir neticesidir.Şuuraltındaki parametreler ise şunlardır: her bir kuyruğun uzunluğu, her bir alışveriş sepetindeki malzeme miktarı, kasiyerin hızı vb.. Değerlendirme yapan arşivist de benzer bir yol takip etmektedir.

Değerlendirme, aynı zamanda ard arda yapılan bir dizi işlemin bir parçası olup kullanılan metotlar mevcut "üç safha"ya göre değişmektedir. Nitekim, "fazla kopyaları imha etme" kavramının çeşitli anlamları vardır; bu kavramın anlamı fazla kopyaların bir dosyada mı, bir birimde mi, yoksa birkaç birimde mi bulunduğuyla bağlıdır.

Her durumda, bu enformasyonun iki değişik medya üzerinde tam olarak kopyalanması veya enformasyonun bir suretinin çıkarılması söz konusu olabilir; bu durum arşivistin meydana getirdiği kopyaları ihtiva eder; ancak bu da başlı başına bir çözüm değildir (mekânla ilgili olanlar hariç) ve ayrıca öncelikle hangi evrakin bir işleme konacağını belirlemeye yönelik bir değerlendirme gerektirir. (4)

Burada söz konusu olan "kopya" teriminin üç manası, üç değişik seçim safhasına karşılık gelmektedir:

- Dosyaların ayıklanması (ilk veya aktüel safha sırasında);
- İlk değerlendirme (birinci safhanın sonunda ve ikinci veya ara safhada);
- İkinci değerlendirme (ikinci safhanın sonunda ve üçüncü safhada, tarihi belge olarak seçilen arşiv belgelerinin hassasiyetle tekrar değerlendirildiği safhada).(5)

Ard arda ve seçilme derecesine göre düzenlenmiş bu üç tür, bağımsız millî arşiv düzenlemelerine dayanmamaktadır. Böylece bunlar, yirmi yıllık dilimler halinde "çift değerlendirme" sistemini resmen kurumlaştıran Norveç ve Büyük Britanya gibi ülkelerle sınırlı değildir. Eğer bir kurum, arşiv işlemlerini bir tek safhada yapıyorsa (böylece kronolojik farklılığı gidererek)konuyla ilgili arşivistin karşı karşıya kaldığı üç farklı seçim türü daha ortaya çıkar.

Seçme kavramı tamamıyla yoğunluk kavramı ile ilişkilidir. Diğer bir ifade ile arşivlerin ihtiva ettiği enformasyonun toplanma derecesine bağlıdır.(6) Böylece belli ekonomik kurallar arşivlerin "yönetimi" için uygulanabilir. Pareto'nun plânlama için kullanılan kanunu buna misal teşkil eder. Eğer biz bu kanunu mevcut malzemenin yönetimi için uygularsak:

Parçalardan %5'den 15'e kadar olanı, değerini %65 ile 75'ini temsil eder (kategori A) ;

Parçalardan %20'den 30'a kadar olanı, değerini %20 ile 30'unu temsil eder (kategori B) ;

Parçaların %65'den 75'e kadar olanı, değerini %5 ile 15'ini temsil eder (kategori C).

Pareto'nun kanunu birçok yönden aydınlatıcıdır:

-Bu üç kategori yukarıda açıklanan üç seçme işlemine karşılıktır: ayıklama B kategorisine, ilk değerlendirme C ve ikinci değerlendirme A kategorisine karşılıktır (bu kategori öneminden dolayı en detaylı metodu gösterir) ;

-Kategori A için yapılan %5 ile 15 oranı genellikle gözlemlendiği gibi muhafaza edilen ortalama evrak oranına yakındır.(7) Ayrıca genel özelliği "faaliyet gösteren kurumlar" ile "yöneten kurumlar" arasındaki bilinen farklılığı da zorlaştırmaktadır. Artan farklılaşmalar ve aşırı yönetim yapıları uygulamada böyle bir ayırıma müsaade etmekte olduğunu varsayarsak, birinci arşivler ikinci arşivler gibi, her ne kadar yapı

olarak farklı olsalar da artarak gelişen ve değişen tarihî araştırmalar için gereklidir.

Pareto kanunu, çok teferruatlı yapısına rağmen arşivlerin anlaşılmasına yardımcı olur (gerektiğinden üç kat daha fazla olan bir arşiv grubu üç kat daha ilginç değildir) ve diğer doküman kanunları (Bradford kanunu gibi) benzer bir neticeye ulaşırlar.

2. Enformasyon Sistemi Olarak Arşivler

Ayıklama, bir tek dosyadaki kopyaların tasfiyesi, ayrıca belge olmayan malzemenin imhasına da izin verdiği gibi, bazen daha geniş ve daha açık bir tarzda dikkate alınır. 11 Aralık 1953 İsveç kararnamesi; (o zamandan beri birçok kereler değişmiştir) mektupları, karar defterlerini ve makbuz senetlerini ihtiva eder. Ancak böyle bir uygulama, bazen basit taşıma dokümanları üzerinde bulunan notları dikkate alarak çok esnek bir şekilde uygulanmalıdır. (8) Bazı düzenlemeler, diğer ülkelerde posta tarihinin öneminden dolayı korunan zarfların sistematik imhasını gerektirir. (9)

Çağdaş arşivist, genellikle komple bir dosya veya klasör ile çalışırken, ayıklama mecburî olarak tek tek yaklaşımı icab ettirir. Bürolarda ayrılmaları için, dosyanın kalan kısmıyla direkt bağlantısı olduğundan dolayı, gündelik belgelerin değeri tamamen yanıltıcı olabilir. Her durumda, arşivistlerin talimatları altında meydana gelen kurumlar tarafından yürütülen böyle bir işlem, %50'ye varan bir oranda dosya hacimlerini azaltır. (10)

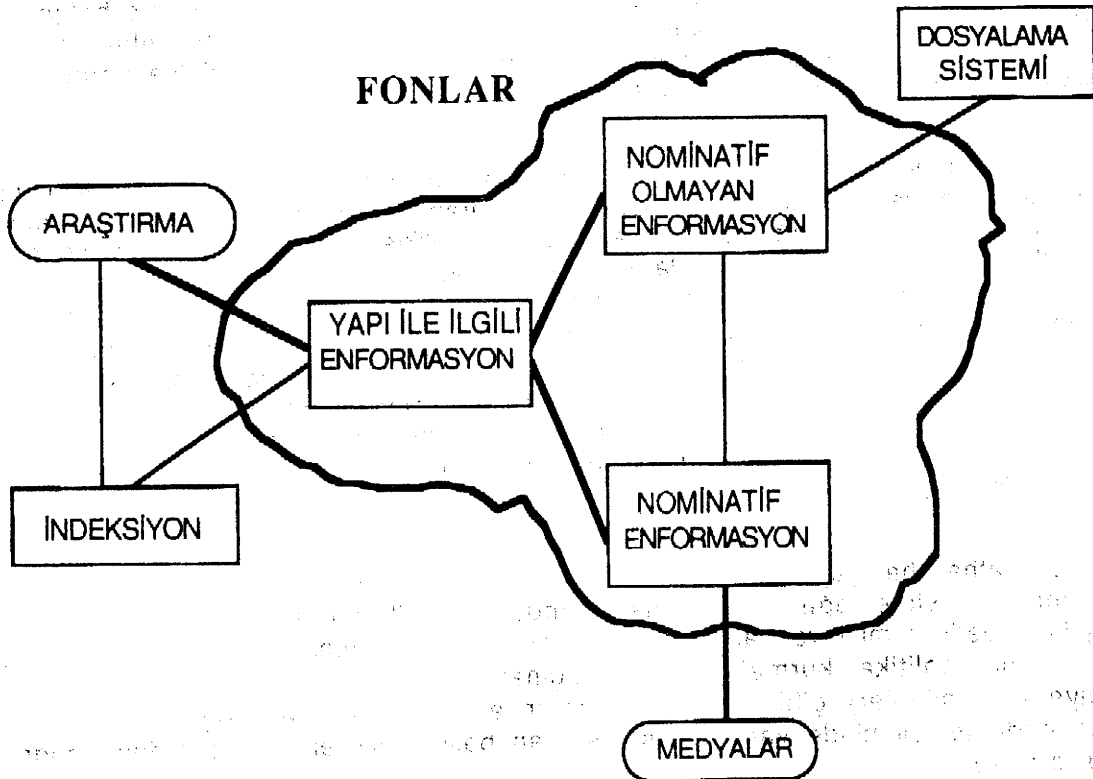
"İlk değerlendirme", belgenin bir daha değerlendirmeye tâbi tutulmaksızın imha edilmesi kararına yol açabilecek belli haricî parametreleri (fizikî durum ve arama unsurunun olmaması gibi) dikkate alır. Bu, genellikle bütün belge kategorilerinin, özellikle de "idarî evrak" dosyalarının imha edildiği zamandır. İsveç kararnamesi, bunun için personel, hükümet sözleşmeleri ve muhasebe ile ilgili belgelerin belli bir aradan sonra imha edilmesini ister. Bazı ülkeler yarı-mekanik imha yapmak için "rutin evrak" türlerini belirleyerek iki hızda arşiv yönetimi kurmaya çalışmaktadırlar. Böylece daha önce tanımlanmış yönetim tavrına sadık kalmaktadırlar. (11) Sık sık gereken tamamen plânlanmamış uygulamadan kaçınmak için, diğer sabit noktalar gereklidir ve bu sabit noktalar yeterli zaman devresinden sonra "ikinci değerlendirme" esnasında yapılır.

Bu safha her şeyden evvel, söz konusu arşiv kriterlerine karşılık verir. Bütün arşivler, prensipte ağı diğer unsurlarından kendilerini ayıran coğrafi kriteri meydana getiren millî ve hatta milletlerarası ağı bir parçasıdır. (12) Bu, arşivlerin gerçek bir politika kurmalarına yol açmaktadır: Eğer arşivler diğer kültür faaliyetleri (müzeler) gibi gönüllü bir tavır alamazlarsa, her coğrafi bölgenin, değerlendirme işleminde yansıtılması gereken belli özelliklere sahip olduğu doğru değildir. (13)

İkinci değerlendirme aynı zamanda genel enformasyon yönetiminin bir parçasıdır; zira bütün enformasyon mutlaka özel bir muhtevaya bağlıdır. Bundan dolayı, yaygın bir biçimde kullanılan "kaynak" terimi yanlış fikir vermektedir. Enformasyonu sadece basit bir kaynak olarak değil, yapının bir ürünü olarak gördüklerinden enformasyon uzmanları kendi açılarından baktıklarında, otantik "enformasyon yöneticileri" olarak görülebilecek arşivistlerin görüşünü yavaş yavaş kabul etmektedirler.(14) "Yardımcı dokümantasyon" veya "bilgisayar veri sözlükleri" gibi odyo-vizüel veya elektronik arşivler için kullanılan kavramlar bu yaklaşımın delilleridir, bu da "yeni arşivleri" sınırlamamaktadır.(15) Schellenberg'in arşiv belgelerinin ikinci değeri ile ilgili olarak öne sürdüğü görüşler sayesinde ispat değeri ve enformasyon değeri arasındaki farkın meydana getirdiği problemlerin üstesinden gelinebilir. Bu iki kavram arasında, özellikle de tarihî değeri olan belgeler söz konusu ise, birçok farklı noktalar vardır.(16)

Değerlendirmenin üç kategorisine karşılık olan "kopya" teriminin değişik anlamlarını gördük. Aynı şekilde kısmî seçimin üç metodu (numune, örnekleme, kalite değerlendirme) üç değişik enformasyona karşılıktır (şemaya bakınız).

-İdarî yapılarda enformasyon: Bu evrakın çoğu kanunî yapıdadır ve delil değeri vardır; ama bazı numuneleri de vardır ki belli bir meselenin üstesinden gelme metodunu göstermek için özellikle muhafaza edilmiştir;

-Kelimenin tam anlamı ile nominatif (isimsiz) olmayan enformasyon özetleri (genellikle orijinal belge ile mukayese edildiğinde belli enformasyon kaybı vardır.) ve numûneleri. Bir numunenin bir bütünü temsil edebilmesi için, tutarlı ve yeterli derecede numûne özelliği olmalıdır. Ancak tutarlılık katı olmak demek değildir; aksine ilk hatanın tekrarına mani olmak ve tesirini genişletmek için yeterli ölçüde serbest ve esnek olunması tavsiye edilir.(17) Birçok numune ayrıca, doğrudan kurum içinde belgelerin fizikî teşekkül etme metodundan da etkilenir. Bu, özellikle odyo-vizüel veya elektronik arşivlerde böyledir; ancak bunlarla ilgili daha genel uygulamalar da vardır.(18) Arşivistin direkt olarak belli bir dosyayı teşekkül ettiği yıla göre sınıflaması ve böylece uyumlu bir bütün meydana getirmesi, kurum tarafından verilen bir numara ile kaydedilmesinden faydalıdır. Diğer bir ifade ile, "dosyalama plânı"nın dosyalama yönü (tutma metodu manasında) plânlama yönünden(daha önceden kurulmuş bir sistem içerisinde numaralandırılması) daha önemlidir : Karşı görüşün vasıtalarla ilgili tutarsızlığı açıkça bellidir (19);

- Nominatif enformasyon: Uzun süre öncelik değeri olan evrak (nüfus kayıtları veya tapu kayıtları). Bu, ayrıca kayda değer olarak dikkate alınan bireyler veya hadiselerin izlerini muhafaza etmek için yapılan istatistikî örnekleme ile muhafaza edilemeyen dokümanları elemekten önce yapılabilecek nitelik değerlendirmelerinin neticelerini de ihtiva eder.

Bütün değerlendirmeler tartışmasız bu üç unsurun birbirine tesir etmesi ile ilgilidir. Yapı ile ilgili enformasyon nominatifinin yanısıra, nominatif olmayan enformasyonun alakasını tesbit eder. İhtisaslaşmış kuruluşlardaki arşiv belgelerinin önemini değerlendirmek daha kolaydır. Bu tür kuruluşlar, genellikle toplumun en çok yenilikçi ve dinamik görüşlerine sahiptir; kamu ve özel arasındaki gri alanda gelişen uzmanlaşma prensibinden dolayı mevcut yönetim alanının dışındadır.(20)

Ayrıca nominatif olmayan enformasyon, nominatif enformasyon için bir referans temin eder ki; görüldüğünün aksine kendisi için de yeterli değildir. Zira tüm tarihî değer

, tam olarak orijinal olmasından ziyade daha çok mukayese ve tamamlayıcılığının neticesidir.

Elektronik veya odyo-vizüel arşiv ile destek gören dokümantasyon, ayrıca bu iki görevi yerine getirir: Enformasyon desteği (makina ile okunabilir veya hakikî doküman malzemesi için zarurî teknik enformasyon) ve değerlendirme vasıtaları. Arşiv grubu dışındaki bazı unsurlar değerlendirmeyi kolaylaştırırken bunu tamamlamaktadır:

- Aktüel idarî faaliyet hakkında enformasyon toplayan kuruluşların yaptığı araştırmalar ve ayrıca Max Weber'den bu yana yapılmış sosyolojik araştırmalar evrak tetkikinin faydalarını belirler.(21) Bu şekilde toplanan enformasyon mevcut arşiv gruplarından yapı ile ilgili

enformasyonu tamamlar ve bu genellikle indeksiyon ve dokümanter araştırmaların hor görülen köprüsünü temsil eder;

- Yazılı arşiv belgeleri ve daha da genel olarak medya ile temin edilen enformasyonun; nitelikli bir dosya değerlendirmesi, basında yapıldığı gibi sağlaması yapılarak yürütülebilir.(22)

Böyle bir yaklaşım arşiv belgelerinin çeşitli kullanım imkânlarını önemle belirtir.

3. Standart ve Metot

Her ne kadar standardizasyonun temeli, onu uygulayanın hür seçimine dayalı olsa da başarısı için bazı kanunî prensiplerin kurulması gerekir. Ananevî olarak hiyerarşik şekilde biz, parlemanto tarafından yapılan kanunlar ile hükümet tarafından tesis edilen düzenleri ayırt edebiliriz. Arşivde tasfiye ile ilgili şartlar mükemmel bir şekilde bu çerçeveye uymaktadır. Bir arşiv kanunu, kanunî tasfiyeleri tayin eder ve kanunî çevreyi belirler: arşiv tarafından vekil gözlemler ve kurulmuş düzenleri takip etmek için müeyyideler koyar. Bu genel noktalar yaygın fikirlerin esasıdır, ancak bütün ülkeler yukarıda belirtilen "benzer yayın" sektörü konusunda arşivlere aynı gücü vermemektedir.

Onlar için olan talimatlar ilk ve ikinci değerlendirme arasındaki ayırım "genel programlar"-imha görüşü esası ile- birçok kuruluşun ortak dosya kategorilerini ve "kapsamlı programlar" da bir kuruma verilen açıklık ile genişlemektedir.(23) Aynı program içinde muhafaza edilecek ve imha edilecek evrakı biraraya getirmek mantıklı ve hoş gelebilir. Program bir belgenin ne kadar süre için faydalı olacağını ve her vak'ada son kaderini tayin etmek için yatay okunur; ancak neticede her bir evrağın değeri bütün ile alakalı olduğundan dikey de okunur.

İki prensip, her idare için bir programın, uzmanlaşmış komisyonlar veya tek bir yüksek arşiv kurulu meydana getirilmesi manasındadır. Uzmanlaşmış komisyonlar eşit tertipte olup değişken bir kurul meydana gelmesine sebep olan uzlaşma ise, arşiv kurul toplantılarına ilgili kurumların temsilcilerinin bulunmasıdır.(24) Yeni Zelanda, İsrail ve Mauritius gibi birçok ülke, ayrıca vatandaşların karar başvurularına fırsat vermek için tasfiye emirlerini bir müddet yerine getirmemektedir. Böyle bir tavır, bu tür kararlarda toplumun tabiatını güçlendirmekte ve makul arşiv belgeleri için vatandaşları daha mesuliyetli hale getirmektedir. Pratikte uygulanması ve kamuya böyle bir mesuliyet verebilmek için eğitimin gerekip gerekmediği, ayrıca arşiv belgelerinin sadece yüksek şahsî değerlerinden dolayı mı muhafaza edilmesi gerektiği gibi bazı sorular vardır.(25)

Millî kuruluşun özellikleri ne olursa olsun seçim kararlarında enformasyonu merkezleme daha önemli görünebilir. Bir merkezî indeksleme sisteminde, mesela, genellikle hükümette sekreterler tarafından kullanılan "yasama indeksi" benzer bir rol oynayabilir. Herhangi bir değerlendirme veya tasfiye kararı tartışılmış ve doğruluğu ispatlanmış olmalıdır; bu genellikle arşivler hakkındaki hor görülen arşiv

meselesinin ortaya çıkmasına ve bize standart evrakın yanında esas amacın metodu standardize etmek olduğunu hatırlatır: Değerlendirme programının uygulama değeri nedir? Şu bilinen bir gerçektir ki programlar aktüalitesini devamlı kaybetmektedirler ve arşivistlerin her zaman uygun ölçüde gözden geçirilmelerini garanti edecek kaynakları yoktur.

İdarenin değişmeyen yanı sebebiyle kaçınılmaz olan eskime, teknolojik gelişmeler ile de hızlandırılmıştır; belli bir dosya türü yeni bir medyada yalnız olarak muhafaza edildiği zaman eğer sadece elektronik evrakın sunduğu daha çok kullanım imkânları için ise, kaderini sanki kâğıt üzerindeymiş gibi belirlemek her zaman tercih edilmez. Diğer taraftan birçok idarenin "teşekkülü" ne sadece ilerleme sayesinde erişilebilir. Foremost raporuna göre "bütün (Kanada hükümeti) dosyalarının sadece %40'ı uygun programlardan teşekkül etmektedir".(26) Son olarak, özel arşivler sorusuna geliyoruz ki bugünlerde herhangi bir seçme işleminden yıllar önce kurulan doktrin tarafından tavsiye edildiği gibi tamamen ayrı tutmak çok zordur.(27) Özet olarak arşivist, millî seviyede geçerli olan değerlendirme programını kullanmalı ve bir tane *ex nihilo* söz konusu kurum için geliştirmek ile eşit olarak uğraşmalıdır.

O yüzden genel mevzuat prensipleri ve programları arasında bu tür yeni bir metodolojik orta seviyenin icat edilmesi gerekir. Arşivistlerin kararlarına tesir eden çeşitli temel unsurlar önemle belirtilirken onların iç faaliyetleri ve tartımları (Frank Boles ve Julia Marks Young'ın, seçme işlemi kuran "siyah kutu" için denedikleri gibi)(28) bilgisayar sistemlerini hazırlamada kullanılan metoda benzemektedir. Her iki durumda amaç, malzeme sınırının yürütme ile bağlantılı olduğu bir sistemden felsefesini uygun şekilde ayırmak, böylece zamana uygun temeller üzerinde açık prensiplerle uygulamaktır; en önemli şey belli temel prensipleri belirlemektir, çünkü seçim kriterinin devamlı ilerlemesi gerekir. İhtiyaç, ananevî olarak arşivistler için mevcut olan sabit noktaların yok olmaya devam etmesi ile artmaktadır. Orijinallik kavramı hem teknolojik hem de idarî çalışma metotlarındaki gelişmelerin neticesi olarak değerini muntazaman kaybetmektedir Arşivlerin enformasyon değeri ile bağlantılı olarak burada tarif edilen model, daha belirli yapılmasından ve arşivistin seçimine tesir eden diğer ölçüleri, özellikle alakalı kriterini de ihtiva etmesinden faydalanacaktır.

Geçmiş dönemlerde arşivler ne kadar teknik ve yapı ile ilgili gelişmeleri tecrübe etmişlerse de son karar kişinin kendisindedir. Arşivistlerin yaygın uygulamalar geliştirmeden önce ortak bir modelde anlaşmaları gerekir. Seçme, indeksleme gibi - her ne kadar faktör bu durumda daha az belli ise de- arşiv ve dış ortaklar (idare, bilgisayar uzmanları ve bazı durumlarda kullanıcılar) hatta bazı arşivistler arasında bile (aynı arşiv içinde, federe veya yüksek merkezî ülkelerin değişik bölgelerinde veya tabiatıyla, değişik ülkelerde) veya arşivciler ve belge yöneticileri arasında organik ayırım olduğu zaman işbirliğini gerektirir.(29) Arşiv mevzuatı, yönelme ve genel muhteva meselesinde o kadar da önemli bir faktör değildir. Bu alanda yapılan en kayda değer işlem, Milletlerarası Arşiv Konseyi tarafından yapılan enformasyon ve sentez temin çabalarına bağlı olarak, bu yeni mücadelede, iyimser olmak için sebepler vermektedir.(30)

Arşivdeki seçim işlemi, özelliği sebebiyle, kendini tamamen ve katı bir şekilde otomasyona bırakmaz. İlk değerlendirme teorikçileri, yarım asır önce bunu belirtmişlerdir ve o zamandan beri toplumumuzda meydana gelen teknolojik değişimlerin ışığında bütün evrakın sistematik olarak "bir bilgisayar operatörünün bir düğmeye basması ile hamur haline getirilerek" imha edildiğini düşünmek kesinlikle hayalden başka bir şey değildir.(31) Diğer taraftan , bugünkü arşivistlerin ellerinde, malzemelerini düzeltmek ve kullanmak için daha tesirli fizikî aletleri olduğu doğrudur. Yönetim ilimlerinin artması, kâr ve zarar kavramının farkına varırmayı ve önemine göre her evrak kategorisine uygun ilgi ve idare getirme ihtiyacını artırmıştır.

İkinci bir değerlendirme isteyen evrakın daha yerinde seçimi ile arşivist, değerlendirme işleminin altını çizerek gerekli olan "iyi düşünme"nin daha faydalı olmasını temin edecektir.(32) Gerçekte-saçmalığı sadece görünüştedir- işlem daha standart hale geldikçe daha kabiliyet ister. Diğer bir hayal ise; değerlendirmeyi sistematik bir şekilde bir karar değeri olarak dikkate almaktır . Bir evrağın tasfiye kararı verilmişse, daha önce verilmiş olan kararın "buğdayı samanından ayırmak"sorusundan ziyade belli bir durum için iyi hazırlanmış bir karar olabileme meselesidir. Aslında, herkese geçmişte kendilerini değerlendirmeyi veren kartografikerlerle arşivistler mukayese edilebilir. Bazı unsurlar haritanın kullanımı için vazgeçilmez gerçeklerdir: Kuzey, ölçüm, harita üzerindeki yazı. Bütün önemli referans noktalarının geri kalmış bölgeden çıkarılabileceği yerde bizim sadece mantıklı haritalar yapıp yapmadığımızdan emin olma sorusudur.

DİPNOTLARI

1. Fransa'daki EDP ve hürriyet millî komisyonu (Mayıs 10, 1988) bir kanun yayınlarak şahsî belgelerin arşiv yetkillilerinin onayı olmadan kanunen imha edilmesini yasaklamıştır.
2. Schellenberg (T.R.). "Principles of Archival Appraisal". In *Modern Archives Administration and Records Management: A RAMP Reader*. UNESCO, 1985.
3. Ailleret (Pierre). *Essai de théorie de la normalisation*. Eyrolles, 1982, p.2.
4. *Actes de la 22e conférence de la Table ronde des archives*. (Bratislava, 1983), p 33.
5. Bu soru için Rapport (Leonard). "No Grandfather clause: reappraising accessioned records". *The American Archivist*, Cilt 44, N° 2. 1981, ve Benedict (Karen). "Invitation to a Bonfire". *The American Archivist*, Cilt 47, N° 1. 1984. arasındaki münazaraya bakınız.
6. Guidelines for the selection and disposition of public records. National Archives and Records Centre, Singapur, 1977.
7. Millî uygulamalar hakkında daha detaylı bilgiler *Actes de la 22e conférence de la Table ronde des archives*' de (Bratislava, 1983) bulunabilir. Benzer bir değerlendirme Carl Haase tarafından Hanover Hauptstaatsarchiv ("Kassationserfahrungen bei den niedersächsischen Staatsarchiven", *Der Archivar*, Ekim 1979) sağlanmıştır.
8. Sözü edilen İsveç Kanunu ve Norveç'in 4 Ekim 1961 tarihli kanunu ayıklamanın otomatik yapısını açıkça idare etmektedir. Diğer örnekler Eric Ketelaar's RAMP çalışması, *Archival and records management legislation and regulations: A RAMP study with guidelines*. UNESCO, 1986 da bulunabilir.
9. İsveç Bale kantonunun arşiv uygulamaları- 21 Şubat, 1961 tarihli kampanya (Archivum, XIX'da tekrar basılmıştır) sistematik imhayı tavsiye etmektedir.
10. Franz Gotz tarafından verilen çizelge Bavyera'daki bina izinleri ile ilgili dosyaları konu almaktadır: "Schriftgutbewertung und Aufstellung von Bewertungskatalogen durch Kommunalarchivare", *Der Archivar*, Ekim 1990.

11. Bu nokta, mesela, İsrail tarafından 14 Ağustos 1957'de yürürlüğe konulan arşiv uygulamalarında çok açıktır (Archivum, XX).
12. Bilgi ağı için bakınız, Ham (F Gerald). "Archival choices: Managing the Historical Records in an Age of Abundance". The American Archivist, cilt 47 N° 1, 1984. Not every country can conserve the entire world's production (Sam Kula, *The Archival Appraisal of Moving Images: A RAMP Study with Guidelines*, RAMP, 1983, p. 28.) Must all a country's archives conserve the printed parliamentary documents? (Bodo UHL, "Der Wandel in der archivischen Bewertungsdiskussion". *Der Archivar*, Ekim 1990.
13. Carl Haase'ın "Studien zum Kassationsproblem" makale serisinde tartıştığı her arşivde bir "Problemkatalog" olması gerektiği oldukça ilginç bir fikirdir. *Der Archivar*, Ekim 1975.
14. Arşivistin gelişimi için bakınız, Fischbein (M H). *Encyclopedia of librarianship* ("Archives" makalesi). American Library Association, Chicago, 1980. Enformasyon yönetimi için bakınız, Poulain (Claude). *Organiser l'administration des données. Editions d'organisation*, 1986.
15. Bakınız, Sam Kula, *The Archival Appraisal of Moving Images: A RAMP Study with Guidelines* ve Harold Naugler, *The Archival appraisal of machine-readable records: a RAMP study with guidelines*, 1986.
16. T.R. Schellenberg'ün kendi yazıları gibi arşivlerin değeri hakkında genel teori Morris Rieger tarafından da bir makalede anlatılmaktadır, "Modern Records Retirement and Appraisal Practice", *Modern Archives Administration and Records Management, A RAMP Reader*, UNESCO, 1985, ve NARS tarafından yayınlanan *Disposition of federal Records: A records management handbook* isimli el kılavuzunda.
Frank Boles ve Julia Marks Young, Exploring the Black Box: the Appraisal of University Administrative Records", *The American Archivist*, cilt 48, N° 2, 1985, bilgi değeri ile delil değeri arasında hatasız bir ayırım yapmanın imkânsızlığına işaret etmektedirler. Léonard Rapport (a.g.e) delil değerinin abartıldığı görüşündedir.
17. Félix Hull'un RAMP çalışması, *The Use of Sampling Techniques in the Retention of Records: A RAMP Study with Guidelines*, 1981, özellikle İskandinavya ülkeleri tarafından yapılan üretim yılı veya dosyaların üreticiye geliş düzeniyle ilgili misaller vermektedir.

"Çarpraz" metodu için ayrıca prosedürlere bakınız: Merker (Otto). "Zur Bildung archivischer Ueberlieferung", *Festschrift für Hans Booms*, 1989.

18. Thus, sampling of the production of a television network is only possible using the specific time slots adopted by the network (S. Kula, a.g.e. p.28. Moreover, the selection of computer archives is more rigorous on a PC than on a mainframe: Cunliffe (William) ve Miller (Michael), "Writing a General Records Schedule for electronic records", *The American Archivist*, cilt 52, N° 3, 1989.
19. *Registratur*'la ilgili bu görüş özellikle aydınlatıcıdır: Kretzschmar (Robert), "Aussonderung und Bewertung von Unterlagen der Staatlichen Hochbauverwaltung in Bade-Württemberg". *Der Archivar*, Ekim 1990.
20. Carl Haase çok haklı olarak "gri bölge"den (Graue Zone) söz etmektedir.
21. Belge Araştırmasının amaçları ve teşkilatı için bakınız Derek Charman" A RAMP study, *Records surveys and schedules: A RAMP Study with Guidelines*, 1984 ve Ann Pederson'un el kılavuzu *Keeping Archives*, Australian society of archivists, 1987, Michael A Lutzker'in, "Max Weber and the Analysis of Modern Bureaucratic Organization: Notes toward a Theory of Appraisal", *The American Archivist*, Cilt 45, N° 2, 1982, makalesi sosyolojik araştırmalar ile ilginç noktalar ortaya çıkarmaktadır.
22. Aynı tür tecrübeler Pierre Boisard, "Pour une politique des éliminations", *La Gazette des archives*, N° 59, 1967 ve Carl Haase, a.g.e. tarafından bildirilmiştir.
23. "Genel programlar" ile "Kapsamlı programlar" arasındaki ayırım için bakınız Morris Rieger, a.g.e.
24. Bakınız, mesela, hükûmet arşivleri için Türk uygulamaları 19 Aralık 1975 (Archivum, XXVIII) ve daha genel olarak Eric Ketelaar'ın RAMP çalışması.
25. Kişilerin toplumla geniş ilişkisi- nüfus kayıtları ve malları için kadastro kayıtları- ve tarihî bir değere sahip olan nominatif belgeler ile ilgili şahıs için önemli bir değere sahip olan basit belgeler arasında açık bir ayırım yapmalıyız.
Carl Haase(a.g.e.) daha da iddialıdır. "Belge muhafazası bir kişi veya grup için kendi içinde o kişi veya gruptan mesul olmalıdır". Uzun süre muhafaza edilecek belgeler (*dauernd auf zubewahren*) ile daima muhafaza edilecek olanlar (*archivwürdig*) çoğunlukla karıştırılır.
26. *Managing Information in Office Automation Systems: Final Report on the FOREMOST projet*. National Archives of Canada, 1990, p 35.

27. T. R. Schellenberg'ün ("şahsî belgelerin bir arşiv kurumunda bulunabildikleri andan itibaren muhafaza edilmesini tavsiye ederim")fikri ile Ann Pederson'un ("şahsî belge koleksiyonları çoğunlukla bir kurumun belgelerinden daha çok oranda geçici malzeme ihtiva etmektedir")fikri arasında kıyaslama yapın.
28. Boles (Frank) ve Young (Julia Marks), a.g.e., *The American Archivist*, cilt 48, N° 2, 1985.
29. Winschoten Centrale Archief Selectiedienst'da uygulanan takım çalışma metodu için bakınız Christopher ve Margaret Whittick,"CAS: a Dutch solution to records appraisal", *Journal of the society of archivists*, cilt 8, N° 2, 1986.
30. Arşiv mevzuatının gelişimi için bakınız Lajeunesse (Marcel) ve Couture (Carol). "La legislation archiviste", *Archives* Cilt 21, N° 4, 1990.
31. 31'nci Fransa Arşiv Kongresi için Hubert Collin tarafından verilen ve teması "The French archives on the eve of European integration" olan rapordan alınmıştır.
32. Pierre Boisard, a.g.e.
33. Frank Boles, "Mix two parts interest to one part information and appraise until done: understanding contemporary record selection processes". *The American Archivist*, Cilt 50, 1987. Ayrıca Bakınız Ann Pederson, a.g.e.

Tercüme:

GÜL ATAY

RAMP ARAŞTIRMALARININ MİLLETLERARASI SEVİYEDE STANDARTLAŞMASININ DESTEKLENMESİ VE BU ARAŞTIRMALARIN GÜNÜMÜZDEKİ VE GELECEKTEKİ ROLÜ

Premadasa MANAMPERI

Yaşadığımız bilgi çağında arşivistlerin, mesleklerinin bütün safhalarında aktüel bilgilere zamanında erişebilmeleri önemlidir. Hızla değişen bir dünyada yaşadığımızdan, arşivcilik alanındaki meslekî standartların ve uygulamaların yükseltilmesine, ayrıca eğitim ve ihtisaslaşma imkânlarının artırılmasına ihtiyaç vardır. Yeni teknolojiler ortaya çıktıkça arşivistler aynı zamanda yeni meseleler ile karşılaşır. Arşiv medyası zaten amansız bir bozulma tehlikesi ile karşı karşıyadır. Bir taraftan toplumdaki rolümüzü belirlemeye çalışırken diğer taraftan bu gibi meselelerle mücadele etmekteyiz.

Bilgi çağının başlıca özelliği teknolojiye hızlı değişime bağlı olarak insanoğlunun her alanda çok gelişmesidir. Bu sürekli değişimler, diğer meslekleri etkilediği gibi arşivistlere de direkt olarak tesir etmiştir. Arşivistler, ayrıca arşivleri kullananlarda meydana gelen değişimden ve kullanıcıların arşivlere olan tavırlarından da etkilenmişlerdir. Geçmişte arşivlerin ana hedefi tarihî araştırmalar için tarihçilere hizmet vermektir; idarecilere ve bünyesinde bulunduğu kuruluşlara ve tarihçiler dışındaki kullanıcılara hizmet vermek arşivlerin ana hedefi değildi. Bünyesinde bulundukları kuruluşlara hizmet verme mecburiyeti arşivleri kaynak temin edenlerle daha ilgili olmalarını sağlamıştır.

Arşivciliği ileriye götürecek unsurlar yeni arşiv vasıtaları, arşivin kullanımları, yeni teknolojiler, değişen metodolojiler ve imkânlardır. 21. yüzyılda kullanıcılarımıza hizmet vermek istiyorsak, bu değişimler ile aynı seviyede olmak için, uygulamamızı, eğitimimizi, uzmanlığımızı ve hatta belki de metodolojimizi değiştirmeye hazırlıklı olmalıyız.

Arşivlerin böyle değişen bir ortamla başa çıkabilmeleri için üniversite eğitimi, hizmet içi eğitim ve aktüel enformasyonun neşredilmesi gibi bir çok yol vardır. Son yıllarda arşiv mesleğinde belirgin bir büyüme olduğunu görüyoruz. Mahallî, millî ve milletlerarası seviyede profesyonel arşiv organizasyonları gelişmektedir. Aynı zamanda arşivcilik konusunda genel yayınların yanı sıra uzmanlık gerektiren konularda da yayınların arttığını görüyoruz.

RAMP çalışmalarını ve bunların faydalarını ele almam istenmiştir. Belgelerin ve Arşivlerin Yönetim Programı anlamına gelen RAMP, Birleşmiş Milletler Eğitim, Bilim ve Kültür Teşkilâtı (UNESCO) Genel Enformasyon Programı'nın (PGI) bir faaliyetidir. 1979 yılında başlamıştır ve o yıldan beri değişik konularda geniş çapta araştırmaları desteklemiş ve yayınlamıştır. Konular arasında şunlar sayılabilir: Eğitim, değerlendirme, tasnif, tanımlama, konservasyon, muhafaza, müracaat kaynaklarının kullanımı, resmî belgeler, makina ile okunabilir belgeler, belgelerin saklanması, elektronik belgeler ile ilgili problemler, odyo-vizüel belgeler, kullanılmakta olan restorasyon teknikleri, arşiv belgeleri ve belge yönetimi ile ilgili uygulamalar ve hizmetler, üye ülkelerin belge yönetimi ile ilgili programlarının geliştirilmesi, resim türü malzemelerin korunması ve restorasyonu, kâğıt ve

mürekkebin millî standartları hakkında araştırmalar ve yeni tür arşiv malzemeleri ile ilgili kanunî problemler. Yukarıda sayılan konulardan da anlaşılacağı üzere bu RAMP yayınlarında belge yönetimi ile ilgili farklı meslekî meseleler detaylı olarak ele alınmıştır.

Genel Enformasyon Programı (PGI) ilk zamanlarda, arşiv, kütüphane, dokümantasyon, bilim ve teknoloji meseleleri ile uğraşan UNISIST programının bir çok fonksiyon ve faaliyetlerini de programına almıştır. Arşiv sahasında çıkan problemler ve değişikliklerle milletlerarası seviyede daha iyi ilgilenebilmek için PGI UNESCO'nun çatısı altında toplanmıştır. UNESCO, PGI'yi sadece kültürel mirasın ve millî kimliğin muhafazasında ve takdiminde değil aynı zamanda arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi ve yükseltilmesi için de teşvik etmiştir.(1) PGI'yi belge yönetimi ile ilgili sistem ve hizmetlerin gelişmesini temin etmekle görevlendirilmiştir.

Her ne kadar RAMP çalışmaları UNESCO'nun bütün üyeleri için bir hizmet olsa da program özellikle gelişmekte olan ülkelerin belli meselelerini hedeflemiştir. RAMP'ın önemli görüşlerini anlamak için son çalışmalardan birinin önsözünden direkt olarak alıntılar yapalım.

- Üye ülkelerin millî ve milletlerarası seviyede temel enformasyon kaynakları olarak arşiv belgelerinin değerini ve faydalarını anlamalarını sağlamak.

- Talep halinde ülkelere ve bölgelere, bu temel enformasyon kaynaklarının tam ve tesirli kullanımı için arşiv ve belge yönetim sistemleri ve hizmetlerinin kurulması ve gelişmesinde yardımcı olmak.

- Arşiv politikalarının ses getirmesine ve arşiv gelişmelerinin uyumlu olmasının temeli olan arşiv ve belge yönetimi alanında uzmanlar yetiştirerek, bilginin ilerlemesi ve yayılmasına yardımcı olmak.(2)

Bu görüşleri yerine getirebilmek için RAMP çalışmalarının beş ana teması vardır:

1) Mahallî, millî ve milletlerarası seviyelerde enformasyon politikaları ve plânlarının formüle edilmesini desteklemek,

2) Enformasyon kullanımındaki metotları, şartları ve standartları desteklemek,

3) Enformasyon için gerekli temeli sağlamakta yardımcı olmak,

4) Eğitim, kültür, komünikasyon, fen ve sosyal bilimler alanlarında gelişmiş enformasyon sistemlerinin kurulmasına yardımcı olmak,

5) Enformasyonun kullanımında arşivistleri ve kullanıcıları eğitmek ve yetiştirmek için desteklemek.(3)

RAMP çalışmalarının faydalarını daha iyi değerlendirebilmek için bazı çalışmaları kısaca ele almak isterim.

Belgelerin Değerlendirilmesi

RAMP araştırmalarının milletlerarası arşiv literatürüne çok faydalı olduğu konulardan birisi belgelerin değerlendirilmesidir. Makina ile okunabilir belgelerin, sinema filmlerinin ve resim türü malzemelerin değerlendirilmesi ile ilgili RAMP araştırmaları vardır. Modern evrakların değerlendirilmesi dünya çapında arşivistlerin yüzyüze geldiği bir meseledir. Bu önemli arşiv fonksiyonu, bütün arşivistler tarafından paylaşılmadığından bu konudaki arşiv prensipleri ortak bir şekilde ele alınması gerekmektedir.

Yazılı olmayan medya hakkındaki çeşitli çalışmalar da dikkate değerdir. Harold Naugler'in makina ile okunabilir belgeler için hazırlamış olduğu el kitabı, elektronik belgelerin değerlendirilmesi ile ilgili en eğitici yayınlardan birisidir. Bu el kitabı makina ile okunabilir belgelerde bulunan bilgiyi ve bu belgelerin teknik yönden değerlendirilmesi konusunu ele almaktadır. Makina ile okunabilir belgelerle çalışan arşivistler için çok faydalı olabilecek bu el kitabı yönlendirici bilgiler, değerlendirme formları ve yapılması gereken işlemleri ihtiva eder.(4)

William Leary'nin *"Fotoğrafların Arşiv Açısından Değerlendirilmesi"* de belgelerin değerlendirilmesi konusunda aydınlatıcı bilgiler vermektedir. Altı ana temayı ele almaktadır: Fotoğrafların değerlendirilmesi, araştırmaların yönetilmesi, değerlendirme ölçüleri, resmî fotoğraflar, resmî olmayan fotoğraflar ve kılavuzlar.(5)

Arşivistler sinema filmlerinin değerini daha yeni yeni anlamaya başladıkları için bunların değerlendirilmesi en çok uğraşılan konulardan birisidir. Sam Kula'nın sinema filmlerinin arşiv açısından değerlendirilmesi ile ilgili çalışması, milletlerarası arşiv literatüründe çok faydalı bir çalışmadır. Sinema filmlerinin değerlendirilmesi ile ilgili kılavuzlar gelişmiş ülkelerin yanı sıra gelişmekte olan ülkeler tarafından da kabul edilmektedir.(6)

Helen Harrison'un ses kayıtları ve benzeri malzemelerin değerlendirilmesi hakkındaki çalışmasının, belgelerin değerlendirilmesi ile ilgili olarak milletlerarası arşiv literatüründe önemli bir yere sahiptir. Bu yayında Harrison, ses kayıtları ile ilgili belli problemleri açıklamakta ve değerlendirmeler için bilgiler vermektedir.

Yazılı olmayan arşiv malzemelerinin değerlendirilmesi ile ilgili RAMP çalışmaları yeni enformasyon taşıyıcıları ile ilgili anlayışımız ve belgelerin bakımına olan ortak yaklaşımın gelişmesinde önemlidir. Değerlendirme, çalışmalarımızın bir parçası olduğu için değerlendirme ile ilgili bütün çalışmaların devamlı yenilenmesi gerekir.

Son elli yılda idarî birimler tarafından teşkil edilen ve arşivlere devredilen belgelerin sayısı, fonksiyonlar ve faaliyetlerle aynı nisbette artmıştır. Bu faaliyetlerin neticesi olarak belgelerin teşekkülü, bakımı ve tasfiyesinin mantıklı hale getirilmesi için çabalar sarfedilmiştir. Belgelerin muhafazası arşiv mesleğinin karşı karşıya kaldığı başlıca meselelerden biridir.

Felix Hull'un *"Belgelerin Saklanması Örnekleme Tekniğinin Kullanımı"* adlı eseri, bu konu üzerinde çok faydalı bir RAMP çalışmasıdır. Bu eserde belli sınıflara ait belge yığınlarını azaltmak için örnekleme yoluna gidilmiştir. Bu tekniğin olağan ve

olağandışı belgelere nasıl uygulanabileceği ve örnekleme tekniği ile ilgili problemler ve alternatifler anlatılmaktadır.(7)

Arşivistlerin Yetiştirilmesi

RAMP çalışmalarının başlıca amaçlarından biri, enformasyon kullanıcılarının ve uzmanlarının eğitilmesini ve yetiştirilmesini desteklemektir. Bu amaca yardımcı olmak için birçok RAMP çalışması yayınlanmıştır. Michael Cook'un *"Belge Yönetimi ve Modern Arşiv İdaresi Kılavuzu"* adlı eseri arşivistlerin yetiştirilmesinde çok faydalıdır. Bu kılavuzda Michael Cook, kurum ve eğitim şartlarını, personelin işe giriş seviyesini, arşiv ve belge yönetimi alanındaki ders programlarının ne ölçüde ve hangi alanlarda geliştirileceğini, son olarak da kursların ve kılavuzların hazırlanmasını konu almaktadır.(8) Y. P. Kathalia'nın *"Yazılı Belgelerin Korunması ve Restorasyonu Konusunda Uzmanların Eğitilmeleri İçin Model Program"* adlı eseri eğitimin geliştirilmesi ve konservasyon için alınması gereken tedbirler konulu kurslar ile ilgili bir yayındır.(9)

Arşiv İdaresi ve Belge Yönetimi

RAMP çalışmaları, arşiv idaresi ve belge yönetimi alanında çok faydalı olmuştur.

Yetkili Makamlar İçin Arşiv ve Belge Yönetimi, Belgelerin İncelenmesi ve Tasfiye Programları ve Arşiv Malzemelerinin Güvenliği ve Muhafazası Konulu Çalışma, belge yönetimi ve arşiv idaresi ile ilgili bilgi veren yayınlardır. Georges Weill'in *"Mikroformların Delil Olarak Kabul Edilebilirliği"* adlı eseri, mahkemelerde mikrofilm ve mikrofişin kabul edilebilirliği ile ilgili kanunî meseleler hakkında önemli bir yayındır.(10) D.L. Thomas'ın *"Arşiv Malzemelerinin Güvenliği ve Muhafazası"* adlı eseri, arşiv binalarının yapımı ve bakımı hakkında ayrıntılı bilgiler vermektedir.(11)

Belgelerin Konservasyonu

RAMP çalışmaları, arşiv malzemelerinin konservasyonu alanında arşivcilik mesleğine önemli kılavuzlar kazandırarak büyük bir hizmette bulunmuştur. Resim türü malzemelerin mevcudiyeti, muhafaza problemlerine yol açmıştır. Her ne kadar bu belgeler bir dereceye kadar kâğıt belgelerle kıyaslanabilse de kimyevî bileşimlerinden dolayı bunlar için ayrı muhafaza şartları gereklidir. Carmen Crespo ve Vincente Vinas'ın *"Kâğıt Belgelerin ve Kitapların Muhafazası ve Restorasyonu"* adlı eseri, sadece arşivistler ve belge yöneticileri için değil, aynı zamanda kütüphaneciler için de çok faydalı bir eserdir. Belgelerin yanı sıra kitapların muhafazası ve restorasyonu ile ilgili genel bilgiler vermektedir.(12)

Konservasyon hakkında milletlerarası arşiv literatürüne değerli katkıları olan diğer bir yayın da *"Özellikle Tropikal İklimlerdeki Kütüphane Koleksiyonlarının Kütten Korunması ve Arındırılması"*dır. George M. Cunha'nın *"Kütüphaneler ve Arşivlerin Muhafazası Alanında Duydukları İhtiyaçların Tespiti İçin Değerlendirme Metotları"* adlı eseri, özellikle konservasyon hizmetlerinin sınırlı olduğu ve dolayısıyla muhafaza tercihlerinin güç olduğu yerlerde belge ve kitapların muhafazası ile ilgili değerli bir yayındır. (13)

Müracaat Kaynakları ve Arşiv Malzemelerinin Kullanımı

Arşivistlerin başlıca görevi bütün arşiv malzemelerini araştırmacıların hizmetine sunmaktır; aksi takdirde arşiv malzemelerinin saklanması gereksiz bir çalışmadan başka bir şey olamaz. Ne yazık ki bu konuda sadece birkaç RAMP çalışması yayınlanmıştır. Michel Duchein'in *"Arşivlerdeki Enformasyon Erişimi, Kullanımı ve Devredilmesi ile İlgili Engeller"* adlı eseri, arşivistlere bu alanda yardımcı olan bir yayındır. Hugh A. Taylor'un *"Arşiv Hizmetleri ve Kullanıcıların Görüşü"* ve E.G. Franz'ın *"Arşiv Eğitimi"* (14) adlı eserleri de sayabileceğimiz diğer yayınlardır.

RAMP çalışmalarının genel olarak arşiv literatürü ile mukayese edildiğinde kâğıt olmayan ve modern belgelerin kullanımında daha faydalı olduğu görülebilir. Genel arşiv literatürü daha çok kâğıt türü belgeler ile ilgilidir; dolayısıyla benim görüşüme göre RAMP çalışmaları bugünkü ihtiyaçlara daha çok cevap vermektedir. Son RAMP çalışmalarının başlıkları arşiv ve belge yönetim mesleğinin yeni yönlerini yansıtmaktadır. Genel literatürde, arşiv belgelerinin kullanımı ve müracaat kaynakları ile ilgili hemen hemen hiç yayın yoktur; oysa bu konu hakkında bazı RAMP çalışmaları vardır. Genel arşiv çalışmalarında, ilmî ve teknolojik belgelerin teşekkülü ve muhafazası gibi belge yönetimi konuları üzerinde durulmamıştır. K.D.G. Wimalaratne'nin *"Resmî Faaliyetlerle İlgili Dosyalardaki İlmî ve Teknolojik Enformasyon"* konulu RAMP çalışması aktüel, yarı aktüel ve aktüel olmayan dosyalardaki ilmî ve teknolojik enformasyon ile ilgilenen arşivistler için faydalıdır. (15) Bu çalışma özellikle otomasyona geçmemiş arşivistler için faydalıdır çünkü kâğıt belgelerin muhafazası ve tasnifi ile ilgilidir.

Geleceğe Yönelik Plânlar

RAMP çalışmaları arşiv literatürüne çok değerli hizmetlerde bulunmuştur. Alanlarında uzman olan arşivistler, önemli arşiv meseleleri ile ilgili aktüel ve pratik kitapçıklar yazmışlardır. Çalışmalar, arşivciliğin birçok alanının standartlaşmasına sebep olmuştur.

Arşivcilikle ilgili kaynaklar genellikle yetersizdir. Diğer taraftan arşiv belgelerinin sayısı belirgin bir şekilde artmaktadır. Son yıllarda enformasyon sistemlerinde görülen gelişmelerle dünya gittikçe küçülmektedir. Bu şartlar arşivistler için değişik problemler ortaya çıkarmıştır. Mevcut prensiplerimiz ve uygulamalarımız "sınava tâbi tutulacaktır ve ilerlemek için hazır olmamız gerekmektedir. Toplum hayatındaki yerimizi sürdürebilmek için böylesine önemli bir literatüre sahip olabilmeliyiz. Bu çerçevede RAMP çalışmalarının ayrı bir yeri vardır.

Milletlerarası Arşiv Konseyi, bu konuda önemli bir rol üstlenerek, RAMP yayınlarının önemini ve kolay erişilebilirliğini sürdürmesini ve RAMP yayınlarının mevcut haliyle veya geliştirilmiş şekilde uygun bir ücretle satılmasını sağlamalıdır. Arşiv belgeleri elektronik vasıtalarla teşekkül ettiği sürece bu konuyla ilgili olarak ortaya çıkan birçok soruya cevap vermeliyiz. Dünyadaki bütün arşivistler, her türlü bilgi kaynağına ulaşabilmelidir. RAMP çalışmalarının, devam eden eğitim sürecinde önemli bir rolü vardır ve biz de bu çalışmaların devam etmesi için elimizden geleni yapmalıyız.

DİPNOTLARI

1. Second Expert Consultation RAMP (RAMP II) Batı Berlin 82/RAMP, p.6.
2. UNESCO, *The Impact of Computerization on Archival Finding Aids: A RAMP Study*, hazırlayan Christopher Kitching. PGI/91/WS/16, Paris, Ekim 1991.
3. *Selected Guidelines for the Management of Records and Archives*. Walne Peter, PGI/90/WS/6, p. III.
4. *The Archival Appraisal of Machine Readable Records*. Harold Naugler, Paris, PGI/84/WS/27.
5. *The Archival Appraisal of Photographs*. William Leary, Paris 1985, PGI/85/WS10, p.11.
6. *The Archival Appraisal of Sound Recordings and Related Materials*, yazar Helen P. Harrison. Paris 1987, PGI/87/WS/1.
7. *The Use of Sampling Techniques in the Retention of Records*. Felix Hull, Paris, 1981. PGI/81/WS/26, p. 11.
8. *Guidelines for Curriculum Development in Records Management and Administration of Modern Archives*, Michael Cook (Paris).
9. *A Model Curriculum for the Training of Specialists in Document Preservation and Restoration*, Y.P.Kathpalia (Paris, 1984).
10. *The Admissibility of Microforms as Evidence*, George Weill (Paris, 1981).
11. *Control of Security and Storage of Holdings*, D.L. Thomas (Paris).
12. *The Preservation and Restoration of Paper Records and Books*, Carmen Crespo ve Vincente Vinas (Paris, 1984).
13. *Methods of Evaluation to Determine the Preservation Needs in Libraries and Archives*, George M. Cunha (Paris, 1988).
14. *Archives and Education*, E.G. Franz (Paris, 1986) ve *Archival Services and the Concept of the User*, Hugh A. Taylor (Paris, 1984).
15. *The Scientific and Technological Information in Transactional Files in Government Records and Archives*, K.D.G. Wimalaratne (Paris, 1984).

Tercüme:
GÜLATAY

ARŞİVİST VE UZMAN ARŞİVİST EĞİTİMİ

Pedro LOPEZ

Özet

- Mevcut olan arşiv eğitim kurumlarının analizi;
- Bir arşivistin sahip olması gereken teknik ve ilmî bilgi;
- Çeşitli seviyelerde verilebilecek eğitim;
- Uzmanlık gerektiren bir meslekte genel eğitim ve uzmanlık.

1. ARŞİV EĞİTİM KURUMLARI

1.1 Arşiv Eğitimi ile İlgili Milletlerarası Endişeler

Arşivcilik mesleğinin eğitimi ile ilgili milletlerarası endişeler hemen hemen 50 yıldır mevcuttur. Bu mesele ilk kez Lahey'de yapılan 3. Milletlerarası Arşiv Kongresi'nde (1953) tartışılmıştır. Yakın tarihte konuyla ilgili yapılan toplantılar ise şunlardır: Arşivistin Görevleri ve Eğitim Programları Organizasyonu Paris (1988); Arşivcilikte Yeni Gelişmelere Göre Programların Uygulanması Milan (1989) ve Arşiv El Kitaplarının Tahlilî Analizi Lahey (1990).

Bu konferansların neticeleri ise şunlardır: Meslekî kurumlar ve personel eğitimi için standartların konulması, mesleğin ihtiyaçlarını gidermek için projeler ve programları belirlemek, ve görüşmeler için bir merkez kurmak.

Eğitim konusu, her toplantıda ciddi bir şekilde ele alınmıştır. Bu konu, tatmin edici bir çözüm gerektiren meslekî meselelerden birisidir. Eğitim ile ilgisi olan kayda değer toplantılar şunlardır: "Arşivcilik Mesleğinin Geleceği" Washington'da yapılan Amerika Devletleri Arşiv Toplantısı (1961); arşivcilikte personel istihdamı ve mesleğe giriş ile ilgili Brüksel'de yapılan 5. Milletlerarası Arşiv Kongresi (1964); Ottawa'da yapılan Pan-Amerikan Tarih Kurumları Toplantıları (1974); arşivde eğitime devam edilmesi ve eğitimin teşvik edilmesi ile ilgili Kiev'de yapılan 16. CITRA Toplantısı (Milletlerarası Yuvarlak Masa Konferansı) (1975); Rio de Janeiro (1984) ve Buenos Aires'de (1981) yapılan ALA Konferansı ve Bonn'da 10. Milletlerarası Arşiv Kongresi "Yönetim ve İnsan Kaynakları" adı altında yapılan toplantı. Bütün bu toplantılarda arşivistler ve kütüphaneciler için ortak olan okullar ve arşivistlerin eğitimi tartışılmıştır.(1)

Bir çözüm bulmak için ilk adım meseleye ilgi duymaktır. Bu sebeple 1992 Montreal için plânlanan ICA Eğitim Komitesinin ICA içerisinde ayrı bir bölüme dönüşümü önemlidir.

Ayrıca bu yazı hazırlandığında ilan edilen ama henüz yapılmayan toplantıları da belirtmemiz gerekir. Maastricht'da Arşivler ve Sınırları Olmayan Avrupa Sempozyumu (Eğitim ve Kariyer: Avrupa'da 1991'den sonra Meslekî Değişim ve

Kariyer Düzenleme) (1991); Montreal'de 4. Milletlerarası Konferansı (Arşiv İlmi: Hizmet İçer Eğitim ve Bunun Üniversite Eğitimi İle Münasebeti) (1992) .

1.2 Yürürlükte Olan Uygulama

Arşiv eğitimi için yürürlükte olan uygulama, arşiv ilmi kavramının gelişimini ve çeşitli ananevî arşiv uygulamalarını yansıtmaktadır. Her ikisi hakkında oldukça iyi bilgiye sahip olduğumuz için kısa bir tarifini yapabiliriz.

1.2.1 Arşiv İlminin Safhaları

Arşivcilik ilmi ilk başlarda tecrübeye dayanan bir ilim ve zamanla üç safhadan geçerek gelişmiştir. Tarih ilimlerinin geliştiği ve arşivistler için ilk olarak okulların meydana getirildiği ondokuzuncu yüzyılda tarih ilminin bir yan koluydu. (2) 20. yüzyılın başlarında büyük sosyo - ekonomik değişiklikler başlayınca yardımcı idari ilim haline geldi; belge yönetimi, bu dönemde ortaya çıkmıştır. Sonunda arşiv ilmi bir enformasyon ilmi olarak kabul edilerek arşivin millî enformasyon sistemleri arasına katılmasını sağlamıştır.(3) Bizim ana makalemizi sunan Angelika Menne-Heritz'e göre, "tanımlayıcı bir arşiv ilmi" iken fonksiyonel arşiv ilmi haline gelen arşivcilik böylelikle enformasyon bilimleri arasında bağımsızlığını kazandı, fakat bu bağımsızlık yine de tartışmaya açıktır.

1.2.2 Eğitim Sistemleri

Bu gelişme, değişik tarihî gelişmelerin neticesinde ortaya çıkan değişik arşiv şartlarını belirten çeşitli eğitim sistemlerinin gelişimi ile bağlantılıdır. Michael Cook bu gelişmeleri beş gruba ayırmıştır: Orta-Avrupa (Fransa, Avusturya, Almanya, Hollanda), İberya-İtalya (İspanya, Portekiz, İtalya, Latin Amerika), Birleşik Britanya Krallığı, Kuzey Amerika (Birleşik Devletler ve Kanada) ve Üçüncü Dünya.(4)

Çin'deki arşiv gelişimi hakkında kesinlikle yeterli bilgiye sahip değiliz, ama açıkça kendine has bir geleneği olduğu görülmektedir.(5)

Ancak iki eğilim var ki bütün bu ülkelerde ortaya çıkmaktadır. Bir tanesi yardımcı tarih ilimlerinin öneminde ısrar eden ananevî çizgiyi takip etmekte; diğeri çağdaş dokümantasyon problemlerine dikkat çekmeyi teklif etmektedir. Tabiatıyla, her ülkedeki değişik tarihî ortamlar, her ne kadar iki eğilimi birleştiren eğilimler ortaya çıkarmaya başlasa da dengede bir eğilimin daha ağır basmasına sebep olmaktadır.

1.2.3 Millî Meseleler

Kısa bir özetini verdiğimiz yazışma bibliyografyasında görüldüğü gibi eğitim konusunda araştırma ve çalışma yapan arşivistlerin listesi uzundur. Bu arşivistler çeşitli ülkeler veya ülke grubundaki millî durumları incelemişler ve bize akademik ve devamlı eğitimi ihtiva eden şu andaki gerçekler hakkında oldukça önemli bilgiler vermektedirler.(6)

1.2.4 Eğitim Kurumları

Adı geçen çalışmalara dayanarak eğitimin şu anda çok çeşitli kurumlarda verildiğini söyleyebiliriz. Biz burada eğitim kurumları hakkında araştırma yapmadan ve liste vermeden örnekler vereceğiz. Belgelerden yararlanma imkânını, programların uzunluğu ve muhteviyatını, verilen diploma veya sertifikaları ve bu diploma veya sertifikalarla kazanılan ünvanları dikkate alarak, arşiv kuruluşlarının çeşitliliğini ve aralarındaki farkları göstermek amacıyla başlıca Avrupa ile ilgili olmak üzere bazı misaller vermek istiyoruz.

Özel Okullar

Tarihe ve araştırmaya ilgi duyan arşivistler için ananevî eğitim modeline mükemmel bir örnek École des Chartes'tir. Bu okul, arşivist ünvanını ve altı yıllık eğitim, uygulama ve tezden sonra iş garantisi vermektedir. 1991 Ocak'ta (Heritage) Miras Okulu'nun açılması Fransa'daki arşiv eğitimine daha modern bir özellik kazandırmıştır.

Moskova Eyaleti Tarih ve Arşiv Kurumu, Devlet Kamu -Eğitim Komitesi'ne rapor veren temel bir arşiv eğitim kurumuydu. Beş yıllık programda tarih ve yardımcı ilimleri ağırlıkta olup pratiğe büyük önem verilmektedir.

Üniversiteler ve Diğer Akademik Kurumlar

En çarpıcı örnek Londra, Liverpool, Bangor, Aberystwyth ve Oxford üniversitelerinde arşiv ilminin öğretildiği Büyük Britanya'dır. Hepsinin genellikle bir yıl olan ve diploma veren lisansüstü programları vardır ve iş garantisi vermektedir.

Portekiz'de milletlerarası şartlara uyum sağlamak için Oporto, Coimbra ve Lizbon üniversiteleri dokümanter ilimleri alanında iki yıllık doktora programları sunmaktadır. Arşivistler ve kütüphaneciler ilk yıl aynı programı takip etmektedirler; ikinci yılda ise arşivcilik veya kütüphanecilik alanında uzmanlaşma vardır.(7)

İtalyan üniversiteleri, kütüphaneler ile ortak programlar (Milan Üniversitesi) veya kütüphane eğitimi ile bağlantılı programlar (Roma veya Napoli Üniversitesi) vermektedir.

İspanya'da şu anda, Salamanca, Granada ve Barcelona Üniversiteleri'nin Kütüphanecilik ve Dokümantasyon Okulları'nda üç yıllık üniversite programları verilmektedir. Ayrıca Complutense, Pais Vasco ve Barcelona Üniversitelerinde Arşiv ilimleri ile ilgili iki yıllık lisansüstü programlar da uygulanmaktadır. Diğer üniversiteler de arşivcilikte lisans vermeyi plânlamaktadır.(8)

Ayrıca Kuzey Amerika'daki arşiv ilimleri ile ilgili üniversite programlarındaki gelişmelere de değinmeliyiz. Mesela hem arşiv ilimlerinde sertifika veren ve hem de arşiv çalışmalarını ihtiva eden bir programı olan British Columbia Üniversitesi veya

Montreal Üniversitesi Kütüphanecilik ve Enformasyon İlimleri Okulu'nun sunduğu iki yıllık yüksek lisans programları vardır.(9)

Arşivler ve Arşiv Kurumları

En çarpıcı örneği Hollanda'dan verebiliriz. Lahey'deki Arşiv Okulu on aylık doktora programından sonra kıdemli arşivist ünvanını vermektedir. Devlet Arşivlerine bağlı 17 özel arşiv okulunun bulunduğu İtalya'da iki yıllık doktora eğitimi ve ilmi arşivist ünvanı verilmektedir. İspanya'da Madrid'de bulunan Kültür Bakanlığı arşiv atölyeleri, Salamanca'da İç Savaş Arşivi (Millî Tarih Arşivinin bir bölümü), Alcalá de Henares'de Genel İdarî Arşiv ve La Coruña'da Galicia Krallığı Arşivi'nin diploma veren iki veya üç yıllık programı vardır (öğrencilerin daha önce bir lisans eğitimi bitirmiş olmaları şarttır).

ICA veya UNESCO gibi milletlerarası kuruluşların öncülüğünde aynı dilin konuşulduğu bölgelerdeki arşivistleri eğitmek için kurulan çok milletli okullar mesela Dakar, Akra ve Yeni Delhi'deki okulların durumu özeldir. Aynı şey Amerika Eyaletleri Kuruluşu tarafından Amerika İç Gelişim Merkez Sitesi olarak seçilen Kordoba'daki Arşiv Okulu için de geçerlidir.(10)

Bu, arşivlerin zaman zaman faaliyetlerinin bir parçası olarak düzenledikleri eğitim programlarından ayırdır.

Meslekî Kurumlar

Meslekî kurumlar, bu tür bir eğitim için standartlar temin ederek ve alternatif programlar hazırlayarak çok aktif bir rol oynayabilirler. İşte bazı örnekler:

İngiliz Arşivistler Kurumu, çalışmakta olan mezunlar için Thames'in üzerinde bulunan Kingston'da iki yıllık programlar düzenlemektedir.

İspanyol arşivistlerin, kütüphanecilerin, müzelogların ve dokümantalistlerin kurumu olan ANABAD, sertifikalar vererek doktora öğrencilerine bir yıllık program düzenlemektedir. Bu program her yıl yoktur.

Kanada Arşivistler Kurumu'nun Eğitim Komitesi, muhtevasının çok yüksek kalitede olduğu iki yıllık üniversite düzeyinde (11) yüksek lisans eğitimi için standartlar tesbit etmiştir. Komite eğitim seviyesini üç safhada belirlemiştir (temel, ileri ve uzmanlık) ve hem akademik eğitimi ve hem de devamındaki eğitimi standardize etmeyi plânlamaktadır. Alberta Arşiv Cemiyeti, çalışanları için eğitim konusu üzerinde durarak ve kendi üyeleri için beş yıllık eğitim plânları geliştirmiştir.(12)

Belki de en ilginç örnek 1988'den beri sertifika veren Amerika Arşivistleri Cemiyeti'dir; başvurularla akademik vasıflar ve tecrübe aramaktadır. Cemiyetin her yıl düzenlediği toplantısı sırasında yılda bir kere ve aynı anda Birleşik Devletler ve Kanada'nın bir veya birkaç yerinde imtihanlar yapılmaktadır.(13)

Hükümet

Devlet arşivlerinin hükûmete bağlı bulunduğu ülkelerde, hemen hemen bütün hükümetler kendi personeli için yeni eğitim ve gelişim kursları düzenlemektedirler.

Mesela, İspanya Kültür Bakanlığı bütün çalışanları için belli konularda kısa kurslar düzenlemekte ve bakanlıklar (İçişleri Bakanlığı gibi) kendi arşivlerinin kurulması için eğitim sağlamaktadır. Bu, İspanyol hükümetinin mahallî ve merkezi birimlerinin bütününde geçerlidir. Andalusia'nın Kamu Hizmetleri Kurumu tarafından yüksek teknisyenler için olan yıllık doktora eğitim programları iyi bir örnektir.

Amerika ve Kanada'da çok geniş imkânlar vardır. Konuyla ilgili olarak önceki dipnota bakınız.

1.3 Bir Eğitim Modeli Aramak Hususunda

Bu tavsiyelere ilave olarak, millî ve mahallî eğitim çalışmalarında görülen çeşitlilik ve farklılıklar (14), milletlerarası kuruluşların (UNESCO ve ICA) bütün ülkelerde uygulanabilecek meslekî eğitim modelleri geliştirmek için birlikte çalışmalar yapmalarına yol açmıştır.

İlk önce, ele alınan yaklaşım millî arşivlerin entegrasyonudur. (15) Aynı zamanda, dokümantasyon merkezlerinin metodolojisini baştan aşağı değiştiren yeni veri işleme tekniklerine kavuşulmuştur. (16) Özellikle gelişmiş ülkelerde, yeni mesleklerin modern yöntemleri arşivistlerin ananevî görevlerini zorlaştırmıştır.

Kullanılan eğitim modelleri ve merkezlerinin muhtevasını, seviyelerini ve özelliklerini standardizasyon çabaları, arşivistlerin kütüphaneciler ve dokümantalistler ile uyumlu hale getirilmesi üzerine yoğunlaşınca asıl konu bir kenara atılmıştır. (17)

Ancak, uyum sağlama hedefine ulaştıktan sonra meslekî kimlik ile ilgili problemler geri plana atılmıştır. Uzun süren tartışmalardan sonra birçok ülkede gerekli eğitim standartları için yeniden inceleme yapılması zarurî bir hâle gelmiştir. (18)

2. ARŞİVİSTLERİN İLMÎ VE TEKNİK BİLGİLERİ

2.1 Genel Meseleler

Eğer arşivist ifadesinden "kamu ve özel kurumların arşiv belgelerini toplayan, muhafaza eden ve bakımını sağlayan uzman" ifadesini anlıyorsak, mesleğin asıl maksadına ulaşmış oluruz.

Bu maksat, resmî veya özel ayırımı yapmadan dokümanların toplanması şeklinde düşünülmelidir. (19)

Arşiv terimini biz, tek bir kavram için kullanıyoruz. İspanyolca da, hemen hemen bütün Latin dillerinde olduğu gibi, kelime hem resmî hem de özel arşivleri ifade

etmektedir. Anglo-Sakson ve kuzeybatı Avrupa ülkelerinde, aynı kavram iki veya üç tamamlayıcı alana ayrılmıştır: aktüel belgeler, arşiv belgeleri ve el yazmaları.

Bu ülkeler dokümanların, "belge ömrü" teorisini geliştirmiş ve uygulamaların zamana göre adapte edilmesini hedeflemişlerdir.

"Belge ömrü" teorisinin kabul edilmesinde ister resmî isterse özel arşiv ile ilgili olsun bütün ülkelerde birlik sağlanması şarttır. K.D.G. Wimalaratne bir yazısında şöyle demiştir: "Belge ve arşiv yönetimi aynı şeyler değildir; ne var ki, her ikisi de faaliyetlerin içiçe olduğu, resmî veya özel bir kuruluşun bütün enformasyon sistemini yönetmeyi amaçlayan sistematik idarelerdir.(20) Roma kanununu kabul etmiş olan Latin kökenli ülkelerdeki idarî işlemler, Anglo-Sakson ülkelerine nazaran dokümantasyonu kontrol etmeyi mümkün kılmaktadır. Anglo-Sakson ülkelerde dokümanların üretimi daha kolay kontrol altına alındığı için "belge yöneticileri" mesleğinin ortaya çıkmasının sebeplerini açıklamaktadır.

Arşiv dokümanlarının eşsiz ve yeri doldurulamayacak özelliği, özel veya tüzel bir kişiye veya kuruluşa ait ürünlerin organik özelliğinden ileri gelmektedir. Bütün bu özellikler arşivlik dokümanların değerini, muhafazasını, emniyetini, erişimini ve kullanımını etkilemektedir. Demek ki, dokümanların muhteviyatı, demokratik toplumlarda vatandaşların görev ve haklarının birer delili olduklarından kişilerin şahitlik rolleri ikinci dereceye düşer.(21) Bu özellikle belge ömrünün birinci devresi için geçerlidir, ancak bu rolün enformasyonun değerinin önemine göre arttığı ve diğer ileri devrelerde kaybolduğunu söylemek yanlıştır.

Arşivistlerin görevi, çalıştıkları arşivin amaçları doğrultusunda kullanıcılara bilgi sağlamak ve belgeler vasıtasıyla geçmişe şahitlik etmektir. Bu görevi yerine getirebilmek için arşivistlerin teknik ve ilmî bilgilere sahip olmaları gerekir.(22) Eskiden beri arşivistin görevleri defalarca gözden geçirilip düzeltilmiştir ve bu gerçek son bir kez daha mesleğin açık seçik ortaya konulması gerektiğini ortaya koymaktadır.(23)

Aşağıdaki listede, hangi konunun hangi enformasyon biliminin alanına girdiği gösterilmiştir.

ÇEŞİTLİ ENFORMASYON İLİMLERİ İÇİN BİLGİ ALANLARI(24)

ARŞİVLER

KÜTÜPHANELER

DOKÜMANTASYON MERKEZLERİ

Kanunlar

Kanunlar

Kanunlar

Kurumların Tarihi

Kitap ve Basılı
Materyalin Tarihi

Düzenleme ve
Metotlar

Düzenleme ve
Metotlar

Paleografi*

Paleografi*

Diplomatik

İstatistik

İstatistik

İstatistik

Yaşayan Lisanlar

Yaşayan Lisanlar

Yaşayan Lisanlar

Klasik Lisanlar*

Klasik Lisanlar*

Klasik Lisanlar

Arşivlerin Tarihi

Kütüphanelerin
Tarihi

Dokümantasyon
Merkezlerinin
Tarihi

Planlama

Planlama

Planlama

Belge Yönetimi

Kütüphane
Yönetimi

Dokümantasyon
Merkezlerinin
Yönetimi

Arşiv İdaresi

Kütüphane
İdaresi

Dokümantasyon
Merkezlerinin
İdaresi

Muhafaza

Muhafaza

Muhafaza

Çoğaltma

Çoğaltma

Çoğaltma

Veri İşlemi

Veri İşlemi

Veri İşlemi

Bibliyografya

Bibliyografya

Bibliyografya

*Tarihi belgeleri olan arşivler ve kütüphaneler için

3. ARŞİVİST VE UZMAN ARŞİVİST EĞİTİMİ

Arşivciliğin temel yapısının standart hale getirilmesi, bütün arşivistlerin aynı sahada uzmanlaşmalarını gerektirmez. Her arşivistin kendine göre bir alanı vardır ve bu alanın amaçların doğrultusunda teoriler ve uygulamaların birbirine yaklaştığını ancak çeşitli seviyeler ve özellikler arasında ayırım yapmak gerektiği de bir gerçektir.

3.1 Eğitim Seviyeleri

Her eğitimin seviyesi, icra edilecek görevin özelliklerine ve söz konusu görevin sorumluluklarına göre tesbit edilir. Görevin özellikleri ve sorumlulukları ise bireyin kurum hiyerarşisindeki yerine, meslekî bilgisine ve kabiliyetlerine bağlıdır.

Teknik ve ilmî eğitim arasında temel bir farklılık vardır. Bu her iki eğitim, bir taraftan orta öğretim ve üniversite lisans eğitimi (1 ve 2) diğer taraftan yüksek lisans ve doktora eğitimi (3 ve 4) şeklinde tekrar ikiye ayrılabilir. İspanya'da birinci grup eğitimi (1 ve 2) bitirenler yardımcı arşivist, ikinci grup eğitimi (3 ve 4) bitirenler ise arşivist ünvanına hak kazanırlar. Arşivciliğin kilit noktalarında çalışan kişilerin gerekli ilmî bilgiye ve beceriye sahip olmasını istiyorsak, bu üst makamlarda çalışan kişilerin üniversite eğitimi görmüş olmaları şarttır. Ayrıca üst makamlarda bulunan bu arşivistler, arşiv araştırmalarının gerçekleştirilmesi, teorilerin formüle edilmesi ve öğretilmesi ve son olarak da arşiv idaresinin planlanması ve düzenlenmesi gibi görevlerde faal olmaları gerekir.(25)

Biz, J. Peter Sigmund'un arşivcilikte uzmanlık konulu analizinin neticeleriyle aynı fikirdeyiz. Ancak bir konuda ayrı düşünüyoruz; çünkü Sigmund, arşivistlerin aynı zamanda birer tarih araştırmacısı olmalarının gereksizliğini savunurken, biz arşivistlerin birer araştırmacı olduğunu genel olarak kabul etmiş bulunuyoruz. Mesleğimizin en önemli ve en temel ilmî görevlerinden biri belgelerini sakladığımız kurumlar hakkında araştırma yapmaktır.(26)

3.2 Arşiv Eğitimi ve Uzmanlaşma

Antonia Heredia'nın arşiv çalışmaları söz konusu olduğunda, arşiv eğitimi ve uzmanlaşma diye bir ayırım yapmanın mantıklı olmadığı görüşüne katılıyorum. *Arşiv eğitimi* ile arşivciliğin temel esaslarını kastediyorsak, o halde zaten bir uzmanlaşmadan bahsediyoruz; dolayısıyla bu bilgiler daha ilerideki eğitim için bir başlama noktası teşkil ederek, arşivlerin türüne göre daha detaylı bir uzmanlaşma gerektirecektir.

"Arşiv eğitimi"ni, başlama noktasındaki uzmanlık olarak gördüğümüze göre bu konudaki fikrimizi savunmaya devam edebiliriz.

Arşivciliğin hangi alanında uzmanlaşma devam ederse etsin, temel arşiv eğitiminde verilen teorik ve uygulamalı bilgilere sahip olmak şarttır.

Temel arşiv eğitiminin ders muhtevası birçok vesile ile belirtilmiştir. Bunlar:

- Arşiv bilimi,
- Tarih,
- İdarî yasama,
- Yardımcı tarih,
- Enformatik,
- Muhafaza ve çoğaltma metotları,
- Veri işleme.(27)

Son çalışmalar, veri işleme konusunu pek fazla ayrıntıyla ele almış değildir (28), fakat kaliteli arşiv eğitim kurumları üzerinde çokça durulmaktadır.(29)

Uzmanlaşma, özellikle yüksek lisans ve doktora seviyelerinde, mesleğin icra edileceği arşivin türüne doğrudan doğruya bağlıdır. Uzmanlaşma ihtiyacı, yapılan çalışmaların neticesinde ortaya çıkabileceği gibi eğitim sırasında da görülebilir.

Arşivistler belge yönetimi veya özel arşivler gibi alanlarda uzmanlaşabilirler; bu özel arşivler belediye arşivi (30), aile arşivi, işyeri arşivi (31), kilise veya benzeri arşiv kurumları olabilir. Ayrıca teknoloji (32), muhafaza (33) veya konservasyon (34) gibi alanlarda da uzmanlaşılabilir. Bir diğer seçenek odyo-vizüel araştırma vasıtaları (35), haritalar veya çizelgeler gibi özel dokümanlar konusunda uzmanlaşmaktır.

Bütün durumlarda arşiv ilminin temel teorik bilgileriyle uygulamaların birlikte yürümesi gerektiğine inanıyoruz. Hem teori hem de uygulama açısından, sadece tek belgelerle değil, seriler hatta bir arşiv kurumunun mevcut bütün belgeleriyle çalışmak gerekir.Bu konuyu her arşiv kurumu kendi içinde çözmelidir.

Arşiv kurumları, arşiv eğitimi için mükemmel malzeme kaynakları (daha doğrusu laboratuvarlar [36]) temin eder. Bu netice bizi çok önemli bir noktaya getirmektedir: Tercihen üniversite seviyesinde olmak kaydıyla verilen eğitim ne olursa olsun, eğitimi veren kurum ile arşiv aynı üst birime bağlı olmalıdır mesela, Kültür Bakanlığı, Eğitim Bakanlığı veya Başbakanlık .

İspanya'nın en büyük devlet arşivine bağlı arşiv atölyeleri yukarıda anlattığımız duruma verebileceğimiz en iyi örnektir. İspanya Devlet Arşivi, Çalışma Bakanlığı'na bağlı İş Bulma Kurumu ile yapılan bir anlaşmaya istinaden Kültür Bakanlığı tarafından kurulmuştur. Söz konusu atölyeler üniversite öğrencileri için uygulamaya dayalı bir arşiv eğitimi vermektedir.(37)

3.3 Arşivist Ve Uzman Arşivist Eğitimi: Sonuçlar

Yukarıda anlatılanlar, meslekî açıdan ele alındığında sadece eğitimle değil, aynı zamanda arşivistlerin özellikleri, eksiklikleri ve uzmanlıklarıyla da ilgili bir konu ortaya çıkarmaktadır. Bu konu arşivistlerin arşiv ile olan münasebetleriyle ilgilidir.

Eğer "arşivist" deyimi ile enformasyon uzmanı (daha doğrusu dokümantalist) kastediliyorsa, o zaman arşiv kurumlarının ihtiyaçlarını karşılamak için arşivistlere ihtiyaç var mıdır sorusuna kesinlikle HAYIR diyebiliriz çünkü bu mesleğin (arşivcilikle yakından ilgili olmakla birlikte) farklı metotları ve hedefleri vardır .

Fakat bu durum her iki disiplin arasında, özellikle de bilgiye erişim ve veri işleme tekniklerinde olmak üzere, bilgi ve beceri alışverişi yapılmasına engel değildir. (38)

Eğer "arşivist" deyimi ile temel arşivcilik eğitimi almış ve herhangi bir arşivde çalışabilen kişiyi kastediyorsak, o zaman yukarıdaki soruya EVET diyebiliriz. Ancak tebliğ boyunca ele aldığımız ayrıntıları, yapılacak çalışmanın özellikleri ve çalıştıkça meslekî bilgileri artırma imkânını da gözardı etmemeliyiz.

Arşivistler ile uzman arşivistlerin varlığının birbirine zıt olmadığını düşünüyoruz, hatta her ikisi belli talepleri karşılamaktadır. Aynı zamanda arşivcilikte uzmanlaşmanın mühakkak temel bir eğitim gerektirdiğini düşünüyoruz. Bu, genel arşivcilik eğitiminin her seviyede aynı olması gerektiği anlamına gelmez. Aksine, meslekî seviyelere göre (mesela lisans, yüksek lisans, doktora vs. gibi) her ülkede eğitim programına göre değişebilir.

Özetlemek gerekirse biz, değişik seviyelerde akademik eğitimin yanı sıra herhangi bir alanda uzmanlaşma imkânı veren, aynı zamanda teorik bilgiler ile uygulamaların birlikte yürüyebilmesi için arşiv kurumları ile olan bağlantılarını koruyan programlardan yanayız.

Bibliyografik Referanslar

1. Bibliyografik referanslar kronolojik sırada aşağıda verilmiştir:

- Archivum, III (1953) (Lahey Kongresi'nden, 1953).
- Archivum, IV (1954).
- Schellenberg, Theodore R. - *El desarrollo de la profesión archivística* [Development of the archival profession].- Washington: Eyaletlerarası Arşiv Toplantısı 1961.
- Uyttebrouch, André. *Le recrutement et le début de carrière du personnel scientifique des archives de l'état* [Recruitment and career entry for scientific employees of government archives]. Archivum, XIV, (1964) 185-204.
- Tanodi, Aurelio. *Formation des archivistes* [Training of archivists] /Aurelio Tanodi; Mario Herrera Acosta. In: PAN-AMERICAN INSTITUTE OF GEOGRAPHY AND HISTORY. Arşiv Komitesi. 1974 Toplantısı .Ottawa. Problèmes actuels: Current concerns, Meksika: Pan - American Institute of Geography and History, 1974, sayfalar 75-124.
- *La formation continue et la promotion dans les archives* [continuing education and promotion in archives]. MİLLETLERARASI ARŞIV YUVARLAK MASA KONFERANSI. 16, 1975, Kiev. - Paris:Milletlerarası Arşiv Konseyi, 1978. - Sayfalar 17-76.
- *Coloquio de ALA formación profesional des archiveros* [ALA colloquium on professional archival training]. Bulletin of the Argentine Archival Association, II, 18 (Ağustos 1981) 1-2.
- Cook, Michael. *Escuelas de formación comunes a bibliotecas y archivos* [Training schools common to libraries and archives]. Bonn: ICA, X, 1984. Proceedings in Archivum, XXXII (1986) 196-203.
- Archivum, XXXIV (1988).

2. Diğer Avrupa ülkelerinde olduğu gibi İspanya'da da Eski Rejim devrindeki hükûmet belgelerinin mesuliyeti kanunî eğitim almış olan bürokratlara verilmişti. Mesela Simancas Genel Arşivi'nde Antonio de Ayala (1594-1611) veya Galicia Krallığı Arşivi'nde Vicente Alvarez de Neira (1775-1783) gibi.1857'de Arşiv Uzmanları Birliği kurulduktan sonra ise bu mesuliyet, kamu görevlilerine verilmeye başlanmıştır. Bunların çoğu bir yıl önce 1856'da kurulmuş olan Diplomatik Okulu'nun tarih bölümünde eğitim görmüş olan kişilerdir.

3. Arşiv tarihi ve arşiv ilmi için bakınız:

- Bautier, R.H. *La phase de l'histoire des archives: la constitution des dépôts d'archives et la naissance de l'archivistique, XVe début du XIXe siècle* [The historical phase of archives: the establishment of archives depositories and the birth of archival science, from the fifteenth to the early nineteenth century]. Archivum, XVIII (1968) 139-149. Ayrıca *Les Archives'da*. In: Samaran, Charles, "L'Histoire et ses méthodes" [History and its methods]. - Paris: Gallimard, 1961.
 - Couture, Carol. *La formation en archivistique: évolution, contexte et contenu* [Archival training: development, context and content]. Archivum. Paris, XXXIV (1988) 35-57.
 - Delmas, Bruno. *Origine et développement de l'enseignement de l'archivistique* [Origin and development of archival education]. Archivum. Paris, XXXIV (1988) 61-73.
 - Evans, Frank B. *The organization and status of archival training: An historical perspective*. Archivum. Paris, XXXIV (1988) 75-91.
 - Favier, Jean. *Les archives*. Paris:PUF, 1959.
 - Heredia Herrera, Antonia.- De la archivología a la archivística. Cambios a tener en cuenta en una política de archivos [From archivology to archival science. Changes to consider in an archival policy]. Lecture given at the University of Macarata during the series commemorating its centenary in 1990, partially reproduced in: Archivística general, teoría y práctica [General archival science:theory and practice] - 5th ed., Seville: Diputación Provincial, 1991, sayfalar 41-45, aynı yazar tarafından.
 - Lodolini, Elio. *L'insegnamento della teoria archivística nella formazione degli archivisti* [The teaching of archival theory in the training of archivists]. Archivum. Paris XXXIV (1988) 125-166.
 - Lopez Gomez, Pedro. *La Archivística en la formación profesional* [Archival science in professional training]. BİRİNCİ MİLLİ KÜTÜPHANEÇİLER, ARŞİVİSTLER VE DOKÜMANTALİSTLER KONGRESİ, 1985, Oporto - Porto:BAD, 1985.- I, sayfalar 425-445.
4. Cook, Michael - Archives. Paris: ICA. ALA World Encyclopedia of Library and Information Services'den ICA için tekrar basılmıştır, sayfalar 36-54. Gelenekler konusuna ayrıca aşağıdaki eserlerde değinilmiştir: Alvarez Coca-Gonzalez, Maria Jesús. *Hacia un centro de formación de archiveros, bibliotecarios y museólogos del país vasco* [Toward a training centre for Basque archivists, librarians and museologists]/ Maria Jesús Alvarez-Coca González, Pedro López Gomez. - In: CONGRESO DEL PAÍS VASCO [Bask Kongresi]. 102, 1987, Iruñea. Archives, Libraries and Museums, Artxiboak, Liburutegiak, Museoak.- San Sebastián, Eusko Ikaskuntza-Sociedad de Estudios Vascos [Bask Çalışmaları Merkezi], 1988.- sayfalar 259-278.

5. Wu, Chen Zhao. *An introduction to archives education in China*. Archivum. Paris XXIV (1988) 13-16.

6. En son bibliyografyalar:

- Genel:
- COLLOQUE INTERNATIONAL SUR LA INFORMATION DES ARCHIVISTES - MİLLETLERARASI ARŞIV EĞİTİMİ.1 °, 1988, Paris - Actes du premier... - Proceedings of the first... / B.Delmas, with the assistance of the *École nationale des chartes*. - Paris: Conseil international des archives, Milletlerarası Arşiv Konseyi, 1989.
- Serra, Pilar. *Formación profesional de los archiveros* [Professional training of archivists] / Pilar Serra, Concepcion de la Fuente. ANABAD Bulletin. Madrid, XXXI (1981) 249-258.
- Orta Avrupa:
- Afanasyev, Y.N. *Professional Training of Archivists in USSR*, Archivum. Paris, XXXIV (1988) 1,11.
- Blouin, Francis X.J.R. *Moscow State Historico- Archival Institute and Archival Education in the USSR*. The American Archivists. Chicago, 51, 4 (1988) 401-511.
- Delmas, Bruno. *Trente ans d'enseignement de l'archivistique en France* [Thirty years of archival education in France]. La Gazette des Archives, 141 (1988) 19-31.
- Elfele, Odile. *Information et information du personnel des administrations centrales et des établissements publics nationaux* [Information and training of the staff of national headquarters and national public institutions]. La Gazette des Archives. Paris, 137-138 (1987) 162-164.
- Menne-Haritz, Angelika. *Adaptation of existing training programmes to modern developments in the archival fields*. Janus, 1 (1990) 38-43.
- Orr, William J. *Archival training in Europe*. American Archivist, 44 (1981) 27-39.
- WISSENSCHAFTLICHE Archivausbildung in Europa, Marburger Vorträge [Scientific archival education in Europe- The Marburg Lectures] / ed. W.A. Eckhardt. - Marsburg, 1989- sayfalar 163.
- Almanca'da basılan en son yayınlar için makalenin dipnotlarına bakınız.
- İspanyolca-İtalyanca:

- Alvarez Coca-Gonzalez, Maria Jesús. *Hacia un centro de formación de archiveros, bibliotecarios y museólogos del país vasco* [Toward a training centre for Basque archivists, librarians and museologists] / Maria Jesús Alvarez-Coca González, Pedro López Gómez. - In: CONGRESO DEL PAIS VASCO, 10 ° [Onuncu Bask Kongresi], 1987, Iñeña. Archives, Libraries and Museums. Artxiboak, Liburutegiak, Museoak. - San Sebastián, Eusko Ikaskuntza- Sociedad de Estudios Vascos [Bask Çalışmaları Merkezi], 1988. - sayfalar 259-278.
- Carucci, Paola. *L'adaptation des programmes de formation aux développements modernes dans le domaine de l'archivistique* [Adapting training programs to modern developments in archival science]. Janus 1 (1990) 44-47.
- Cencetti, Giorgio. *Archivi e scuole d'archivio dal 1765 al 1911: i precedenti storici e legislativi di un discusso Giuffrida* [Archives and archival schools from 1765 to 1911: Historical and legislative background to a discussion by Giuffrida]. - Roma: Kültür ve Çevre Bakanlığı, 1985. - sayfalar 314-342.
- Cortes Alonso, Vicenta. - Diez años de cooperación archivística iberoamericana [Ten years of Ibero-American archival co-operation]. - Madrid: Ibero-American Co-operation Institute, 1985.
- Cortes Alonso, Vicenta. *Archival Education in Spain*. The American Archivists, 51 (1988) 330-335.
- Duranti, Luciana. *Education and the Role of the Archivists in Italy*, The American Archivist, 51 (1988) 346-355.
- Gallego Dominguez, Olga. *La formación profesional de los archiveros* [Professional training of archivists] / Olga Gallego Dominguez, Pedro López Gómez tarafından sunulan tebliğ /. - ANABAD Bulletin, XXXI - 4 (Ekim-Aralık 1981) 515-528.
- Grispo, Renato, *La formazione professionale degli archivisti di stato* [Professional training of government archivists]. In: CONGRESSO NAZIONALE ARCHIVISTICO 17 ° [17'nci Milli Arşiv Kongresi], 1978, L'Aquila- Storiografia e ricerca: relazione comunicazioni... (Historiography and research: Papers and reports)- Roma: Araştırma Merkezi, 1981, - sayfalar 77-96.
- Heredia Herrera, Antonia. *La formación del archivero en el umbral del año 2000* [Training of archivists on the threshold of the year 2000] / Üçüncü ANABAD Kongresi, Cáceres, 1985. ANABAD Bulletin, Madrid, XXXVI, 1-2 (1986).
- Lodolini, Elio. *La formación profesional y las escuelas de archivística* [Professional training and archival schools]. In: De archivos y de archivistas. Homenaje a A. Tanodi. [Of archives and archivists. Tribute to A. Tanodi]. - Washington: OAS, 1987, sayfalar 102-111.

- Lodolini, Elio. Lineamenti di storia dell'archivistica italiana. Dalle origini alla metà del secolo XX [Outline of the history of archival science in Italy. From its origins to the mid - 20th century]. - Roma: La Nuova Italia Scientifica, 1991.
- Monteiro, Norma de Góes. *Reflexões sobre o ensino arquivístico no Brasil* [Reflections on archival education in Brazil], *Acervo*, Rio de Janeiro, Cilt 3, No.2 (1988) 79-89.
- Tanodi, Aurelio. *Enseñanza archivística en América Latina* [Archival education in Latin America], RUCIBA, Paris (1979) ± 21-132; *Unas consideraciones sobre la enseñanza archivística latinoamericana* [Some considerations regarding archival education in Latin America]. *Inter-American Bulletin on Archives*, II (1975) 7 - 23; *Formation des archivistes* [Archival training], Pan-American Institute of Geography and History. *Arşiv Komitesi*, 1974 Toplantısı. Ottawa - *Problèmes actuels: Current concerns* - Meksika: Pan - American Institute of Geography and History, 1974. - sayfalar 75-124; *Nuevos enfoques para la capacitación archivística* [New approaches to archival training], *Information Bulletin*, National General Archives. Lima. 34 (1988) 2-4.

Britanya ve Kuzey Amerika:

- Couture, Carol. *Supplement: The Education of Archivists. La formation en archivistique à l'école de bibliothéconomie et des sciences de l'information de l'Université de Montréal* [Archival training at the Université de Montréal School of Library Science and Information Sciences], *Archivaria*, 29 (Kış 1989-90) 88-103.
- Cox, Richard J. - *American Archival Analysis: The Recent Development of the Archival Profession in the United States*. - Metuchen, N.J. & London: The Scarecrow Press, Inc., 1990.
- Cox, Richard J., États - Unis: la formation en archivistique : besoins et réalisation [Archival training in the United States: needs and implementation]. *Archives*. Quebec City, 20, 3 (1989) 33-42.
- Lajeunesse, Marcel, *L'Archivistique: une science de l'information à la recherche d'un milieu de formation* [Archival science: an information science in search of a training environment], *Archives*, Quebec City, 18, 3 (1986) 35-47.
- Thurston, Anne, *New Directions in Archival Training*, *Janus* (1990) 48-52.
- Wilson, Ian E. *Canada anglais: la formation en archivistique: philosophie et* [Philosophy of archival training in English Canada], *Archives*, Quebec City, 20, 3 (1988) 25-31.
- Üçüncü Dünya:

- Mwiyeriwa, Steve, *Archive training in developing countries: Africa*, Archivum. Paris, XXXIV (1988) 167-182.
- Perti, R.K. *Personnel resource development in archives: present status and future development*, Archivum, Paris. 35 (1989) 173-175.
- 7. Lizbon ve Oporto Üniversitelerinin belirtilen programlarında arşiv ilmi profesörü olduğum için bu konu hakkında ilk kaynak bilgim vardır. BAD (Portekiz kütüphaneciler, arşivistler ve dokümantalistler birliği) müfredat programı gelişimi ile çok ilgilidir.
- 8. İspanya Kültür Bakanlığı'nın Devlet Arşivleri Bölümü Üniversite Konsey'lerine *La enseñanza de la archivística en los planes oficiales de estudios universitarios españoles* adlı bir doküman dağıtmıştır. *Propuesta de una diplomatura y una licenciatura en archivística* [Archival education in official Spanish university curriculums: Proposal for diploma and licentiate programs in archival science], Madrid, 1991, whose title is indicative of its favourable position toward academic training at two levels corresponding to technical archivists and scientific archivists.
- 9. Eso, Elizabeth, *A Survey of Students of the Master of Archival Studies Programme at the University of British Colombia, 1981-1988* / Elizabeth Eso ve Robin G. Keirstead, *Archivaria*, 29 (Kış 1989-90) 104-127.
- 10. Lodolini, Elio, *La formación profesional y las escuelas de archivística* [Professional training and archival schools]. In: *De archivos y archivistas, Homenaje a Aurelio Tanodi* [Of archives and archivists, Tribute to Aurelio Tanodi] - Washington: Department of Cultural Affairs, Secretary General, Organization of American States, 1987. - sayfalar 102-111.
- 11. EDUCATION COMMITTEE, ASSOCIATION OF CANADIAN ARCHIVISTS, *Guidelines for the Development of a Two-Year Curriculum for a Master of Archival Studies Programme* (Aralık 1988), *Archivaria*, 29 (Kış 1989-90) 128-141; ve *Guidelines...* (Aralık 1990), *Archivaria*, 31 (Kış 1990-91) 60-89.
- 12. Corbett, Bryan, *Post-Appointment and Continuing Education: Alberta's Five-Year Plan*, Bryan Corbett ve Margery Hadley, *Archivaria*, 29 (Kış 1989-90) 142-148.
- 13. SOCIETY OF AMERICAN ARCHIVISTS - Education Directory. Amerika Arşivistleri Eğitim Dairesi Derneği tarafından Eğitim ve Meslekî Gelişme Komitesi'nin işbirliği ile hazırlanmıştır 1990/91. - Chicago, Illinois: Office of Education, The Society of American Archivists.
- 14. Kecskemeti, Charles - *La formation professionnelle des archivistes. Liste des écoles et des cours de formation professionnelle d'archivistes* [Professional training of archivists. List of schools and professional training courses for archivists]. - Brüksel: ICA, 1966; *Register of education and training activities in librarianship, information science and archives*, Paris: UNESCO, 1982; ve *La formación en Archivística. Evolución, contexto y contenido* [Archival training. Development, context and content], Archivum XXXIV (1988) 35-59.

Auger, Henriette. *Bibliographie commentée sur la formation en Archivistique* [Annotated bibliography of archival training] / Henriette Auger and Carol Couture. Université de Montréal. Archivum. Paris, XXXIV (1988) 191-236. Kendi türünün diğer misalleri gibi bu makale yalnızca İngiliz ve Fransız dokümantasyonu ile ilgilidir.

1989 ARMA International Directory of Collegiate Schools Offering Courses and Majors in Records and Information Management. Records Management Quarterly (July 1989) 58-83.

NAGARA. National Association of Government Archives and Records Administrators. State Archives and Records Management Program & Individual Members. 1991 Directory. - S.l.: Nagara; Mayıs 1991. sayfalar 66.

Ayrıca önceki dipnota bakınız.

15. Olier, J.H. *La planification des infrastructures nationales de documentation, de bibliothèques et d'archives. Esquisse d'une politique générale* [Planning national documentation, library and archival infrastructures. General policy outline] / J.H. Olier ve B. Delmas, Paris: UNESCO, 1974 (Documentation, bibliothèques et archives: études et recherches [Documentation, libraries and archives: studies and research], v. 4).
16. Cook, Michael, *Formación profesional de archiveros: problemas de modernización y de armonización* [Professional archival training: problems of modernization and harmonization], UNESCO Review of Librarianship, Information Science and Archives, Paris, 3 (1980).
17. Bu demek değildir ki standardizasyon meselesi ihmal edilmiştir: Rhoads, James B. - La aplicabilidad de las directrices del UNISIST y de las normas internacionales de la ISO a la gestión de registros y la administración de archivos. Estudio del RAMP [Applicability of UNISIST guidelines and ISO international standards to records management and archival administration. RAMP study] / James B. Rhoads / tarafından / General Information Program and UNISIST / için. - Paris: United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization, 1981 (PGI-82 / WS/4); ayrıca Delmas, Bruno - La formation des archivistes. Analyse des programmes d'études de différents pays et réflexions sur les possibilités d'harmonisation [Archival training. Analysis of curriculums of various countries and reflections on opportunities for harmonization] (PGI-79/CONF. 604/COL. 1, Paris, 15 Ekim 1979).

(Introduction to archival science: Educational guidelines). - Niteroi; Universidad federal Fluminense, 1980-sayfalar 26-32.

Lotzke, Helmut. *Función, tareas y estructura de la ciencia de los archivos* [Function, tasks and structure of archival science]. Archivmitteilungen [Archival news]. R.D.Ab. XXX, 5 (1980) 183-188.

Sigmund, J. Peter. Basic professional tasks of an archivist. COLLOQUE INTERNATIONAL SUR LA FORMATION DES ARCHIVISTES = MİLLETLERARASI ARŞİV EĞİTİMİ KONFERANS DİZİSİ . 1 , 1988, Paris - Actes du premier...= Proceedings

- of the first... - Paris: Conseil international des archives, Milletlerarası Arşiv Konseyi, 1989. - sayfalar 17-27.b Fransızca baskısı, sayfalar 29-37.
- Taillemite, Etienne. *La "fonction archives" dans la société contemporaine* [The "archival function" in contemporary society], *La Gazette des archives*, 92 (1975) 7-19.
- Tanodi, Aurelio. *Función histórica y administrativa* [The historical and administrative function]. In: *Manual de archivología hispanoamericana* [Manual of Spanish-American archival science]. Bulletin of the Argentine Archival Association, 9, 16 (Ağustos 1979) 110; 10, 17 (Ağustos 1980), 11.
- Taylor, Hugh A. Documentary art and the role of the archivist. *american archivist*, Cilt. 42, No. 4 (1979) 417-428.
24. Çizelge, Vicenta Cortés, Antonia Heredia, Helofsa Liberalli Belotto gibi bazı arşiv otoritelerinin katkılarına dayanmaktadır.
25. Franz, Eckart G. *Curriculum contents for various levels of archival training*. Janus. ICA/SPA & ICA/SMA, 1 (1990) 27-33.; ve René-Bazin, Paule. *Les programmes aux divers niveaux de la formation archivistique* [Programs at the various levels of archival training]. Janus. ICA/SPA & ICA/SMA, 1 (1990) 34-37.
26. Sigmund, J. Peter. Basic professional tasks of an archivist. COLLOQUE INTERNATIONAL SUR LA FORMATION DES ARCHIVISTES = MİLLETLERARASI ARŞIV EĞİTİMİ KONFERANS DİZİSİ. 1°, 1988, Paris - Actes du premier... = Proceedings of the first... - Paris: Conseil international des archives, Milletlerarası Arşiv Konseyi, 1989. - sayfa 25.
27. Delmas, Bruno. *La structure des programmes de formation des archivistes* [Structure of archival training programs]. COLLOQUE INTERNATIONAL SUR LA FORMATION DES ARCHIVISTES - INTERNATIONAL SUR LA FORMATION DES ARCHIVISTES - MİLLETLERARASI ARŞIV EĞİTİMİ KONFERANS DİZİSİ 1°, 1988, Paris - Actes du premier... = Proceedings of the first... - Paris: Conseil international des archives, Milletlerarası Arşiv Konseyi, 1989. - Sayfalar 57-75, İngilizce baskısının 39-55 sayfaları.
28. Bearman, David. *An indefensible bastion: Archives as repository in the electronic age, manuscript*, sayfalar 14-24 (Archival Management of Electronic Records).
29. Coutere, Carol. *L'organisation de la formation en archivistique* [Organization of archival training], COLLOQUE INTERNATIONAL SUR LA FORMATION DES ARCHIVISTES - MİLLETLERARASI ARŞIV EĞİTİMİ KONFERANS DİZİSİ, 1°, 1988, Paris - Actes du premier... = Proceedings of the first... Paris: Conseil international des archives, International Council on Archives, 1989 - sayfalar 93-108, İngilizce baskısının 77-92 sayfaları.
30. Heredia Herrera, Antonia - *El archivero de administración local* [Local government archivists], ANABAD Bulletin, XXXI, 4 (Ekim-Aralık 1981) 539-543.

31. Rastas, Pirk. *Training of business archivists*, Archivium, Paris, XXXIV (1988) 183-190.
32. Fishbein, M.N. - A model curriculum for education and study, M.H. Fishbein tarafından / General Information Program and UNISIST/ için. - Paris: UNESCO, 1985 - (PGI-85/WS/27).
33. Holland, Michael. *Archival preservation: Continuing education for the working archivist*, Provenance, Atlanta, III, 1 (1985) 40-57.
34. Kathpalia, Y.P. *Training in conservation*, Archivum, Paris, XXXIV (1988) 105-112.
35. Klaue, Wolfgang. *New media require specialized archivists: Training and education for audio-visual archives*, Archivum, Paris, XXXIV (1988) 113-123.
36. Couture, Carol. *L'organization de la formation en archivistique* [Organization of archival training], COLLOQUE INTERNATIONAL SUR LA FORMATION DES ARCHIVISTES - MİLLETLERARASI ARŞİV EĞİTİMİ KONFERANS DİZİSİ. 1°, 1988, Paris - Actes du premier... - Proceedings of the first... Paris: Conseil international des archives, Milletlerarası Arşiv Konseyi, 1989 - sayfalar 93-108.
37. Lopez Gomez, Pedro. *El archivo del reino de Galicia como centro de formación archivística* [The archive of the kingdom of Galicia as an archival training centre]. In: SECOND NATIONAL CONGRESS OF LIBRARIANS, ARCHIVISTS AND DOCUMENTALISTS, 1987, Coimbra. A integracao europeia: um desafio à informação- Actas [European integration: an information challenge - Proceedings] - Coimbra: Livraria Minervia, 1987. - sayfalar 715-731.
38. Heredia Herrera, Antonia. *Archivística general...*[General archival science...], sayfa 20.

Tercüme:
Gül ATAY

ARŞİV EĞİTİM PROGRAMININ HAZIRLANMASI

Gabriel O. ALEGBELEYE

Özet

Bu tebliğin başlıca konusu, arşivcilikte teknolojinin değişmesi ve taleplerin artmasıyla arşiv eğitim programlarının değiştirilmesi için duyulan ihtiyaçtır. Ayrıca, diğer disiplinlerden alınmış kurslar ihtiva eden arşiv programlarının muhteviyatından da bahsedilmektedir. Son olarak, diğer disiplinlerde verimli bir arşiv eğitim programı yerleştirebilmek için gerekli olan altyapı üzerinde durulur.

Giriş

Arşiv malzemesinin toplanması, tasnifi ve muhafazasıyla ilgilenmiş değerli ilim adamlarının yaptığı çalışmalara rağmen, eğitim konusu, arşivistler ve belge yöneticilerinin son yıllarda odak noktası haline gelmiştir. Eğitimciler, hangi tecrübelerden veya bilgilerden istifade edileceğini, bunların hangi sahalardan veya disiplinlerden alınacağını ve arşivciliğe nasıl uygulanacağını tesbit etmeye çalışmaktadırlar. Bu konunun araştırılması görevi de bana verilmiştir. Fakat bunu yapmadan önce, programların plânlanması ile ilgili problemlerin ve teknik gelişmelerin neticesinde ortaya çıkmış olan hususları ve son değişiklikleri ayrıntılı bir şekilde ele almak isterim.

Arşiv programlarını modernleştirmek için arşiv eğitimcilerinden gelen talepler gün geçtikçe artmıştır. Böyle bir talep, Thurston'ın Avrupa'daki arşiv eğitimiyle ilgili olarak yazdığı makalede açıkça görülebilir. (1) Bir eğitimci olan Thurston, bu aydınlatıcı makalede, II. Dünya Savaşı'ndan ve özellikle son 15 yıldan beri modern yöneticilerin meydana getirdiği dokümantasyonun yapısı ve miktarındaki değişiklikler ve problemlerin okul müfredatları üzerindeki tesirine işaret etmiş, bu gerçek yüzünden farklı yönlerde yol almakta olan okulların hiçbirinin bu problemlerle başa çıkabilecek seviyede olmadığına dikkat çekmiştir. Thurston, eğer eski okullar modernleşmede başarısız olurlarsa, bunun yeni eğitim kurumlarıyla bertaraf edilebileceği hususunda uyarıda bulunmuştur.

Arşiv eğitiminin yeniden değerlendirilmesiyle ilgili ikinci talep, Roper'dan gelmiştir. Arşiv eğitiminin teorisi ve tatbiki ile yakından alakalı olan bu arşiv yöneticisi, İngiltere'deki arşiv okullarına dikkat çekmiş ve "mevcut işler için uygun vasıfta elemanlar yetiştirilip yetiştirilmediği hususunda her ne kadar bazı şüpheler olsa da, üniversitelerin şu anda iş pazarına kafi gelecek derecede vasıflı arşivistler yetiştirdiğini" ifade etmiştir. (2) Arşivin rolü ve fonksiyonlarının yeniden incelenmesi için Bearman'dan gelen benzer bir talebin, kastedilen kuruluşlar bakımından bazı değişik özellikleri vardır. (3) Bu uzmanların düşünceleri, Avrupa ve Kuzey Amerika'yla sınırlanmış bile olsa, müfredat değişikliğine duyulan ihtiyacın bütün dünyada hissedildiğine şüphe yoktur. Tabii ki Thurston'ın korkusunun gerçekleşmesini ve eski okulların bertaraf edilmesini bekleyemeyiz; fakat mevcut program modelinden modern program modeline bir geçiş beklemek mümkün olabilir.

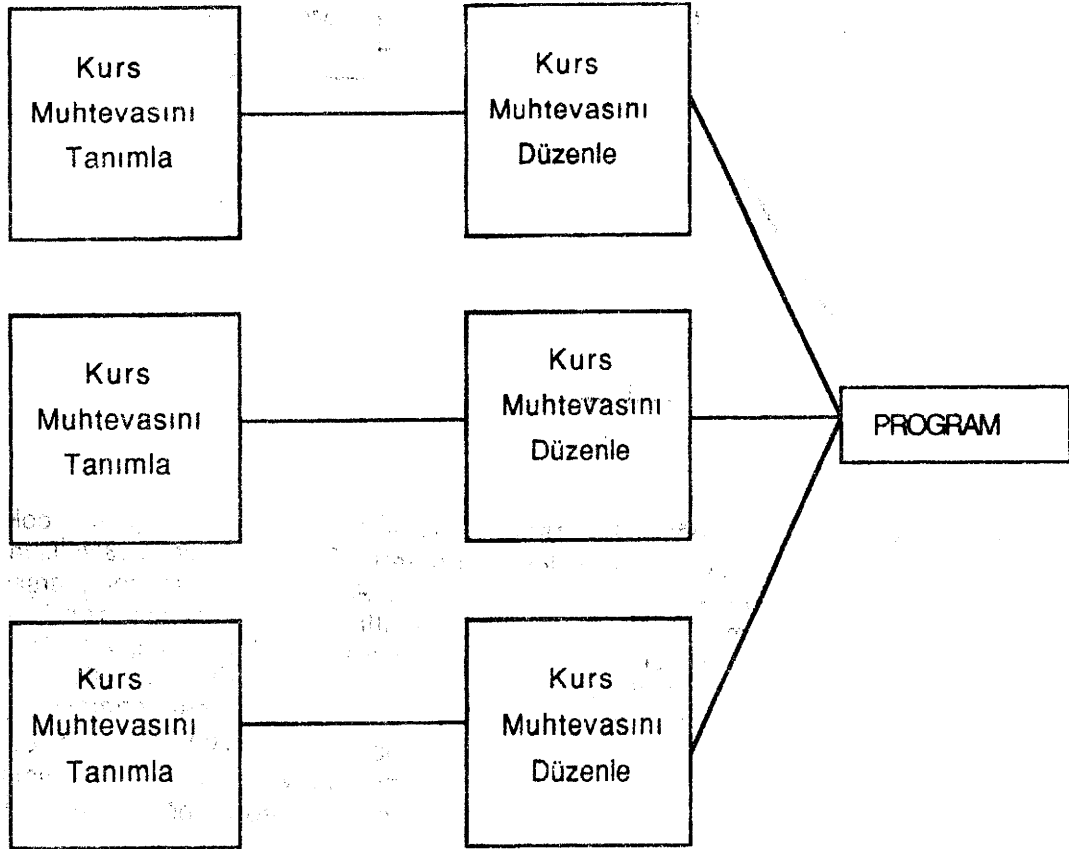
Arşiv okullarında kazanılan teorik bilgi ve uygulamalar ile mesleğin icrasındaki uygulamalar arasında görülen farkı incelersek, bunu muhtemelen mevcut programın

yetersizliğine bağlayabiliriz. Bu yüzden mevcut arşiv programının gözden geçirilmesi faydalı olacaktır.

Mevcut Programdan Modern Programa Geçiş

Şekil I ve II arşivcilik eğitiminde uygulanan program modelini göstermektedir. Şekil I, arşiv programında kullanılan program modelinin basit bir işleyişini gösterir. Bir kursun mahiyeti belli olduktan sonra, verilecek derslerin programı hazırlanır.

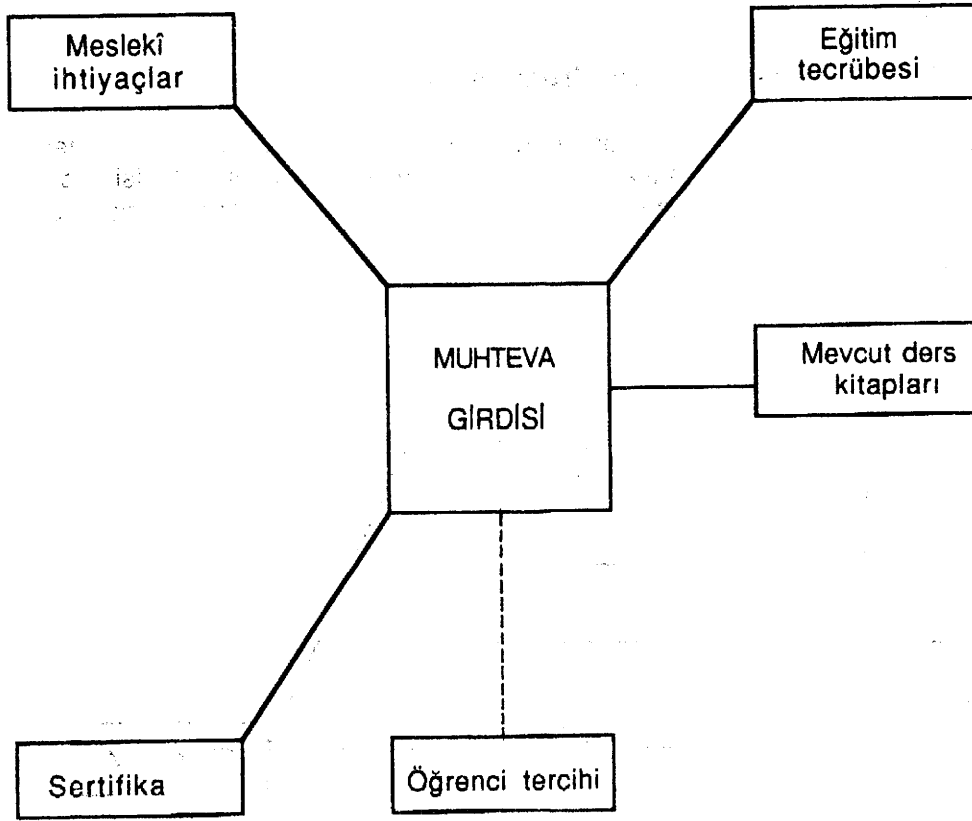
Şekil I-Kurs programının adım adım hazırlanması (4)

Şimdiye kadar uygulanan programlarda, kursların mahiyeti Şekil II'de gösterilen verilere göre belirlenir. Bu veriler aşağıdaki maddeleri ihtiva eder:

- Arşiv eğitimcilerinin tecrübeleri,
- Mevcut ders kitapları,
- Sertifika verilmesi,
- Belli bir ölçüde olmakla birlikte öğrencinin tercihi,
- Meslekî ihtiyaçlar.

Şekil II- Ders mahiyetinin eski metotlarla belirlenmesi

Önemli olmasına rağmen, öğrencinin tercihi programın muhteviyatı üzerinde çok belirgin bir rol oynamadığından, şekilde kesik çizgilerle gösterilmiştir. Arşivcilikte duyulan ihtiyaçlar arşiv kurumları vasıtasıyla duyurulur. Fakat bu durum çoğu arşiv okulunun programına önemli ölçüde tesir etmemiştir. Arşiv programlarındaki gelişmeler, Milletlerarası Arşiv Konseyi Eğitim ve Öğretim Bölümü'nün; kısa adı SAA olan Amerikan Arşivistleri Topluluğu'nun ve diğer millî arşiv kurumlarının gayretleriyle gerçekleşmiştir. Pek çok durumda arşiv programının belirlenmesinde eğitimcilerin gayretleri de tesirli olmuştur. Hatta programlar bazen yalnızca bu eğitimcilerin tecrübeleri ve fikirleri esas alınarak hazırlanmıştır. Bu konuyla ilgili olarak hazırlanan ders kitapları, özellikle gelişmekte olan ülkelerdeki eğitimciler için iyi birer kılavuz olarak kabul edilmiştir.

Modern Arşiv Programının Belirlenmesi

Mevcut programların yetersizliği ve bu programların belirlenmesinde kullanılan verilerin az olmasından dolayı bunların yeniden incelenmesine ve modernleştirilmesine ihtiyaç duyulmuştur. Yeni program, mevcut programa karşı alınmış tavırları ve yapılmış tenkitleri göz önünde bulundurmalı ve 'sistemler yaklaşımı'na göre hazırlanmalıdır. Programın belirlenmesinde sistemler yaklaşımını kullanmaktaki maksat, işe yeni başlayanların uzmanlaştıkları zaman neler yapmaları gerektiğini belirlemek ve ondan sonra görevlerini layıkıyla yerine getirmelerini sağlayacak bilgi ve tecrübeleri plânlamaktır. Bu yöntemde başarılı olmak için arşiv

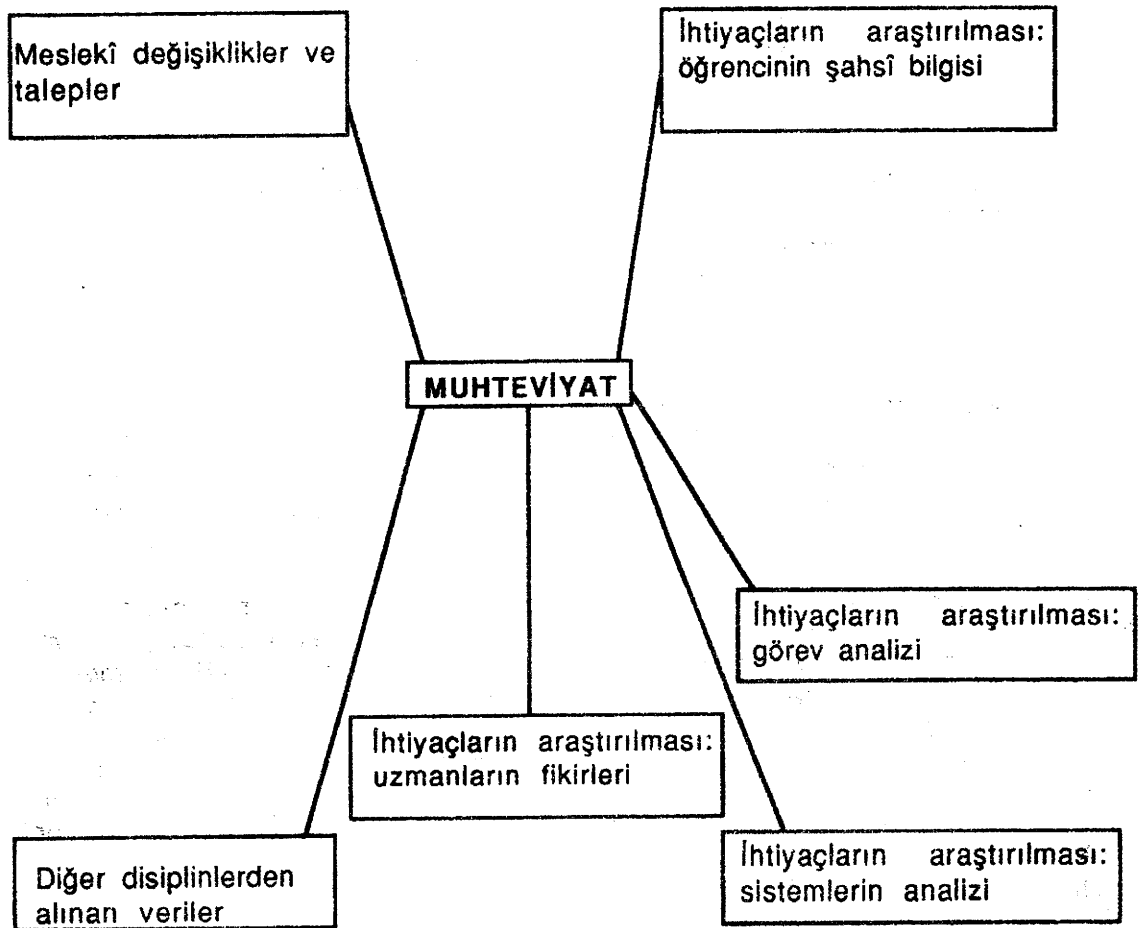
eğitimcileri, eğitime başlamadan önce hangi alanları geliştirmek istediklerini belirlemeli ve bunları eğitim programının hedefleri olarak ifade etmelidirler.

Sınırlı ve yetersiz verilere dayandıkları ve arşivlerin ihtiyaçlarını karşılayamadıkları için fazlaca tenkit edilen mevcut programların tersine, modern arşiv programlarında aşağıdaki veriler dikkate alınır:

- Meslekî değişiklikler ve talepler,
- İhtiyaçların araştırılması; öğrencinin şahsî bilgisi,
- İhtiyaçların araştırılması; görev analizi,
- İhtiyaçların araştırılması; sistemlerin analizi,
- İhtiyaçların araştırılması; uzmanların fikirleri,
- Diğer disiplinler ve mesleklerden alınan veriler.

Şekil III, arşivciliğin ihtiyaçlarını karşılayabilecek bir arşiv programının muhteviyatını belirlerken faydalanılması gereken verileri göstermektedir.

Şekil III- Kurs muhteviyatının modern şekilde tanımlanması

Şekil III'de gösterilen verilerin herbiri, meslekî ihtiyaçların objektif olarak araştırılmasıyla tanımlanmıştır. Şekil III'de gösterilen bütün verilere göre hazırlanmış bir program eski programlardan tamamiyle farklı olur. Böyle bir program; arşivistlerin eğitimini, değişikliğe olan yatkınlığını, idarecilik kabiliyetini ve teknolojik gelişmelere karşı duyarlılığını ihtiva eder. Böylece kalıplaşmış, çekingen arşivist imajına bir yenilik getirilebilir.

Şekil III'de gösterilen programda, meslekî ve teknolojik değişiklikler yeni ve önemli veriler sağlar. Daha önce de bahsedilen ve Thurston'ın üzerinde durduğu Avrupa'daki arşiv eğitimiyle ilgili araştırmada, meslekî değişiklikler program muhteviyatına tesir etmeyen bir husus olarak ele alınmaktadır; demek ki bu araştırma gözden geçirilerek yenilenmelidir.

Bu yeni programda, öğrencilerin şahsî bilgisi de önemli bir veri teşkil eder. Çünkü, öğrenciler öğrenim ortamına, programın işleyişine tesir edecek belli bir ilgi ve merakla gelirler. Bu sebeple öğrencilerin ihtiyaçları, beklentileri ve merakları program için önemli bir veri olmalıdır. Bir diğer gerekli veri olan görev analizi, benzer bir çalışma sahasına sahip olan kütüphanecilikte uzun zamandır uygulanırken arşivistler gereken ilgiyi göstermemişlerdir.

Arşiv sisteminin tamamına yönelik bir analiz, herhangi bir verinin tek başına hakim olmamasını ve bütün verilerin programın geliştirilmesinde önem taşımalarını sağlamıştır. Uzmanların fikirleri de bir veri olarak programda önemli bir yere sahiptir.(5)

Bu çalışmaların, arşiv okullarında uygulanacak olan programların belirlenmesinde önemli bir rol oynayıp oynamadığı ise bir diğer meseledir. Bu veriler kadar önemli olan bir başka unsur da, diğer disiplinlerin faaliyetleridir.

Bu husus beni esas konuma, yani diğer disiplinlerden ne tür bilgilerin alınacağı ve bunun nasıl gerçekleştirileceği konusuna götürür. Arşiv programlarının muhteviyatını belirlemede yardımcı olabilen diğer bir alan ise kütüphaneciliği, enformasyonu ve dokümantasyonu ihtiva eden enformasyon mesleğidir. Debons'a göre bir enformasyon uzmanı, "öncelikle enformasyon kullanıcılarını sonra da şahısları bilgi sahibi yapmak için kullanılan malzemenin elde edilmesi, saklanması ve daha sonra tekrar kullanılması ile ilgili olduğu için, veri ile çalışabilen diğer uzmanlardan farklı olabilir."(6)

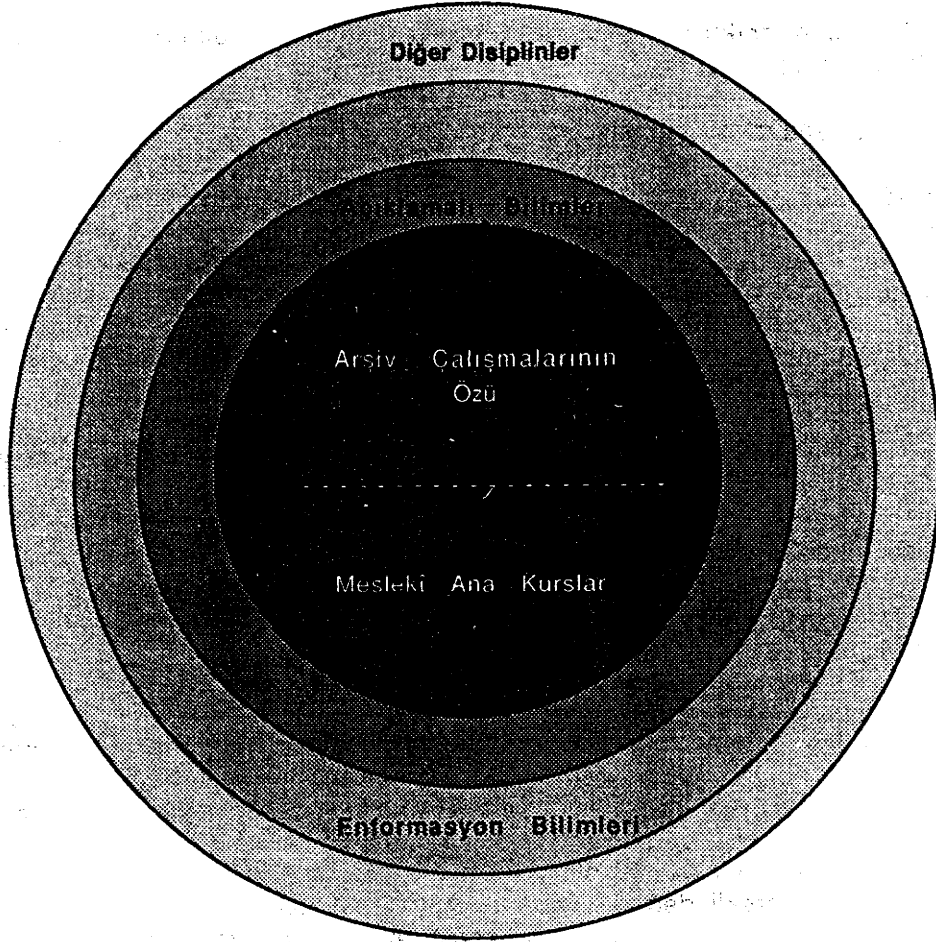
Bu sahadaki uzman kişiler ve milletlerarası kuruluşlar, enformasyon mesleğinin, arşiv eğitim programının muhteviyatına faydalı olacağı görüşünü desteklemişlerdir.(7) Fakat uzmanların görüşleri yanında, arşiv mesleğinin program muhteviyatına veri sağlamak için diğer enformasyon meslekleriyle ve diğer disiplinlerle neden ilgilenmek mecburiyetinde olduğuna dair geçerli sebepler vardır. Birincisi, genel olarak meslekî eğitimin diğer bilim dallarıyla da ilgili olmasıdır. Az veya çok her meslek, kendisinden farklı mesleklerden aldığı bilgileri kullanır. İkincisi, Cook'un da haklı olarak belirttiği gibi, arşiv yönetimi diğer enformasyon meslekleri gibi enformasyon teorisindeki temel prensipleri uygulamaktadır.(8) Üçüncüsü, arşiv bilimi, kütüphanecilik ve enformasyon bilimi gibi uygulamalı bir sahadır. Mc Garry'ye göre uygulamalı bir saha aşağıdaki özelliklere sahiptir:

- 1) Belirli bir hedefi vardır,
- 2) Kavramları ve teknikleri temel veya destekleyici disiplinlere dayanır,
- 3) Değişime açıktır; kullanıcıların talepleri ve teknolojiadaki gelişmelere göre değişiklikler olabilir.(9)

Eğer bu analiz bizi, arşivciliğin enformasyon sahalarına olan benzerliği ve yakınlığı sayesinde onlardan birtakım şeyler alınabileceğine veya tatbik edilebileceğine ikna ederse o zaman şu soru ortaya çıkar: Ne çeşit fikirler, inançlar, kabiliyetler ve değerler alınabilir veya tatbik edilebilir? Bu soruyu doğru cevaplandırabilmek için, arşiv çalışmalarının esasını anlamak gerekir. Bu esas, Eastwood'un arşivin tabîî yapısı olarak ima ettiği şeydir. Çünkü ona göre, "herşey, maddelerin yapısını anlamaktan geçer. Arşivin yapısını araştırırken, muhafaza, değerlendirme, devralma, tasnif, tanımlama, arşiv idaresi ve kullanıcı hizmetlerini araştırmak gerekir."(10)

Arşiv idaresi programında bulunması gereken diğer araştırmalar, belge yönetimi ve açıklamalı tarihle ilgilidir. Bu da ancak, belge yönetimi ve arşiv yönetiminin müşterek çalışması ile gerçekleştirilebilir. Her durumda, iyi bir arşivist bu mühim fikir çerçevesinde hareket etmelidir. Rhoads'un haklı olarak işaret ettiği gibi, "iyi arşivler, tesirli belge yönetimi programlarına dayanırlar" çünkü iyi bir belge yönetiminde daimî değere sahip belgeler dayanıklı malzemelerle tertip edilirler ve tekrar elde edilebilecek şekilde düzenlenirler.(11) Ana programın bir diğer parçası da Cook'un "açıklamalı bilimler" olarak adlandırdığı idarî tarihi ihtiva eden ve arşiviste belgelerin tam olarak anlaşılması hususunda yardımcı olan bilimlerdir.(12) Esasında eski resmî vesikaların ve eski devirlere ait yazıların okunması ve incelenmesi ile uğraşan ilimler, tarihçilerin uzmanlık sahalarının bir parçası olarak gelişmiştir. Bu uzmanlık sahaları arşivistlerin, belgeleri anlamalarında da faydalı olmuştur. Bununla beraber, bu sahaların ortaya çıkardığı uzmanlıklar, kayıtlı enformasyonun çok yeni bir dal olduğu ülkelere için, özellikle bu durumdaki pek çok Afrika ülkesi için gerekli değildir. İdarî tarih, her ne kadar tarihî araştırmaların bir dalı olsa da, arşiv dokümanlarını değerlendirmeyi kolaylaştırdığı için arşivist için de gerekli bir saha olmalıdır. Eastwood'un belirttiği gibi, "İdarî tarih arşivistin; bir ülkenin kurumlarını, hükûmet yapısını ve kültürünü anlamasına yarar."(13) Bu çalışmalar McGarry'nin ifadesiyle, arşiv programının en önemli çalışmalarıdır.(14) Bütün bunlar, arşiv bilimine, tutarlılığını ve gerekliliğini kazandıran şeylerdir. İdarî tarihe ilâveten arşivist, bir zamanlar kullanıldığı halde şimdi kullanılmayan dillerle ilgili bilgi edinebilmek için diğer bölümlerle işbirliği yapmakla da yükümlü olabilir. Arşivistler belgeleri anlamak için bu dilleri bilmeye ihtiyaç duyabilirler. Şekil IV arşivistin verimli çalışabilmek için ihtiyaç duyduğu bilgi seviyelerini göstermektedir.

Şekil IV- Arşivistin ihtiyaç duyduğu bilgi yelpazesi

Ana meslekî program, idarî tarih ve belge yönetimi gibi kursları ihtiva eder. Fakat açıklamalı bilimler (eski resmî vesika ve yazıların incelenmesi ve okunmasını konu alan bilimler) ana kurslardan ayrılırlar. Bu kurslar mecburî değildir ve bu yüzden pek çok ülkede verilmezler.

Diğer Enformasyon Meslekleriyle Paylaşılan Bilgiler

Bu bölüm, arşiv mesleği ile diğer enformasyon mesleklerinin müşterek olarak kullandığı fakat pek çok yönü ile diğer meslekî gruplar tarafından daha iyi geliştirilen kurslara yer vermektedir.

Araştırma Metodolojisi

Araştırmayı "şuurlu olarak tasarlanmış ve birinin konu ile ilgili bilgisini artıran herhangi bir inceleme" olarak tarif edebiliriz. Kütüphanecilik ve enformasyon

bilimi gibi enformasyon meslekleri, diğer sahalardan pek çok işlem ve teknik olarak bunları kullanmışlardır. Meselâ, öğrenme fonksiyonunun araştırılması için psikologların kullandığı istatistikî metotlar enformasyon sahasında değiştirilerek kullanılmıştır. Kütüphanecilik ve dokümantasyon belki de araştırma metodolojisine daha uzun süredir açık olduklarından bunu kendi sahalarında sistemleştirmişlerdir. Arşivistler de araştırma metodolojisini ister istemez benimsemişlerdir. Bunun yanında, verilerin nasıl bir araya getirileceği, analiz edileceği ve hazırlanacağını bilmek, enformasyon sahasında oldukça faydalıdır.

Kullanıcı Araştırması

Kullanıcı araştırmaları, enformasyon sistemlerini ve bu sistemle bağlantılı oldukları için enformasyon kullanıcılarının tutumlarını inceler. Kütüphanelerin kullanımı ve kullanıcıları ile ilgili araştırmalar, enformasyonun, şahısların ihtiyaçları ile nasıl bağlantılı olduğunu anlamak hususunda oldukça faydalıdır. Arşivistler de kütüphanecilerin ve enformasyon bilimi ile uğraşanların kendi ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak maksadıyla çalışmalarında kullandıkları tekniklerin bazılarını kullanmak ihtiyacında olabilirler.

Arşiv İdaresi ve Belge Yönetimi

Kütüphane ve arşiv yönetimi, kurumun eski ve tetkik edilmemiş işlemler dahilinde çalışmasından ziyade, enformasyon hizmetinin bütün sahalarını yürütmekle sorumludur. Arşiv eğitim programlarının çoğu, arşiv idaresi dersine önem vermez. Hatalı olmakla birlikte her arşivist genellikle bir yönetici olarak görülür. Arşiv kaynaklarının yönetiminde azalan kaynakları ve çoğalan arşiv malzemelerini kontrol etmek gayesiyle belge yönetimine hiç ihtiyaç duyulmamıştır. Yönetici bağlı bulunduğu kurumun sağladığı her türlü kaynağı ve fırsatı değerlendirir. Daha sonra, belirlenmiş hedefleri gerçekleştirmek için kaynakları kullanır. Belge yönetiminde arşivistler diğer enformasyon meslekleri ile fikir alışverişinde bulunurlar. Kütüphane yönetimi ile ilgili olarak yazılmış ve arşivistler için faydalı olacak pek çok güzel eser mevcuttur.

Sistem Analizi ve Tasarısı

Analiz ve tasarımı aynı işlemde birbirini takip eden adımlar olarak düşünülebilir. Sistem analizi, hedeflere ulaşmak için nelerin yapılması gerektiğini ve gerekli işlemlerin en iyi nasıl yapılabileceğini öğrenmek için yapılan faaliyetler, işlemler veya incelemelerdir. Diğer taraftan, sistem tasarısı, bir sistemin yapısı ile ilgili plânların teferruatlı bir şekilde ortaya konmasıdır. Churchman, sistem olayını ifade etmede gözönünde tutulabilen muhtelif safhalardan teferruatlı bir şekilde bahsetmiştir:

- Sistemin hedefleri,
- Sistemin çevresi,
- Sistemin kaynakları,
- Sistemin unsurları,
- Sistemin yönetimi.

Sistem analizi, arşivist için değerli bir tahlilî vasıta veya metodoloji sağlar. Tahlilî bir vasıta olarak, bu talepleri düzenlemeyi, enformasyon sisteminin belirsiz

safhalarını ortaya çıkarmayı ve gerek hedef gerek ortama göre en uygun çözümleri bulmayı mümkün kılar. Tekrar söylemek gerekirse, enformasyon bilimi ve kütüphanecilik, sistem analizini enformasyon sistemlerinin işlenmesinde uygulamışlardır ve onların bu uygulamaları kayda değerdir.

Muhafaza

Muhafaza ve konservasyon terimlerinin dikkatsizce kullanılması pek çok karışıklığa yol açmıştır. Milletlerarası Kütüphane Dernekleri Federasyonu IFLA'nın bu terimlerle ilgili olarak yaptığı tanımlara göre, muhafaza, koleksiyonların saklanması ve enformasyon muhteviyatının bakımı ile ilgili bütün faaliyetleri ihtiva eder. Diğer taraftan, konservasyon, malzemelerin ömrünü uzatmak maksadıyla, kimyevî veya fizikî vasıtalarla yapılan bütün faaliyetlere işaret eder. Muhafaza ve konservasyon sahasının genişlemesi, büyük ölçüde daha eski bir saha olan müze yönetimine bağlıdır. Muhafaza, son zamanlarda arşivistlerin fazlaca yer aldığı bir sahadır. Meselâ, 1991'de New York'da yapılan Milletlerarası Muhafaza ve Konservasyon Araştırmaları Semineri, Milletlerarası Kütüphane Dernekleri Federasyonu IFLA ve Milletlerarası Arşiv Konseyi ICA'nın müşterek çalışmalarıyla düzenlenmiştir. Kâğıt ve deri malzemelerin muhafaza edilmesi gibi özel uygulamalar, bunların bozulma sebepleri ve bu durumun kontrolü ile ilgili temel teoriler kolaylıkla transfer edilebilmektedir. Arşivistlerin, yazılı belgelerin durumlarını geliştirmek için sarfedilen gayretlerle ilgili olarak en ön saflarda yer almaya devam etmeleri beklenmektedir.

Enformasyon Teknolojisi

Enformasyon teknolojisi deyince mikro-elektronığe dayalı makinelerin kullanımıyla enformasyonun elde edilmesi, işlenmesi ve saklanması kastedilir. Üç teknoloji türü mevcuttur: Bilgisayar, mikro-elektronik ve telekomünikasyon. Enformasyon teknolojisine, kütüphanecilik, dokümantasyon ve enformasyon bilimi gibi mesleklerde başvurulmuştur ve bu teknoloji, bugün daha iyi şartlara sahip arşivlere ağır ağır nüfuz etmektedir. Enformasyon teknolojisi enformasyonu elde etmek, işlemek ve saklamak için kullanılan bir vasıta olarak kabul edilmelidir. Sadece birkaç yıl önce Atherton, "uzman belge yöneticileri ve uzman arşivistler teknik bilgi kazanmak ve bunu EDP verilerinde aktif bir şekilde kullanmakta uzun süredir sıkıntıya düşmüşlerdir." diyerek bu konunun üzerinde durmuştur. Bütün deliller gösteriyor ki, gelişmekte olan ülkelerdeki arşivistler ve belge yöneticileri enformasyon teknolojisine karşı hâlâ sevgi-nefret arası bir tutum içerisindeyler. Eastwood'un belirttiği gibi, otomasyon, korkulması değil bilinmesi gereken bir vasıttır. Otomasyon hayatımıza girmektedir ve bu yüzden arşivistler, fotokopi ve mikrofilm makinelerinin kullanımını verimli bir şekilde öğrendikleri gibi bu teknolojiyi de ondan en fazla faydayı sağlayacak şekilde uygulamalıdır.

Diğer Disiplinlerden Alınan Bilgiler

Bazı bilgiler, sadece arşiv mesleğini ilgilendiren bilgilerken, bazıları kütüphanecilik, enformasyon bilimi ve dokümantasyon meslekleri ile müşterek olarak kullanılır. Bunların dışında kalan bilgiler de diğer disiplinlerden alınan bilgilerdir. Bu bölümde, arşiv malzemelerinin sosyal yönden faydalarını artırmak maksadıyla diğer disiplinlerden alınabilecek bilgi türlerine yer verilmektedir:

Kanunî Çalışmalar

Gün geçtikçe vatandaşların hayatları daha çok kanunlar tarafından idare edilmektedir. Arşiv yönetiminde önemli bir işlem olan değerlendirme, belgelerle ilgili mevzuatın tam olarak bilinmesini gerektirir. Bu bilgilere sahip olan arşivistler dokümanların kanunî değerini kolaylıkla tesbit edebilirler. Bir arşiv okulunda, uzmanlık eğitiminin, uzmanlığın mevcut olduğu bir başka fakülte veya bölümde yapılması gerekebilir.

Diller

Arşivistlerin, kütüphanecilerin ve dokümantalistlerin yetiştirildiği okullar, çoğu kez öğrencilere milletlerarası dillerden birini öğretir. Mesela, Afrika'daki arşivlerin çoğu, dokümanlarının yazılmasında en yaygın dillerden olan Fransızca veya İngilizce'yi kullanmaktadır. Bu dillerden en azından ikisini bilmek genellikle meslekî uygulamalarda çok faydalı olmaktadır.

Yürütme

Bundan önceki bölümlerde, tecrübeleri, kabiliyetleri, inançları ve fikirleri tanımlamaya çalıştık. Eğer arşivistler kullanıcıların ihtiyaçlarını karşılamak istiyorlarsa, onları bu tecrübe ve fikirlerle karşı karşıya getirmek uygun olacaktır. Bu son bölümde, bunun gerçekleşebileceği ortam üzerinde durulmuştur.

Bu tebliğ süresince, bazı eğitim ihtiyaçlarının, arşivistlere ve belge yöneticilerine mahsus olduğundan, fakat bunun yanında bütün enformasyon mesleklerine temel teşkil eden müşterek bir müfredatın da bulunduğundan bahsedilmiştir. Müşterek müfredat, bütün enformasyon uzmanlarının, arşivistlerin ve kütüphanecilerin aynı kurum içerisinde veya ayrı ayrı kurumlarda en verimli şekilde yetişmelerini sağlamalıdır. Başka bir ifadeyle, arşivistlerin müfredat programı haricindeki kurslara katılmalarını sağlamanın bir yolu da, eğitim sahasındaki diğer enformasyon uzmanlarıyla işbirliği yapmaktır. Kuzey Amerika, Avrupa ve Afrika'daki birtakım kuruluşlar halihazırda bu yolu seçmişlerdir.

Kuzey Amerika'da bu yöntem, Montreal Üniversitesi'nin Kütüphanecilik ve Enformasyon Araştırmaları Okulu'nda ve Kolombiya Üniversitesi'nin Kütüphane, Arşiv ve Enformasyon Araştırmaları Okulu'nda kullanılmaktadır. Avrupa'da ise, Madrid'deki Dokümantasyon, Arşivistler ve Kütüphaneciler Okulu ile Londra'daki Kütüphane, Arşiv ve Enformasyon Araştırmaları Okulu bunlara birer misaldir. İyi bir eğitim programı uygulayan Afrika'daki okullar arasında, Dakar Üniversitesi'nin Kütüphaneciler, Arşivistler ve Dokümantalistler Okulu ve Moi Üniversitesi'nin Enformasyon Bilimleri Fakültesi bulunmaktadır. Enformasyon Bilimleri Afrika Bölge Merkezi'nin kurulmasıyla, Nijerya Ibada Üniversitesi'nin Kütüphane, Arşiv ve Enformasyon Araştırmaları Okulu'nda iyi bir eğitim programı uygulanmaya başlanmıştır.

İyi bir eğitim programının enformasyon uzmanları için pek çok faydası vardır. Birincisi, enformasyon uzmanlarının birbirlerine daha yakından tesir etmeleri, özellikle Afrika ülkelerinde çoğu kez zararlı olan meslekler arasında yapılan ayırımın ortadan kalkmasını hızlandırır. İkincisi, Rhoads'un her sahada "geniş alanlı

meslekler" olarak adlandırdığı şeyi ortaya çıkarır ve son olarak da, enformasyon uzmanlarının eğitimiindeki verimliliği artırır.

Enformasyon uzmanlarının eğitim ve öğretimin, ilgili oldukları saha çerçevesinde bir kurum altında yürütülmesinden dolayı eğitim programının gerçekleştirilmesi zor oluyorsa, o zaman başka yollara başvurulmalıdır. Arşivistleri müfredat haricindeki kurslara dahil etmeye yönelik çok faydalı ve eskiden beri bilinen bir metot da aralıksız eğitimidir, yani esas eğitim tamamlandıktan sonra başlayan bir eğitim süreci. Aralıksız eğitimi sağlayan metotların bazıları şunlardır:

- a) Uzmanlık eğitimi,
- b) Branş eğitimi,
- c) Hizmet içi eğitim.

Uzmanlık Eğitimi

Uzmanlık eğitimi, bir adayın yeni bilgiler öğrenmeye ihtiyaç duymasıyla aldığı eğitimidir. Bu eğitim programı çoğu kez üniversitelerde verilir. Bunun yanında, özel kuruluşlar vasıtasıyla da yapılabilir. Londra'daki Kamu Idareleri Kraliyet Enstitüsü bu kuruluşlara misal olarak verilebilir.

Branş Eğitimi

Branş eğitimi, belirli bir mesleğin bir sahasında bilgi ve beceri kazandırmak için düzenlenir. Bu kursların bir kısmı, enformasyon üniteleriyle beraber düzenlenir ve özel taleplere ve ihtiyaçlara karşılık verecek şekilde yapılır. Bu eğitimin verilmiş şekli ve metodu duruma göre değişir. Mesela seminer şeklinde olabilir, fakat bu durumda eğitim süresi kısadır ve sertifika verilmez. Bu tür kursların çoğu her yıl enformasyon sahasındaki millî ve milletlerarası kuruluşlar tarafından düzenlenir ve arşivistler yeni bilgiler kazanmak için bunlardan istifade edebilirler. Profesör Marta Dosa tarafından hazırlanan Enformasyon Personeli için Eğitim ve Öğretim Programları Bülteni adlı yayın, bu sahadaki kursları ve seminerleri ilan eder ve arşivistler için bu oldukça faydalı bir yayındır. Bu bülten ile ABD'nin Teksas eyaletindeki Austin Üniversitesi'nde görevli Davit Gracy tarafından hazırlanan benzer bir bülten, arşivcilik mesleğini destekleyici ve geliştirici çalışmalardır.

Hizmet İçi Eğitim

Bu eğitim türü, çıraklık eğitimi şeklindedir. Arşivlerde muhtelif görevleri yürütmek için ihtiyaç duyulan teorik ve pratik bilgilerin, bir uzman veya arşivdeki en tecrübeli personel tarafından verilmesi suretiyle yapılan bir eğitimidir. Bu eğitim şekli, genellikle yeni göreve başlayan personele uygulanır. Fakat daha fazla bilgi ihtiyacında olan diğer personel de bu eğitim programlarından istifade edebilir.

Bu sahada veya ilgili sahalarda ihtiyaç duyulan bilgiyi bir arada tutmanın diğer yolları ise şunlardır:

- Meslekî yayınları düzenli olarak okumak;
- Kendi sahası veya ilgili sahalardaki toplantılara, konferanslara ve seminerlere katılmak,
- Ziyaretleri ve turları takip etmek.

Sonuç

Arşivistler, kendi eğitim ve öğretim programlarının tasarısını, modern program tasarı tekniklerinin ışığında yeniden incelemeye başlamalıdır. Mevcut programları ayrıntılı olarak incelersek üzerinde durulması gereken pek çok yetersizliği ortaya çıkarabiliriz. Bu tavsiyeler doğrultusunda hareket edersek, arşiv okullarımızın mesleğimize en uygun şekle gelmesini ve mevcut meslekler için uygun vasıflarda arşivistlerin yetiştirilmesini temin edebiliriz.

DİPNOTLARI

- 1) A. Thurston, "Archival Training in Europe," *Education for Librarianship* 8 (1990): 149-150.
- 2) M. Roper, "Archival Education in Britain," *The American Archivist* 50 (Sonbahar 1987): 587-589.
- 3) D. Bearman, "An Indefensible Bastion: Archives as a Repository in the Electronic Age", *Archives Management of Electronic Records: Archives and Museum Informatics Technical Report no. 13*, (1991) Pittsburgh, P.A. pp. 14-24.
- 4) H. Goldhor, ed. *Education for Librarianship* (Urbana: University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1971).
- 5) Aşağıdaki listede, konularında uzman kişilerin görüşlerinin yer aldığı dokümanlar bulunmaktadır:
 - M. Cook, *Guidelines for Curriculum Development in Records Management and the Administration of Modern Archives: A RAMP Study* (Paris: UNESCO, 1982)
 - Havard- Williams, P. and E. G. Franz, *Planning Information Manpower: Intergovernmental Conference on the Planning of National Documentation, Library and Archives Infrastructures*, Paris, 23 - 27 Sept., 1974 (UNESCO: Paris, 1974). M. Cook, *Guidelines on Curriculum Development in Information Technology for Librarians, Documentalists and Archivists* (Paris: UNESCO, 1986).
 - M.H.Fishbein, *A Model Curriculum for the Education and Training of Archivists in Automation* (Paris: UNESCO, 1985).
- 6) Bakınız A. Debons ve arkadaşları, *Information Science: An Integrated View* (Boston: G.K. Hall, 1988), p. 23.
- 7) Bakınız Michael Cook, *Guidelines for Curriculum Development in Records Management and Administration of Archives* (yukarıdaki 5. not); Carol Couture, *Training Programmes in Records Management at the School of Librarianship and Information Science at the University of Montreal*; Terry Eastwood, "Nurturing Archival Education in Canada", *The American Archivist* 51 (Yaz 1988): 228- 251; ve UNESCO's *Harmonisation de la formation en bibliothéconomie en science dell'information et an archivistique*.
- 8) M. Cook, *The Management of Information from Archives* (Londra: Gower, 1986), 9.
- 9) K. J. Mc Garry, "Curriculum Theory and Library and Information Science," *Education for Information* 8 (1987): 149.

- 10) T. Eastwood, "Nurturing Archival education in the University," *The American Archivist* 51 (1988): 247.
- 11) J. Rhoads, *The Role of Archives and Records Management in a National Information System: A RAMP Study* (Paris: UNESCO, 1989), 62.
- 12) M. Cook, *Guidelines for Curriculum Development in Records Management and Administration of Archives* (Paris: UNESCO, 1982)
- 13) T. Eastwood, "Nurturing" (10 numaralı müracaat kaynağı), 243.
- 14) K. J. McGarry, "Curriculum Theory" *Education for Information* 8 (1987): 148.
- 15) H. Goldhor, *An Introduction to Scientific Research in Librarianship*, Urbana: University of Illinois, Graduate School of Library Science, 1972.
- 16) W. Churchman, *The Design of Inquiring Systems: Basic Concepts of Systems and Organization* (New York: Basic Books, 1971).
- 17) J. Atherton, "Current Challenges in R. M.", *Records Management Society Bulletin* 15 (Temmuz 1986): 8.
- 18) T. Eastwood, "Nurturing" (10 numaralı müracaat kaynağı), 243.
- 19) J. Rhoads, *The Role of Archives and Records Management in National Information System: A RAMP Study* (Paris: UNESCO, 1989), 62.

Tercüme:
Neclâ OLSA

T.C.
BAŞBAKANLIK
DEVLET ARŞİVLERİ GENEL MÜDÜRLÜĞÜ
OSMANLI ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI
YAYINLARI

- *Atatürk ile ilgili arşiv belgeleri (1911-1921 tarihleri arasına alt 106 belge).* Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1982.-XII, 206 s. - (T.C. Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın no: 1 - Gn. no. 060)
- *Osmanlı fermanları = Ottoman ferman.* - İstanbul : Seçil Ofset, 1992. - 208 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 2)
- *Osmanlı Devleti ile Kafkasya, Türkistan ve Kırım Hanlıkları arasındaki münâsebetlere dâir arşiv belgeleri (1687 - 1908 yılları arası).* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1992.- XLVII, 240, 197 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 3)
- *Osmanlı Devleti ile Azerbaycan Türk Hanlıkları arasındaki münâsebetlere dâir arşiv belgeleri : Karabağ-Şuşa, Nahçıvan, Bakü, Gence, Şirvan, Şeki, Revan, Kuba, Hoy, I (1578-1914).* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1992.-XXVIII, 427 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 4)
- *Başbakanlık Osmanlı Arşivi rehberi.* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1992. - XXVI, 634 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 5)
- *Başbakanlık Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı çalışmalarında uyulacak imlâ usul ve esasları.* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992.-VI, 153 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 6)
- *Bosna-Hersek ile ilgili arşiv belgeleri (1516 - 1919).* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1992.- XXVIII, 685 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 7)
- *Başbakanlık Osmanlı Arşivi tasnif talimatnamesi.* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992.- XIII, 169 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Osmanlı Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 8)

CUMHURİYET ARŞİVİ DAİRE BAŞKANLIĞI
YAYINLARI

- *Devlet Arşiv Sitesi.* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1977. - 11 s. ; 19 plânş.
- *Arşiv ve arşivcilik bibliyografyası (Türkçe ve yabancı dillerde yayınlanmış kaynaklar) / haz. İsmet Binark.* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1979,— LXXIX, 285 s. - (T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 2-Gn. no. 042)

— Binark, İsmet. *Arşiv ve arşivcilik bilgileri*. - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1980. - XXIV, 245 s. - (T.C. Başbakanlık Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 3-Gn. no. 049)

— *Başbakanlık Devlet Arşiv Sitesi "Cumhuriyet Arşivi"nin açılışı, 29 Ekim 1988*. - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1989. - s. ; 24 plânş. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 4)

— *Kurumlararası Arşivcilik ve Dokümantasyon Semineri (2-27 Ekim 1989, Ankara)*. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1989. 2 c. (190; 50 s.). - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü; yayın no. 5)

c.1 : *Arşiv tebliğleri*,

c.2 : *Dokümantasyon tebliğleri*.

— Kathpalia, Yash Pal. *Arşiv malzemesinin korunması ve restorasyonu*/çev. Nihal Somer. - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1970. - s. ; 24 plânş. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 6)

— Benoit, Gérard - Danièle Neirinck. *Endüstriyel ve tropikal ülkelerin arşiv binalarında en ekonomik korunma metod ve vasıtaları* / çev. Nihal Somer. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1990. - IX, 59 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 8)

— Roper, Michael. *Arşiv ve belge yönetimi ile ilgili millî standartlar rehberi - RAMP çalışması* / çev. Neclâ İlemin. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991.-XIV, 87 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 9)

— Cook, Michael. *Arşiv otomasyonuna giriş - bir RAMP çalışması* / çev. Neclâ İlemin. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991. - XVI, 81 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 10)

- Binark, İsmet. *Cumhuriyet döneminde arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi konusunda yapılmış çalışmalar ve Cumhuriyet Arşivi*. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991. - 46 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 11)
 - Delmas, B. *Arşivler* / çev. Nihal Somer. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991. - XIV, 136 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 12)
 - Rhoads, B. James. *Millî enformasyon sistemlerinde arşiv ve belge yönetiminin rolü - bir RAMP çalışması* / çev. Gül Atay. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991. - IX, 81 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 13)
 - Binark, İsmet. *Türk arşivlerinin kısa tarihçesi, önem ve değeri, arşiv hizmetlerinin geliştirilmesi konusunda yapılmış çalışmalar*. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991. - 17 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Dairesi Başkanlığı; yayın no. 14)
- 25 - 26 Eylül 1991 tarihlerinde Belgrad'da toplanan "Balkan Ülkeleri Millî Arşiv Direktörleri Toplantısı"na sunulan tebliğdir. Türkçe ve İngilizce olarak yayınlanmıştır.
- Milletlerarası Arşiv Kongresi (12.: 1992: Montreal). *XII. Milletlerarası Arşiv Kongresi, 6 - 11 Eylül 1992, Montreal*. - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992.-VII, 45 s.- (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Cumhuriyet Arşivi Daire Başkanlığı; yayın nu. 15)

DOKÜMANTASYON DAİRE BAŞKANLIĞI YAYINLARI

- *Enformasyon Bülteni* (İki aylık). - Mayıs 1989-....
İlk dört sayı "Duyuru Bülteni" adı ile yayınlanmıştır.
- Basında Körfez Savaşı sonrası gelişmeler (bibliyografik tarama). Ankara, 1990-.... (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın no. 1/16)
- 1 - 10. sayılar "Basında Körfez Bunalımı" adı ile yayınlanmıştır.

— *Türkiye - Avrupa Topluluğu bibliyografyası (1957 - 1990) = Turkey - European Community bibliography (1957 - 1990).* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1990. - XLVII, 837 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın no. 2)

— *Basında Dış Türkler - bibliyografya - (makale, yorum ve haberler): 1 Ocak - 31 Aralık 1990.* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1991. - XVIII, 222 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın no. 3)

— *Basında Dış Türkler - bibliyografya - (makale, yorum ve haberler): 1 Ocak - 31 Aralık 1991.* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992. XVIII, 229 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın no. 4)

— *Türkiye dışındaki Türkler bibliyografyası = A Bibliography of Turks out of Turkey.* - Ankara : Başbakanlık Basımevi, 1992. - 2 c. (LXV, 1379 s.). (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın no. 5)

c.1 : Genel / Altay - Sibirya Türkleri / Batı Türkleri,

c.2 : Doğu Avrupa Türkleri / Türkistan Türkleri.

— *İç ve dış basında Karabağ Olayları I - bibliyografya - (makale, yorum ve haberler): 1 Ocak - 30 Nisan 1992.* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992. - VI, 88 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın no. 6/1)

— *İç ve dış basında Karabağ Olayları II - bibliyografya - (makale, yorum ve haberler): 1 Mayıs - 30 Haziran 1992.* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992. - VII + 75 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, Dokümantasyon Dairesi Başkanlığı; yayın nu. 6/2)

— *Türkiye - Avrupa Topluluğu bibliyografyası II (1990-1992) = Turkey European Community bibliography II (1990-1992).* - Ankara : Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü, 1992. - XXXIII, 150 s. - (T.C. Başbakanlık Devlet Arşivleri Genel Müdürlüğü Dokümantasyon Daire Başkanlığı; yayın nu : 7)